

BALANSSI

2/2014

Miten arvonalentumis-
testauksen raportointi
on kehittynyt?

34

Vähemmistöosinko
osakeyhtiössä

14

Tapani, Alpo ja Eija
kääntävät tilintarkastajien
edunvalvonnan viisarit
uuteen aikaan

BALANSSI

Raportointi & hyvä hallinto

ILMESTYMISAJAT VUONNA 2014

3/2014	16.6.2014
4/2014	19.9.2014
5/2014	27.10.2014
6/2014	19.12.2014

www.balanssilehti.fi

BALANSSI

Raportointi & hyvä hallinto

2/2014

HAASTATTELUT

- 8 **TAPANI VUOPALA, ALPO SALONEN JA EIJA NIEMI-NIKKOLA**
Edessä edunvalvonnan uusi aika
Jyri Häkämiehen, Matti Vanhasen, Jussi Järventauksen ja Leena Linnainmaan terveiset tilintarkastajien uudelle yhdistykselle
- 12 **ANU TANNER**
vie yhdentymishankkeen maaliin

YHTIÖOIKEUS

- 14 **JANNE RUOHONEN:**
Vähemmistöosinko osakeyhtiössä

HALLITUKSESSA NYT

- 18 **TERO LUOMA:** Hallitustyö kriisytyhtiössä

REPORTAASI

- 22 Laadukkaan tilintarkastuksen punaista lankaa etsimässä

TILINTARKASTUS

- 26 **JARI ETELÄMAA:** Toimintakertomus tuo haasteita asunto-osakeyhtiön tarkastukseen
- 38 **KARI LYDMAN:** Olenaisuus tilinpäätösraportoinnissa ja hallinnon tarkastuksessa
- 46 **LASSE ÅKERBLAD:** Pienet yritykset – tilintarkastus vai yleisluonteinen tarkastus?
- 50 **TIMO VIRKILÄ:** Tilinpäätöksen virheet ja niiden vaikutus tilintarkastuskertomukseen

SISÄINEN TARKASTUS

- 30 **JANI HEIKKALA:** Varmistuskartta avuksi valvonnan toimivuuden arviointiin

TILINPÄÄTÖS

- 34 **JOONA KYRÖ:** Arvon alentumistestauksen raportointi parantunut

AJANKOHTAISTA

- 5 **MIRJA FRAKTMAN:** Tilintarkastuksen sääntelyreformi hyväksyttiin EU-parlamentissa
- 58 Ei-taloudellisen tiedon raportointia koskevalle ehdotukselle sinetti huhtikuussa

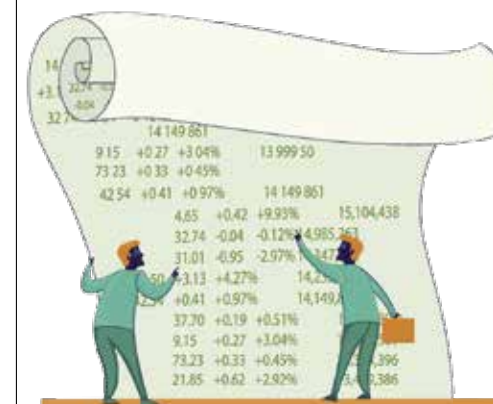
VEROTUS

- 54 **VALPURI KULOVAARA, NIKLAS OIKIA:** Perustajarakennuttaminen ja tulolähdejaon ongelmakohtat

VAKIOPALSTAT

- 7 **PÄÄKIRJOITUS:** Kreivin aikaan
- 21 **OLAVI ALA-NISSILÄ:** Himmeliinkin tarvitaan hyvää hallintoa
- 29 **VEROTUKSEN VIISARIT – OUTI UKKOLA:** Vapaata pudotusta
- 42 **PYKÄLÄPILOTTI**
- 44 **KIRJOISSA JA KANSISSA**

Mihin suuntaan suomalaisten listayhtiöiden arvonalentumistestausta koskeva raportointi on kehittynyt? **34**

Kiinnostaako kasvupyrähdys?

Liiketoimintansa uudistamisesta ja kasvattamisesta kiinnostuneilla pk-yrityksillä on jälleen mahdollisuus päästä testauttamaan kasvuideoitaan kokeneessa ja asiantuntevassa seurassa valtakunnallisessa Kasvu Open -kilpailussa. Oman kasvupolkunsa löytämiseksi kilpailuun osallistuvat yritykset saavat sparrausapua kokeneilta yritysjohtajilta. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun ja keskiuomalaisten kasvuyritysten yhteistyöstä alkunsa saanut toimintamalli pyrkii edistämään kasvuyritysten ekosysteemin syntymistä maahamme.

<http://www.kasvuopen.fi/>

KUVA: MVphotostock

Tilintarkastuksen sääntelyreformi hyväksyttiin EU-parlamentissa

Sääntelypaketin sisältämät uudet vaatimukset saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä kesään 2016 mennessä, mikäli direktiivimuutokset ja uusi asetus odotetusti astuvat voimaan jo kesällä.

MONIVUOTINEN, finanssikriisin jälkimainingeissa alkanut hanke tilintarkastusta koskevan EU-sääntelyn uudistamiseksi on loppusuoralla, kun Euroopan parlamentti hyväksyi 3.4.2014 tilintarkastusdirektiivin muutosehdotuksen sekä uuden asetuksen. EU-jäsenvaltioita edustavan EU:n neuvoston pitää vielä hyväksyä tekstit, mutta kyseessä on lähinnä muodollisuus.

Säädöksiä sovelletaan kahden vuoden kuluttua

Jos neuvostokin hyväksyy säädökset, ne tulevat voimaan luultavasti tänä kesänä. Asetuksen säännöksiä sovelletaan pääsääntöisesti kahden vuoden kuluttua voimaantulosta ja EU-jäsenvaltioilla on kaksi vuotta aikaa saattaa direktiivin vaatimukset osaksi kansallista lainsäädäntöä. Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö perustanee tämän vuoden aikana työryhmän valmistelemaan kansallista täytäntöönpanoa.

Kaksi säädösinstrumenttia – direktiivi ja asetus

Tilintarkastusdirektiivillä säädelään tilintarkastusta yleisesti ja asetus puolestaan koskee vain yleisen edun kannal-

ta merkittävien yhtiöiden (PIE-yhtiöiden), kuten listayhtiöiden, pankkien ja vakuutusyhtiöiden, tilintarkastusta. Erona direktiivin ja asetuksen välillä on se, että asetusta tulee noudattaa suoraan kaikissa EU-maissa, kun taas direktiivin vaatimukset on tuotava osaksi kansallista lainsäädäntöä.

Sekä asetuksessa että direktiivissä on jäsenvaltio-optioita, jotka tarjoavat EU-maille mahdollisuuden valita omaan maahansa sopiva vaihtoehto. Asetuksen jäsenvaltio-optiot koskevat mm. eräitä keskeisiä säännöksiä, kuten pakollista tilintarkastusyhteisön vaihtamista ja muiden kuin tilintarkastuspalvelujen tarjoamisen rajoittamista, mikä saattaa johtaa erilaiseen, maa-kohtaiseen sääntelyyn eri EU-maissa ja siten hankaloittaa esimerkiksi useassa EU-maassa toimivan konsernin tilintarkastusta.

Suurimmat muutokset PIE-yhtiöiden tilintarkastukseen

PIE-yhtiöiden tulee vaihtaa tilintarkastusyhteisöä viimeistään 10 vuoden välein. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin kansallisessa lainsäädännössä säätää myös lyhyemmästä rotaatioajasta tai piden-

tää aikaa 20 vuoteen, jos tilintarkastus kilpailutetaan ja 24 vuoteen, jos tarkastettavalla yhtiöllä on enemmän kuin yksi tilintarkastaja (joint audit).

Tilintarkastusasiakkaalle suoritettavien muiden palvelujen kuin tilintarkastuspalvelujen tarjoamista rajoitetaan, kun kyseessä on PIE-yhtiön tilintarkastus. Asetuksessa on mm. kiellettyjen palvelujen lista, joka ei ole yhdenmukainen kansainvälisten eettisten sääntöjen kanssa (mm. veropalvelujen osalta). Lisäksi jäsenvaltioilla on mahdollisuus tiukentaa tätä säännöstä.

Tilintarkastuskertomuksen informaatioarvoa on pyritty parantamaan. PIE-yhtiöiden tilintarkastuskertomuksissa pitää asetuksen mukaan raportoida mm. merkittävimmät olennaisen virheellisuuden riskit. Tilintarkastuskertomusta koskevat muutokset eivät rajoitu pelkästään PIE-yhtiöihin, sillä esimerkiksi toiminnan jatkuvuutta koskevista seikoista pitää kertoa kaikkien tarkastuskohteiden tilintarkastuskertomuksissa. □

Mirja Fraktman

tilintarkastusasiiantuntija
KHT-yhdistys – Föreningen CGR ry

AJANKOHTAISTA YHTIÖOIKEUDESSA / TILINTARKASTAJAN ROOLI YRITYSJÄRJESTELYISSÄ

Koulutuksessa käsitellään osakeyhtiölaissa tapahtuneita lakimuutoksia ja osakeyhtiön hallinnon ongelmakohtia sekä tilintarkastajan roolia yritysjärjestelyissä.

AJANKOHTAISTA YHTIÖOIKEUDESSA / OSAKEYHTIÖN HALLINNON ONGELMAKOHTIA

Koulutuspäivän aikana käydään läpi erityisesti osakeyhtiön tilintarkastajan kannalta lainmuutoksia, oikeuskäytäntöä sekä havaintoja ja kokemuksia varojen sijoittamisesta, varojen jakamisesta, hallinnosta ja vastuusta. Hallinnon osalta käsitellään esimerkiksi tehtävien hoitamista ns. vuosikellon avulla ja pöytäkirjaamisen erityiskysymyksiä. Toimintaympäristön ajankohtaistena esitellään myös yritysvas- tuun ja corporate governancen kuulumisia.

TILINTARKASTAJAN ROOLI YRITYSJÄRJESTELYISSÄ

Päivän toisessa osiossa käydään läpi yleisimpiä tilintarkastajalle vastaan tulevia yritysjärjestelyjä, tilintarkastajan roolia niissä, tärkeitä ja huomioitavia asioita järjestelyiden eri vaiheissa sekä lakisäätöisiä asioita ja lausuntoja, joita tilintarkastajan tulee antaa. Käydään läpi ennakkoratkaisuja yritysjärjestelyiden verotuksesta sekä esimerkkejä sulautumisiin, jakautumisiin ym. järjestelyihin liittyvistä veroasioista ja riskeistä sekä milloin on perusteet poiketa Verohallinnon kaavoista. Käsitellään kirjanpidollisia asioita ja niihin liittyviä erilaisia malleja sekä pohditaan erilaisia yritysjärjestelyihin liittyviä ongelmallisia asioita, kuten miten osakeyhtiölain ja verolainsäädännön keskinäiset erot vaikuttavat menettelyihin, sekä missä määrin tilintarkastaja voi konsultoida omaa asiakastaan.

ILMOITTAUTUMISET JA LISÄTIEDOT

Ilmoittautumiset osoitteeseen anne.suvanto@htm.fi (kirjoita viestiin sähköpostiosoite, puhelinnumero sekä työnantaja ja laskutusosoite) tai puhelimitse numeroon 09 4767 9300.

Lisätietoa koulutuksen sisällöstä osoitteesta:

www.htm.fi/koulutus tai carita.makinen@htm.fi / p. 050 511 1132

Osallistujille ilmoitetaan erikseen mahdollisista aikataulumuutoksista. Pidätämme oikeuden ohjelman muutoksiin.

LUENNOITSIJAT

AJANKOHTAISTA YHTIÖOIKEUDESSA

VT, KTM, partner
Mikko Reinikainen
PricewaterhouseCoopers Oy

TILINTARKASTAJAN ROOLI YRITYSJÄRJESTELYISSÄ

OTT, VT, professori
Raimo Immonen
Turun yliopisto

KOULUTUSPAIKKAKUNNAT JA -PÄIVÄT

Luennot klo 9.00 – 16.30

Ilmoittautuminen klo 8.30 alkaen

- Ti 20.5.** Kouvola
Ke 21.5. Tampere
Ma 26.5. Oulu
Ma 2.6. Helsinki
Ke 4.6. Turku
To 5.6. Vaasa
Ma 9.6. Kuopio

OSALLISTUMISMAKSU

650 € + alv (yhteensä 799,50 € sis. alv). Koulutusaineisto, aamu- ja iltapäiväkahvit sekä lounas sisältyvät hintaan. Lasku toimitetaan ennakkoon ja se eräänntyy ennen koulutuspäivää.

Tarjoushinta 480 € + alv (yhteensä 590,40 € sis. alv) JHTT-yhdistyksen jäsenille.

Kysy jäsenhintaa (KHT-yhdistys ry) HTM-Info Oy:n toimistosta p. 050 511 1132.

BALANSSI

Julkaisija

Kustannus Oy Tase-Balans
Toimitusjohtaja Jukka Silvo

Kustannus Oy Tase-Balans julkaisee Balanssi-lehteä yhteistyössä HTM-tilintarkastajat ry:n, KHT-yhdistys – Föreningen CGR ry:n ja Sisäiset tarkastajat ry:n kanssa.

Toimitus

Päätoimittaja Tarja Sviili
(09) 694 4064
tarja.sviili@balanssilehti.fi
Fredrikinkatu 61 A, 4. krs,
00100 Helsinki

Toimitusneuvosto

Eero Suomela, puheenjohtaja
Jani Heikkala
Leena Romppainen
Pontus Troberg
Tarja Sviili

Ulkoasu ja taitto

Petteri Kivekäs, Edita Publishing Oy

Ilmestymistiheys

Lehti ilmestyy v. 2014 kuusi kertaa.
Vuosikerta 125,00 € (sis. alv 10 %),
irtonumero 30,00 € (sis. alv 24 %).

Tilaukset

toimitus@balanssilehti.fi
www.balanssilehti.fi
Puh. (09) 694 4064
Fax (09) 694 9215

Ilmoitusmyynti

ilmoitukset@balanssilehti.fi

Painopaikka

Forssa Print Oy

Kirjoituksissa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajien omia eivätkä edusta välttämättä yhteistyöjärjestöjen virallista kantaa.

ISSN 2323-4695

Kansikuva

Jari Härkönen

Kreivin aikaan

KOKONAAN uusi lehti käännettiin yli 100 vuotta jatkuneessa tilintarkastusalan järjestötoiminnassa aprillipäivänä, kun 14.3.2014 yhdistymissopimuksen allekirjoittaneet HTM-tilintarkastajat ry ja KHT-yhdistys ry aloittivat toiminnan saman katon alla.

Mannerlaatat eivät rytsisseet, joten järjestökenttää ravistelevan järjestyksen sijaan voikin puhua kypsään ikään ehtineiden järkiliitosta, jossa on ennakkoluulottomasti ja yhteistuumin lähdetty rakentamaan uutta valtakunnallista palvelu- ja edunvalvontaorganisaatiota Suomessa toimiville 1 400 hyväksytylle tilintarkastajalle. Ja aivan kreivin aikaan katsottaessa näköpiirissä olevia alaan kohdistuvia muospaineita.

Ansaittujuhnamaljojen jälkeen uusi yhdistys on jo valmistautumassa mittavaan lainsäädäntösulkeisten sumaan, johon sisältyy monia tilintarkastusammattin toimintaedellytyksiä heikentäviä elementtejä. Myös yhdistyskonsernin hallinnollisten päällekkäisyyksien purkaminen on aloitettu resurssien kohdentamiseksi entistä tehokkaammin jäsenpalveluiden tuotantoon ja kehittämiseen.

Haastavassa lähtöasetelmassa etunojaa tuo se, että pitkäjänteisessä yhdistymisprojektissa hioutunut yhteinen tahtotila ja näkemys toiminnan suuntaviivoista antavat selkeät askelmerkit niin edunvalvontatyölle kuin uusien toimintarakenteiden luomisellekin.

Yrityssektorin järjestöjen kokovertailussa tilintarkastajien uusi yhdistys lukeutuu lilliputtiosastoon. Yhdistys ja sen edustama ammattikunta on silti kokoonsa nähden painavampi ja sen merkittävyttä yhteiskunnallisena vaikuttajana ei voi mitata pelkän jäsenmäärän perusteella.

Tilintarkastajien käsiin on uskottu taloudellisen tiedon luotettavuuden varmentaminen. Luottamus erilaisten yhteisöjen antamaan talousinformaatioon vaikuttaa myönteisesti yhteisöjen ja niiden sidosryhmien välisiin suhteisiin, mikä luo terveen perustan taloudelliselle toimeliaisuudelle ja päätöksenteolle yhteiskunnassamme.

Päätös voimavarojen yhdistämisestä antaa aiempaa paremmat vaikutusmahdollisuudet pyrittäessä pitämään huolta tilintarkastusinstituution toimivuudesta ja tilintarkastajaprofession elinvoimaisuudesta. Mahdollisuuksien maksimaalinen hyödyntäminen onnistuu ainoastaan jäsenistön aktiivisella tuella. Ovet ovatkin auki uusille jäsenille ja tuoreille näkemyksille toiminnan kehittämiseksi.

TARJA SVIILI

päätoimittaja
tarja.sviili@balanssilehti.fi

P.S. Alkutahdit tilintarkastajien järjestötoimintojen yhdistämiseen johtaneelle yhteistyölle lyötiin vuonna 1971. HTM-tilintarkastajien jo vuodesta 1956 alkaen julkaiseman Tilintarkastuslehden (Balanssi-lehden edeltäjä) toisena kustantajana aloitti tuolloin KHT-yhdistys.

Edessä edunvalvonnan UUSI AIKA

TEKSTI / MATTI REMES KUVA / JARI HÄRKÖNEN

Tapani Vuopalalla, Alpo Salosella ja Eija Niemi-Nikkolalla on selkeä tavoite. – Tarvitsemme järkevää ja toimivaa sääntelyä tilintarkastaja-ammattin elinvoimaisuuden ja toimintaedellytysten säilyttämiseksi.

Rivakan startin ottanut yhdistys keskittyy jäsentensä osaamisen kehittämiseen. Vaikuttamisen keskiössä on tilintarkastaja-ammattin harjoittamista ja yritystoimintaa tukevan ympäristön rakentaminen.

TILINTARKASTAJAYHDISTYSTEN yhdistyminen sai sinettinsä, kun HTM-tilintarkastajat vahvistivat HTM-tilintarkastajat ry:n purkamista sekä toiminnan ja varojen siirtoa koskevan päätöksen maaliskuisessa jäsenkokouksessaan.

Historiallinen päätös oikealla hetkellä

Vielä jonkin aikaa KHT-yhdistyksen nimellä toimivan uuden järjestön puheenjohtajat toteavat, että yhdistymispäätös on historiallinen.

– Tilintarkastajat ovat suurella yksimielisyydellä osoittaneet, että nyt on oikea hetki yhdistää voimat. Päätöstä ei tehty kabineteissa, vaan asia sai jäsenet liikkeelle. Osoitimme samalla, että konservatiivisia järjestörakenteita voidaan yksinkertaistaa, puheenjohtaja **Tapani Vuopala** sanoo.

JYRI HÄKÄMIES ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITTO

Tilintarkastus on keskeinen osa yritysten ja pääomamarkkinoiden toiminnan avoimuutta ja luotettavuutta. Tätä avoimuutta tarvitsevat niin yritykset, yrittäjät,

omistajat kuin koko yhteiskuntakin. On erittäin tärkeää, että Suomessa on korkea vaatimustaso tilintarkastajille ja että meillä riittävä määrä laajalaisen ammattitaidon omaavia tilintarkastajia.

Tilintarkastajien luotettavuus edellyttää päit si erittäin korkeita ammattitaitovaatimuksia myös ehdottoman tiukkaa eettisten sääntöjen sisäistämistä. Tilintarkastajan yleisten ammattitaitovaatimusten lisäksi tilintarkastajien tulee tuntea asiakkaansa liiketoiminta hyvin voidakseen arvioida toimintaa.

Toivon menestystä tärkeässä tehtävässä. Luotettava ja ammattitaitoinen tilintarkastus luo edellytykset yritysten ja sitä kautta koko yhteiskunnan menestykselle.

MATTI VANHANEN PERHEYRITYSTEN LIITTO

– Hyvä tilintarkastuskulttuuri voi johdonmukaisuudellaan edistää yrityksissä kirjanpidon ja raportoinnin menetelmien selkeyttä ja vertailtavuutta sekä en-

naltaehkäistä väärinkäytöksiä. Koen tilintarkastajan erityisesti omistajien luottohenkilönä. Hän myös havainnoi omistajan näkökulmasta tärkeitä kehityslinjoja, joita on yrityksen menestyksessä havainnut. Tilintarkastaja on toimivan johdon sparraaja ja tarvittaessa neuvonantaja kirjanpitolainsäädännön osaamisessa ja tulkinnoissa. Hyvä tilintarkastusraportti on vuosittain aina samoin kriteerein laadittu kuva yrityksen hoidosta.

Perheyriyten näkökulmasta rohkaisen tilintarkastajia kiinnittämään huomiota myös yrityksen jatkuvuuteen. Sukupolvenvaihdoksiin on valmistauduttava pitkäjänteisesti. Usein on hyvä, että neutraali ulkopuolinen taho nostaa kysymyksen sukupolvenvaihdoksen suunnittelutarpeesta esille. Perheen sisällä keskustelun avaaminen ei aina ole helppoa.

Uudelle tilintarkastajayhdistykselle toivon menestystä. Yleensä kun järjestöjä yhdistetään, tarjoaa se mahdollisuuden arvioida, miksi järjestöä tarvitaan ja keskittyy olennaiseen. Se kannattaa ottaa kuin keväsiivouksena.

Varapuheenjohtaja **Alpo Salonen** pitää tapahtunutta alan kannalta merkittävänä.

– Saamme yhtenäisen edunvalvontajärjestön, joka tuo julki tilintarkastuksen merkitystä yritysten ja koko yhteiskunnan kannalta.

Myös ajankohta voimavarojen keskittämiseksi oli otollinen.

– Valmisteilla oleva tilintarkastajien tutkintouudistuskin korostaa sitä, että meidän on järkevää vaikuttaa asioihin yhdessä, varapuheenjohtaja **Eija Niemi-Nikkola** täydentää.

Yhteiset päämäärät yhdistävät

Kolmikko korostaa, että tästä työ vasta alkaa. Uuden yhdistyksen liikkeelle lähtöä helpottaa huolellinen pohjatyö, jota tehtiin toukokuussa 2013 perustetuissa yhteisissä työryhmissä. Niissä keskiytettiin ennen muuta uuden yhdistyksen toiminnallisen rakenteen ja toiminnan painopisteiden hahmottamiseen.

– Yhteiset päämäärät olivat selkeät. Olimme varsin yksimielisiä siitä, mitä uudelta yhdistykseltä haluamme, Niemi-Nikkola painottaa.

Vuopala muistuttaa, että tilintarkastajien tavoitteet ja asiakkaille tarjottavat palvelut ovat samat.

– Asiakkuudet poikkeavat hieman toisistaan, mutta työkenttä on kaikille yhtäläinen.

Yhteisen tahtotilan luomisessa jäsenistöllä on ollut keskeinen rooli.

– Suuri kiitos kuuluu jäsenille, jotka ovat tuoneet aktiivisesti näkemyksiään ja ideoitaan esille. Näitä on voitu prosessoida eteenpäin työryhmissä, Salonen toteaa.

Eteenpäin pohjoismaisin avoimuuden opein

Ruotsissa ja Tanskassa tilintarkastajayhdistykset ovat yhdistyneet jo aiemmin. Suomessa hyödynnettiin pohjoismaisten sisarjärjestöjen kokemuksia.

– Ruotsalaisten terveiset olivat, että älkää antako periksi, sillä yhdistyminen on hyvä juttu. Heiltä opimme myös sen, että yhdistymishankkeen eteenpäin vie-

misessä on parempi olla avoin etukäteen kuin jälkikäteen, Vuopala sanoo.

Koulutuksen ytimessä tiedon ja kokemusten jakaminen

Monissa yhteyksissä koulutus on nousut tärkeimmäksi palveluksi, jota jäsenet yhdistykseltä haluavat. Salonen uskoo, että uusi yhdistys pystyy yhä kattavampaan koulutustarjontaan.

– Voimien yhdistäminen antaa entistä paremmat mahdollisuudet järjestää laadukasta koulutusta myös maakunnissa.

Koulutuksen ohella jäsenet arvostavat muita ammatillisia tapahtumia. Hyötytiedon ohella yhteiset tilaisuudet antavat mahdollisuuden vaihtaa ajatusta kollegojen kanssa ja laajentaa ammatillista verkostoa.

– Tilaisuuksien sosiaalinen puoli on erityisen tärkeä pienessä yhteisössä tai yksin toimiville jäsenille. Tapaamisissa luodaan arvokkaita kontakteja, Niemi-Nikkola sanoo.

Vuopala muistuttaa myös, että koulutustarjonnassa on oleellista huomioida jatkuvasti muuttuva toimintaympäristö ja säädökset.

– Osaamisen kehittäminen edellyttää monipuolista koulutusta. Tiedon, osaamisen ja kokemusten avoin jakaminen on myös yksi keino huolehtia tilintarkastusammattin säilymisestä houkuttelevana vaihtoehtona.

Edunvalvonnassa oltava valppaana

Lähikuukaudet yhdistyksen uusi hallitus käyttää paljon aikaa yhdistyksen

johdon ja henkilöstön kanssa käytännön toimintojen järjestämiseen uudessa järjestössä. Samaan aikaan on valvottava tilintarkastajien etuja, sillä meneillään on useita tilintarkastusta ja taloudellista raportointia koskevia uudistuksia ja sääntelyhankkeita.

Tapani Vuopala uskoo, että tilintarkastajien näkökulmat tulevat nyt aiempaa paremmin huomioiduksi, kun HTM- ja KHT-tilintarkastajat vievät päättäjille yhtenäistä viestiä.

Uuden yhdistyksen keskeinen tavoite on, että ammatin harjoittamista ei rasiteta liiallisella sääntelyllä Suomessa.

– Haluamme, että tilintarkastajilla on jatkossakin mahdollisuus ammatin harjoittamiseen ja että työmahdollisuudet säilyvät hyvinä erikokoisissa tilintarkastusyhteisöissä, hän painottaa.

Vaikuttamistyön keskiössä on lausuntojen ja kannanottojen muodostaminen yritystoimintaa lähellä oleviin kysymyksiin. Se edellyttää jatkuvaa vuoropuhelua sidossryhmien kanssa.

– Tuomme esiin näkemyksiämme niin tilintarkastusalan kuin yritystoiminnan edistämistä koskeviin asioihin, kun tapaamme yritysten ja elinkeinoelämän edustajia, virkamiehiä ja poliittisia päättäjiä, Vuopala sanoo.

Huomio yritysten kilpailuetua edistäviin käytänteisiin

EU:ssa vireillä oleva tilintarkastussääntelyn uudistus on nyt loppusuoralla. Parlamentin äänestysten jälkeen alkaa keskustelu direktiivin kansallisesta soveltamisesta ja valmistautuminen asetuksen toimeenpanoon.

– Pidämme tärkeänä, että löydämme suomalaisille yrityksille ja tilintarkastajille parhaat käytännöt, jotka osaltaan edistävät yritystoiminnan kilpailuetua. Tilintarkastusta koskevan sääntelyn ennakoidaan lisäävän yritystoiminnan kustannuksia, sillä regulaatio velvoittaa myös yhtiöitä, Vuopala sanoo.

Tutkintouudistuksen lisättävä alan houkuttelevuutta

Toinen merkittävä hanke on tilintarkastajien tutkintouudistus.

– Tutkinnon muodosta tai järjestäjäs- tä riippumatta on ratkaisevinta, että uudistus lisää alan houkuttelevuutta. Uusien tilintarkastajien saaminen alalle on meille äärimmäisen tärkeää. Ikärajojen poistaminen ei poista sitä tosiasiaa, että erityisesti HTM-tilintarkastajien määrä laskee edelleen, Vuopala toteaa.

Salonen toivoo uudistuksen etenevän mahdollisimman nopeasti, jotta nuorille avautuu selkeä polku tilintarkastajan ammattiin. Tutkintouudistuksen ohella ratkaistaviin asioihin kuuluu valvonnan järjestäminen. Valvonnasta vastaa Tilintarkastuslautakunta, joka toimii nyt Keskuskauppakamarin yhteydessä.

– Valvonnassa tärkeintä on, että mukana on tilintarkastuksen käytännön todella tuntevia ammattilaisia, tähdentää Niemi-Nikkola.

Tilintarkastuksen ulkoinen kuva vaatii selkeyttä

Puheenjohtajat painottavat, että yhdistyksen keskeisiin tehtäviin kuuluu myös tilintarkastuksen ulkoisen kuvan selkeyttäminen.

– Vanhat stereotypit elävät vielä niiden mielissä, jotka eivät toimialaa tunnne. Meidän tehtävämme on kertoa, mitä työmme on käytännössä ja mikä sen merkitys on, Eija Niemi-Nikkola sanoo.

Alpo Salonen haluaa tuoda julki ennen muuta tilintarkastuksen luotettavuutta ja uskottavuutta.

– Esimerkiksi pk-sektorilla tilintarkastaja on yrittäjän luottohenkilö. Tätä suhdetta on tärkeää vahvistaa. Tilintarkastaja ei päättää yrityksen puolesta, mutta hän voi kertoa uhkaavista karikoista ja tuoda yritykseen hyviä käytänteitä, hän toteaa.

Vuopalan mielestä luottamussuhde uhkaa nyt horjuttaa harmaan talouden torjunnasta kumpuava lainsäädäntöhanke, jossa tilintarkastajalle säädettäisiin ilmoitusvelvollisuus rikospäilyistä.

– Tilintarkastusinstituutio itsessään vähentää harmaata taloutta. Ilmoitusvelvollisuus ei ole tehokas keino vaan vaikutukset voivat olla jopa päinvastaisia, hän painottaa. □

JUSSI JÄRVENTAUS SUOMEN YRITTÄJÄT

– Markkinatalous perustuu oikeisiin tietoihin, ja tilintarkastajat lisäävät osaltaan yritysten taloudenpidon luotettavuutta ja tuovat omistajille, yritysjohtajille ja rahoittajille oleellista tietoa liiketoiminnasta. Sääntely-ympäristön mutkistuminen aiheuttaa ongelmia varsinkin pienemmille yrityksille, mutta isommillakin yrityksillä on vaikeuksia seurata tilinpäätökseen ja taloushallintoon kohdistuvia uudistuksia.

Tilintarkastajan tehtävänä on pitää yrittäjä ja yritysjohto tietoisina näistä muutoksista ja sparrata yritystä niin, että taloushallinnon järjestelmät ovat kunnossa. Yrityksen taloudenpidossa on tärkeää, että tilinpäätöksen ohella tilintarkastajat kiinnittävät huomiota talousraportoinnin laatuun ja tehokkuuteen. Näin yritykset osaavat reagoida ajoissa ja tehdä oikeita päätöksiä.

Yhdistyneen tilintarkastajajärjestön asiakas-kunta on valtaosaltaan tavallisia suomalaisia pk-yrityksiä, Suomen Yrittäjien jäseniä. Yrittäjäjärjestö tervehtiikin suurella mielihyvällä yrittäjille tärkeiden yhteistyökumppanien järjestöjen voimavarojen yhdistämistä. Kokemuksesta tiedämme SY:ssä, että yhdistyminen myös vahvistaa järjestön vaikuttavuutta olennaisella tavalla. Toivomme voivamme tehdä vastaisuudessa tehokasta yhteistyötä uuden tilintarkastajajärjestön kanssa suomalaisen yrittäjän parhaaksi!

LEENA LINNAINMAA KESKUSKAUPPAMARI

– Tilintarkastus lisää luottamusta siihen, että yrityksen talous ja hallinto on hoidettu sääntösten mukaisesti. Varsinkin niille omistajille, jotka eivät ole mukana yrityksen johtamisessa, tilintarkastus antaa takeita siitä, että yrityksen tilinpäätös antaa luotettavan kuvan yrityksen taloudellisesta tilanteesta, eikä yrityksen taloushallinnossa ole epäselvyyksiä.

Tilintarkastuksella on tärkeä ja riittävä rooli yrityksen kirjanpidon ja hallinnon tarkastuksessa. Raportoinnin luotettavuus on ensiarvoisen tärkeää yrityksen toiminnan jatkuvuuden kannalta.

KHT- ja HTM-yhdistysten yhdistyminen on positiivinen ja odotettu uutinen. Kumpikin yhdistys on ollut hyvä yhteistyökumppani, mutta viestiä selkeyttää ja vahvistaa se, että toimiala viestii ja ottaa kantaa yhden koko alaa edustavan yhdistyksen kautta.

Toimintojen ja hallinnollisten rakenteiden virtaviivaistamisesta vastaava vt. toiminnanjohtaja varmistaa, että uuteen aikakauteen astutaan yhteisesti linjattujen tavoitteiden ja aikataulujen mukaisesti.

KUVA: Shutterstock

Anu Tanner

vie yhdentymishankkeen maaliin

TEKSTI // MATTI REMES KUVA // JARI HÄRKÖNEN

TILINTARKASTAJIEN uuden yhdistyksen toimintojen järjestäminen on täydessä vauhdissa. Vt. toiminnanjohtaja **Anu Tanner** sanoo, että kaikki KHT-yhdistyksen ja HTM-tilintarkastajien toiminnot käydään kevään aikana läpi. Niistä rakennetaan uusi yhdistys, jonka keskiössä ovat jäsenpalveluun ja edunvalvontaan liittyvät toiminnot sekä liiketoiminnan kehittäminen.

Vanhoja toimintatapoja ravistellaan

– Molemmista yhdistyksistä otetaan mukaan parhaat palat ja hyvät käytännöt. Aiomme kuitenkin ravistella vanhoja toimintatapoja ja myllertää toimintaperiaatteet aidosti uusiksi, Tanner painottaa.

Hänen mukaansa tavoitteena on kokonaisuus, joka tarjoaa kustannustehokkaasti jäsenten haluamia palveluja.

Koulutuspalvelujen saatavuutta parannetaan

Tanner sanoo, että painopiste on jatkosakin jäsenten ammatillisten tietojen ja taitojen ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Lisäksi yhdistys valmistelee uusien säädösten ja käytäntöjen mukaisia ohjeita ja työvälineitä käytännön työhön.

– Tarkoituksemme on räätälöidä koulutusta entistä enemmän, jotta koulutustarjonta vastaa jäsenkunnan erilaisiin tarpeisiin.

Tanner muistuttaa, että jäsenkunnan kirjo loittuu työuransa vasta aloitaneista vuosikymmeniä alalla olleisiin konkareihin. Joukossa on pienissä ja suurissa tilintarkastusyhteisöissä työskenteleviä. Myös tilintarkastajien asiakaskunnassa on eroja.

Hän lupaa, että koulutusta ja muita tilaisuuksia järjestetään eri puolilla maata. Lisäksi mahdollisuutta osallistua

koulutukseen etänä kehitetään entistä monipuolisemmaksi.

Uudet palvelut kehityksen alle

Palvelupertuaarikin laajenee entisestään, sillä uudentilintarkastajien palveluille on tunnistettu tarpeita.

– Tarvetta on neuvontapalvelulle ja erilaisten keskusteluyhteyksien rakentamiselle. Etenkin yksin toimivat jäsenet ovat toivoneet keskustelukumppania heitä askarruttavissa asioissa. Isoissa yhteisöissä tähän tarjoutuu mahdollisuus kollegojen kanssa.

Työryhmätyöskentelyä tehostetaan

Yhdistyksen jäsenistä koostuvat toimikunnat ja työryhmät ovat olleet keskeinen osa toimintaa. Tanner laskee, että KHT-yhdistyksessä on parhaillaan toi-

minnassa noin 15 eri aihepiirejä pohtivaa työryhmää.

Hänen mukaansa osa toimikunnista säilyy entisellään, painopiste on kuitenkin siirtymässä jonkin tietyn edunvalvontahankkeen ympärille perustettuihin määräaikaisiin työryhmiin.

– Ne toimivat tehokkaammin ja niihin on myös helpompi saada henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita juuri kyseisestä teemasta.

Edunvalvontaa aiempaa laajemmalla rintamalla

Tanner muistuttaa, että edunvalvontatyö ei voi olla yksin hallituksen puheenjohtajan ja toiminnanjohtajan harteilla. Vaikuttamisessa tarvitaan niin henkilöstöstä kuin jäsenkunnastakin löytyvää asiantuntemusta ja verkostoja.

– Meillä on nyt näytön paikka, että saamme tilintarkastajien äänen entistä paremmin kuuluville. Uskon, että uusi yhdistys pystyy tekemään edunvalvontaa aiempaa laajemmalla rintamalla ja useilla eri tasoilla entistä koordinoitummin ja systemaattisemmin.

Toimistossa kokenutta kaartia

Uuden yhdistyksen toimistoon tulee 15 KHT-yhdistyksen työntekijää ja kaksi työntekijää HTM-tilintarkastajista. Kokenut henkilöstö on Tannerin mielestä uuden yhdistyksen ehdoton vahvuus. Toimisto tuntee hyvin jäsenkunnan ja hallitsee myös substanssin.

– Meillä on toimistossa hyvä tunne tilintarkastuksesta. Arvokkaan lisän tähän tuovat jäsenet, jotka osallistuvat toimikuntien ja työryhmien työskentelyyn.

Anu Tanner toimii virkaatekevänä toiminnanjohtajana Sanna Alakareen äitiysloman aikana. Lokakuussa 2012 KHT-yhdistyksen johtavana asiantuntijana aloittaneen Tannerin keskeisiin työtehtäviin on kuulunut osallistuminen edunvalvontatyöhön ja osana näitä tehtäviä hän on vastannut yhdistyksen lausuntojen linjauksista ja kannanotoista.

Tannerilla on pitkä kokemus KHT-tilintarkastajan työstä KPMG Oy Ab:n pal-

veluksessa. Hän on toiminut myös Tilintarkastuslautakunnan sihteeristössä laadunvarmistuksen asiantuntijana vastaten suurten tilintarkastusyhteisöjen laaduntarkastusten käytännön toteutuksesta ja kehittämisestä.

Nykyisessä pestissä tarvittavaa perspektiiviä ja näkemystä siis löytyy.

– Tässä työssä on tärkeää ymmärtää, mitä tilintarkastajan arki on käytännössä. □

– *Tuuletamme vanhoja toimintatapoja, ja rakennamme uuden ajan jäsenpalveluorganisaation, lupaa Anu Tanner.*

Vähemmistö- osinko osakeyhtiössä

Vähemmistöosinkoa voidaan vaatia OYL:ssa säädetyin edellytyksin. Haluttaessa rajoittaa sen jakamista asia kannattaa huomioida yhtiötä perustettaessa.

JANNE RUOHONEN

OSAKEYHTIÖN tarkoitus on voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Varoja voi lain mukaan jakaa usealla tavalla – osingonjako on näistä tavoista yleisin.

Yhteensä Suomessa jaettavien osinkojen määrä nousee vuosittain useisiin miljardeihin euroihin – pelkästään pörssiyritykset jakoivat viime vuonna osinkoina yli kahdeksan miljardia euroa. Esimerkiksi tulosparannukset, sopivien investointikohteiden puute ja tulevat osinkoveronkiristykset ovat omiaan lisäämään osingonjaon ja pääomapalautusten määrää.

Osingonjakokäytännöt halutaan pitää vakaina

Paikoitellen osakeyhtiössä päätetäänkin jakaa osinkoina osakkeenomistajille jopa enemmän kuin yhtiö on tehnyt voittoa edellisenä vuonna – tällöin jakoon käytetään esimerkiksi aiemmilta tilikausilta kertyneitä voittovaroja. Yleisimpänä syynä edellisen vuoden voittoja suurempaan voitonjakoon voidaan pitää johdon ja osakkaiden halua säilyttää yhtiön vuotuinen osingonjako mahdollisimman vakaana yhtiön taloustilanteen heikentymisestä huolimatta.

Osakkeenomistajat eivät aina ole samaa mieltä voiton jakamisesta. Ensimmäkin osakkaat saattavat olla eri mieltä siitä, jaetaanko osinkoa ylipäätään vai ei. Enemmistöosakkeenomistaja saattaa yrittää näännyttää vähemmistöosakkaita päättämällä, että yhtiöstä ei jaeta osinkoa. Tämä voi pitkään jatkuessaan saattaa vähemmistöosakkeenomistajan tukalaan tilanteeseen.

Erimielisyys saattaa liittyä nimenomaan osingonjaon määrään. Esimerkiksi yhtiön hallitus on saattanut esittää osinkoa, joka ei ole kaikkien osakkeenomistajien mielestä riittävä. Myös enemmistöosakas saattaa haluta pitää osingonjaon määrän vähäisenä. Vähemmistöosakkeenomistajilla on kuitenkin tietyin edellytyksin mahdollisuus vaatia jaettavaksi vähemmistöosinkoa.

Kuka päättää osingon jakamisesta?

Varojen jakamisesta säädetään osakeyhtiölaissa (624/2006, OYL). Yhtiön varoja voidaan jakaa osakkeenomistajille vain sen mukaan kuin osakeyhtiölaissa säädetään. Yleisimpiä varojenjakotapo-

VÄHEMMISTÖ- OSINKO-OIKEUTTA VOI RAJOITAA VAIN KAIKKIEN OSAKKEENOMISTAJIEN SUOSTUMUKSELLA.

ja ovat voitonjako ja omien osakkeiden hankkiminen. Varsinaisessa yhtiökoko-
uksessa, joka on pidettävä kuuden kuu-
kauden kuluessa tilikauden päättymi-
sestä, on päätettävä taseen osoittaman
voiton käyttämisestä.

Mahdollisesta varojen jakamisesta
osakkeenomistajille päätetään siis yh-
tiökokouksessa. (OYL 5:3.1). Yhtiökoko-
us saa kuitenkin päättää jakaa hallituk-
sen ehdottamaa tai hyväksymää määrää
enemmän vain, jos se on vähemmistö-
osinkosäännöksen tai yhtiöjärjestyksen mu-
kaan siihen velvollinen (ks. OYL 13:6.1).

Näin ollen yhtiön hallituksella on var-
sin keskeinen rooli osingonjaossa. Nykyi-
sen osakeyhtiölain mukaan yhtiökokous
voi myös valtuuttaa hallituksen päättä-
mään osingonjakamisesta (OYL 13:6.2)

Milloin on jaettava?

Osakeyhtiössä ei ole osingonjakopakkoa
– monet yhtiöt eivät jaa ollenkaan osin-

koa omistajilleen. Vähemmistöosingos-
ta säädetään osakeyhtiölaissa (OYL 13:7).
Sen vaatimista koskevien edellytysten
täyttyessä on siis jaettava tietty osuus yh-
tiön tilikauden voitoista osinkoina osak-
keenomistajille. Luonnollisesti osingon-
saajina ovat tällöin kaikki yhtiön osak-
keenomistajat. Yleisesti ottaen tärkeänä
edellytyksenä vähemmistöosingon jaka-
miselle voidaan pitää sitä, että osakeyhtiö
on tuottanut tilikaudella voittoa.

Vähemmistöosingonjaon kannalta kes-
keisiä erityisiä kysymyksiä ovat:

- kuka voi vaatia osinkoa jaettavaksi?
- missä yhteydessä osinkovaatimus on tehtävä?
- miten osingon määrä lasketaan?

Vähemmistöosinkoa voivat vaatia sel-
laiset osakkeenomistajat, joilla on vä-
hintään 1/10 yhtiön kaikista osakkeis-
ta. Vähemmistöä ei lasketa äänistä, vaan
nimenomaan osakkeista.¹ Vähemmistö-
osingonjakoa koskeva vaatimus on teh-
tävä varsinaisessa yhtiökokouksessa en-
nen voiton käyttämistä koskevan pää-
töksen tekemistä.

Miten osingon määrä lasketaan?

Edellytysten täyttyessä vähemmistö-
osinkona on siis vaadittaessa jaettava
vähintään puolet yhtiön tilikauden voi-
tosta. Osingon määrän laskemisessa on
huomioitava neljä seikkaa.

Ensinnäkin, vähemmistöosinko las-
ketaan nimenomaan osakeyhtiön tili-
kauden voitosta. Esimerkiksi aiempien
tilikausien voitoilla tai muulla vapaalla
omalla pääomalla ei ole merkitystä osin-
gon määrää laskettaessa. Lisäksi jaetta-
vasta määrästä vähennetään tilikaudelta
ennen varsinaista yhtiökokousta mah-
dollisesti jo jaetut osingot.

Toiseksi, yhtiöjärjestyksessä on saa-
tettu määrätä jakamatta jätettävistä
määristä – tällaisia eräiä ei voi vähemmis-
töosinkona jakaa, vaan ne on vähennet-
tävä jaettavasta voitosta. Kolmanneksi,
jaettavaksi ei voi vaatia enempää kuin
ilman velkojen suostumusta² on mah-
dollista jakaa. Neljänneksi, vähemmistö-

osinkona jaettavaksi ei voi vaatia enem-
pää kuin 8 % yhtiön omasta pääomasta.

Tytäryhtiön konserniavustus ja vähemmistöosinko

Myös tytäryhtiölle annetuilla konserni-
avustuksilla on vaikutusta vähemmis-
töosingon määrän laskentaan. Ilman lii-
ketaloudellista perustetta tytäryhtiölle
annettu konserniavustus saatetaankin
katsoa vähemmistöosinkosäännöksen
vastaiseksi silloin, kun annettulle avus-
tukselle ei pystytä osoittamaan liiketa-
loudellista perustetta.³

Asiaa on käsitelty hovioikeudes-
sa esimerkiksi tapauksessa ”*Helsingin
hovioikeus S 10/1082 (nro 3520); HelHo
2012:2*” (vailla lainvoimaa⁴).

*Yhtiö (Oyj) ei ollut jakanut osinkoa lain-
kaan vuosina 2008–2010. Hovioikeuden
ratkaisussa katsottiin, että yhtiöllä oli hy-
väksyttävät ja asianmukaiset liiketaloudel-
liset perusteet antaa konserniavustusta ty-
täryhtiöilleen. Yhtiön antamien konserni-
avustusten ei katsottu olleen voitontuotta-
mistarkoituksen ja yhdenvertaisuusperi-
aateen vastaisia. Konserniavustusten kat-
sottiin liittyneen yhtiön liiketoimintaan ja
niiden katsottiin olleen yhtiön edun mukai-
sia. Kun otettiin huomioon yhtiön tekemät
investoinnit, omavaraisuusasteen heikkene-
minen ja finanssikriisin alkaminen vuonna
2008, ei yhtiön katsottu menettellyllään ta-
hallaan loukanneen vähemmistöosinko-oi-
keutta. Yhtiön ei katsottu rikkoneen vähem-
mistöosinkosäännöstä.*

Onko osinkoa aina vaadittaessa jaettava?

Nykyisen osakeyhtiölain mukaan vä-
hemmistöosingosta voidaan määrätä
osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä. Vä-
hemmistöosinko-oikeutta on mahdol-
lista rajoittaa ainoastaan kaikkien osak-
keenomistajien suostumuksella.⁵

Osinko-oikeus on niin keskeinen osa
vähemmistöosuutta, että sen rajoitta-
misen edellytykseksi on asetettu osak-
keenomistajien yksimielisyys. Toisaal-
ta sääntelyllä on haluttu turvata esimer-
kiksi kasvuyhtiöille mahdollisuus käyt-
tää yhtiön voittovarain nimenomaan yh-

tiön kehittämiseen ilman vähemmistö-
osinkovaatimuksen pelkoa.

Osakeyhtiön osingonjaon on perus-
tuttava aina viimeksi vahvistettuun ti-
linterkaskettuun⁶ tilinpäätökseen. Yleis-
ten osingonjakoa koskevien edellytysten
– tasetestin ja maksukykytestin – tulee
täytyä myös vähemmistöosingonjaossa.

Yhtiöllä pitää siis osingonjaon suo-
rittamiseksi olla voitonjakokelpoisia va-
roja. Lisäksi osakeyhtiön maksukyvyyn
tulee säilyä vähemmistöosingonjaossa.

Näin ollen vähemmistöosinkoa ei
saa jakaa, mikäli jakaminen vaarantaa
osakeyhtiön maksukyvyyn. Vähemmis-
töosingonjako koskee ainoastaan tili-
kauden voittoa.

Yhtiön maksukyky voi kuitenkin to-
siasiallisesti vaarantua esimerkiksi tilin-
päätöshetken jälkeen heikentyneen talo-
udellisen aseman vuoksi. Yhtiökokous
ei saa päättää jakaa osinkoa maksukyky-
vaatimuksen vastaisesti. Hallituksen tu-
lee yhtiökokouksessa huomauttaa, mikä-
li se havaitsee maksukyvyyn vaarantuvan
vähemmistöosingonjakopäätöksen seu-
rauksena. Maksukykytesti on siis tehtävä
myös vähemmistöosingonjaossa.⁷

Voiko osingonjakoa rajoittaa?

Vähemmistöosinkosäännös on keskei-
nen osa vähemmistöosuutta ja erityi-
sesti näännyttämisen estäjänä sen mer-
kitys voi olla suuri. Toisaalta erityises-
ti kasvuyhtiöiden näkökulmasta mah-
dollisuutta vähemmistöosingon rajoit-
tamiseen kaikkien osakkaiden suostu-
muksella on pidettävä kannatettavana.
Käytännössä mahdollisuus rajoittami-
seen on kuitenkin vain omistuspohjal-
taan melko keskittyneissä yhtiöissä.

Voitonjakorajoitukset ovat tavan-
omaisia ehtoja osakkeenomistajien kes-
kinäisissä osakassopimuksissa. Tällaisi-
sa tilanteissa omistajat ovat voineet kes-
kinäisin sopimuksin siis rajoittaa mah-
dollisuuttaan myös vähemmistöosin-
gon vaatimiseen.⁸ Mikäli rajoittami-
nen katsotaan aiheelliseksi, on asia tar-
koituksenmukaista ottaa huomioon jo
osakeyhtiön perustamisvaiheessa. Yhtiö-
järjestyksessä voidaan myös määrä-
tää jakamatta jätettävistä määristä – täl-

laisia eräiä ei voi vähemmistöosinkona
jakaa. Tällaisilla määräyksillä on luon-
nollisesti vaikutusta vähemmistöosin-
gon määrän laskentaan. □

- 1 Manne Airaksinen – Pekka Pulkkinen – Vesa Ra-
sinaho: Osakeyhtiölaki II. Helsinki 2007, s. 39–40.
- 2 OYL 14:2.2 §: Jos osakepääomaa on alennettu
tappion kattamiseksi, alentamisen rekisteröi-
mistä seuraavien kolmen vuoden aikana yhtiön
vapaata omaa pääomaa voidaan jakaa osak-
keenomistajille vain noudattaen 3–5 §:ssä sää-
dettyä velkojensuojamenettelyä. Velkojalla ei
kuitenkaan ole oikeutta vastustaa jakamista,
jos osakepääomaa on korotettu vähintään alen-
tamismäärällä.
- 3 Jukka Mähönen – Seppo Villa: Osakeyhtiö II. Pää-
omarakenne ja rahoitus. Helsinki 2012, s. 431.
- 4 Valituslupa korkeimpaan oikeuteen myönnet-
ty 12.12.2012.
- 5 Ks. OYL 13:7.2 §. Osakeyhtiölaissa vielä erik-
seen todetaan, että osakkeenomistajalta on
saatava suostumus yhtiöjärjestyksen muutta-

miseen, kun oikeutta vähemmistöosinkoon ra-
joitetaan (ks. OYL 5:29.1 § 5. k.).

- 6 Pienet yhtiöt on kuitenkin tietyin edellytyksin
vapautettu tilintarkastusvelvollisuudesta.
- 7 Vähemmistöosingonjaosta ja maksukyvyyn var-
mistamisesta ks. tarkemmin Janne Ruohonen:
Osakeyhtiön voitonjaon maksukykytesti ja
vastuu maksukyvyyn säilymisestä. Väitöskirja.
Tampere 2012, s. 243–247.
- 8 Tällaiset sopimukset ovat sitovia vain sopijaosa-
puolten välillä. Ks. voitonjaosta sopimisesta osa-
kassopimuksessa Ville Pönkä: Osakassopimuksen
tavoitteet ja voimassaolon hallinta. Helsinki 2008,
s. 185–189; Hallituksen esitys 109/2005 vp, s. 129.

KTT **Janne Ruohonen**
toimii yritys juridiikan
yliopistonlehtorina
Tampereen yliopiston
johtamiskorkeakoulussa.

Tietopaketti pienten ja keskiuurten osakeyhtiöiden
sekä osakkeenomistajien verosuunnittelun tueksi

VAROJEN JAKAMINEN JA VEROTUS OSAKEYHTIÖSSÄ

Merja Raunio – Leena Romppainen – Outi Ukkola – Kare Kotiranta

Ohjeistusta mm. osingonjaon
verotuksesta, osakaslainoihin
liittyvistä yhtiöoikeudellisista
kysymyksistä sekä peitellyn
osingonjaon ongelmista.
Runsaasti esimerkkejä ja
oikeustapauksia!

Uudistettu 3. painos
Myös e-kirjana.
Hinta 76,50 €

Lisätiedot ja tilaukset khtmedia.fi/julkaisut
Tilaukset myös: kustannus@kht.fi, puh. 09 7552 2020

KHT-MEDIA

Hallitustyö kriisiyhtiössä

Protokolla ja pitkän aikavälin strategiat saavat väistyä. Kurssin kääntämiseksi hallitukselta vaaditaan dynaamisuutta ja joustavuutta.

TERO LUOMA

KRIISIYRITYKSESSÄ ollaan usein yritystoiminnan peruskysymysten äärellä. Muutos on välttämättömyys, ja myös mahdollisuus. Aikahaarukka toimenpiteille on usein tiukka.

Kriisitilanteeseen valmistautumatta?

Toivottavaa on, että hallitus ei joudu kriisitilanteeseen valmistautumatta. Eduksi olisi myös, että vähintään yhdellä hallituksen jäsenellä on aiempaa kokemusta tällaisista tilanteista.

Olen koonnut kirjoitukseen erinäisten keskustelujen pohjalta ajatuksia kriisiyhtiön hallitustyöskentelyn kulmakivistä. Painopiste artikkelissani on ennen kaikkea taloudellisen kriisin kohdanneissa yrityksissä.

Muutos vaatii omistajien tuen

Kriisitilanteessa omistajien vastuu korostuu, koska he kantavat lopullisen vastuun sekä yhtiön jatkuvuudesta että myös suhteesta sidosryhmiin. Kriisi on yleensä seurausta aiemmin tehdyistä virheistä tai tekemättömyydestä.

Omistajilla on siis aina peiliin katsoamisen paikka. On syytä kysyä, mitä olisi pitänyt tehdä 1–3 vuotta sitten, jotta ei olisi kriisitilanteessa. Onko yhtiöllä ollut

oikea hallitus? Onko johto ollut oikea? Onko hallituksen strategia ollut oikea?

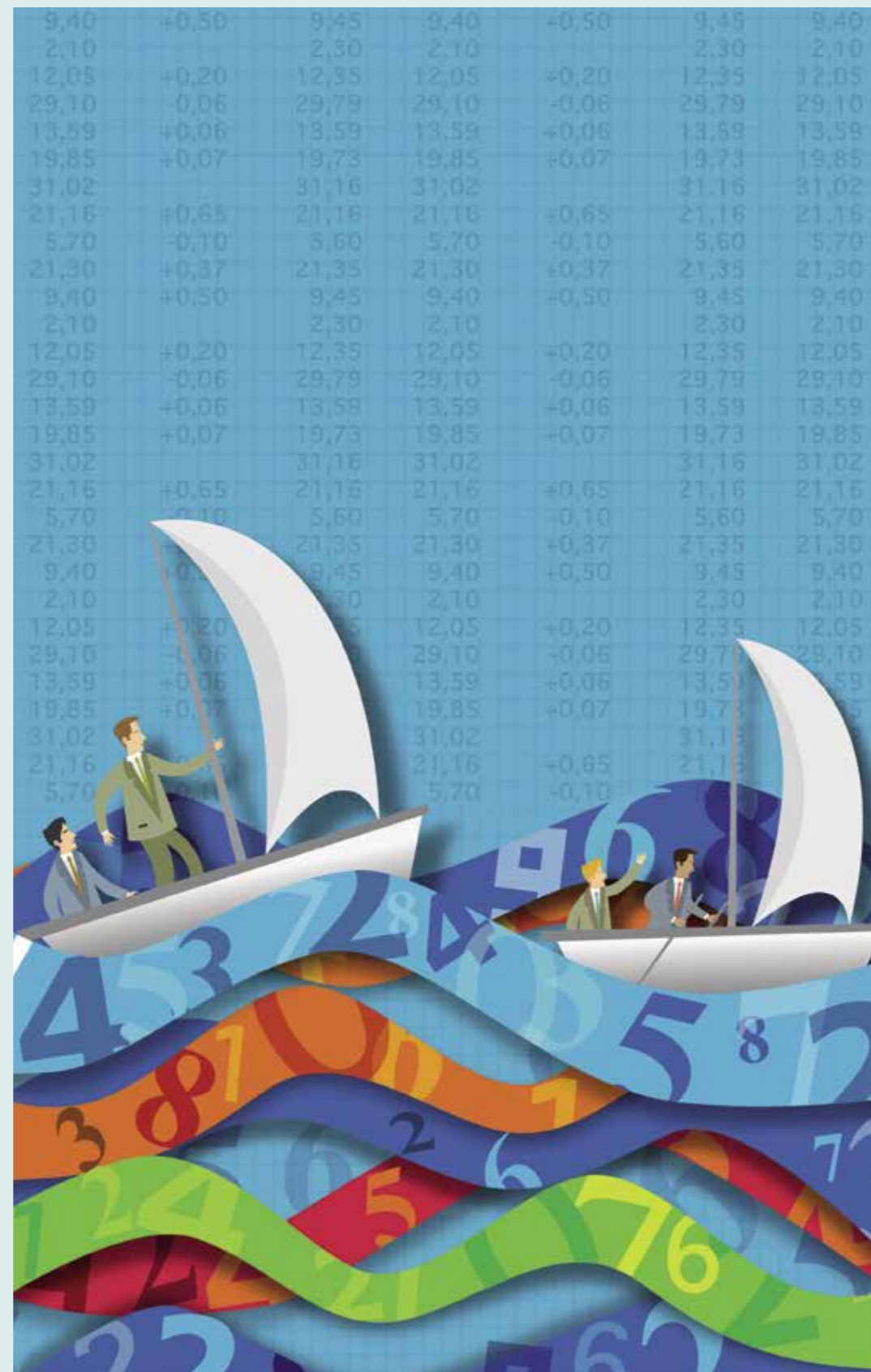
Kun kriisi havaitaan, on omistajien välittömästi määriteltävä oma roolinsa muutostilanteessa. On pohdittava omaa halukkuutta ja kyvykkyyttä tehdä muutos ja vaihtoehtoisesti myös ulkopuolisen avun käyttämistä. Tältä osin omistajien on oltava kriittisiä itseänsä kohtaan, koska heidän tulee valita hallituksen jäsenet, jotka pystyvät kääntämään yhtiön kurssin.

Omistajien täytyy myös selkeästi ilmaista valmiutensa antaa yhtiölle lisärahoitusta ja saatettava tietoon mahdollisesti myös asiat, joihin hallitustyössä ei puututa. Kun päällinjaukset on tehty, on omistajien annettava hallitukselle täysi tukensa toimia.

Tiivis ja dynaaminen "työnyrkki"

Kriisitilanteen korjaaminen vaatii hallitustyöskentelyä ja yksittäisiltä hallitusjäseniltä erittäin paljon. Hallituskokoonpano kannattaakin pitää pieneenä, esimerkiksi 3–5 jäsenen työnyrkinä, jossa protokolla siirretään syrjään ja keskitytään työskentelemään joustavasti ja dynaamisesti.

Hallitustyön luonne muuttuu kriisitilanteessa samankaltaiseksi kuin johto-

ryhmyöskentely riippuen tietenkin siitä, millainen johtoryhmä yrityksessä jo on. Hallitus ottaa itselleen erityistehäviä ja pyrkii saamaan kriisijohtamisen komentokeskuksen haltuunsa. Tilanteessa korostuu entisestään hallituksen puheenjohtajan rooli, koska hän on keskeinen lenkki eri sidosryhmien välillä.

Kestääkö kassa?

Kriisiyritystä johdetaan ensisijaisesti kassan kautta. Usein kriisiyhtiössä on myös kassakriisi, ja hallituksen tuleekin ensitilassa muodostaa realistinen arvio likvidien varojen riittävydestä.

Arvion pohjaksi käydään läpi kassaan lähiaikoina tulevat maksut ja erääntymässä olevat maksut. Sopiva kassa-analyysin tarkasteluväli on esimerkiksi 30–90 päivää. On jo kiire ryhtyä toimiin, jos havaitaan, että yhtiön likvidit varat eivät riitä lähipäivinä erääntyvien laskujen maksamiseen.

Ostovelkojen maksuohjelma

Kassa-analyysin jälkeen hallituksen pitää pureutua tarkemmin ostovelkoihin ja laatia niitä varten realistinen maksuohjelma. On parempi ottaa aloite omiin käsiinsä ja olla aktiivisesti yhteydessä velkoihin kertomalla heille rehellisesti yhtiön tilanteesta, mikäli likviditeetti ei riitä ostovelkojen hoitamiseen ajallaan.

Velkojen maksuaikataulut

Hallitukselta vaaditaan erityistä tarkkuutta velkojen tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi. Velkojen kanssa on neuvoteltava maksuaikatauluista, mutta niistä sovittaessa yksittäistä velkojaa ei voi suosia lupaamalla velkojalle parempaa aikataulua toisen velkojan kustannuksella. Tällaisesta menettelystä seuraa henkilökohtainen vastuu. Rahoittajien kanssa käydyn kirjeenvaihdon merkitys korostuu arvioitaessa velkojen tasapuolista kohtelua.

Luottamuspääomaa on vahvistettava

"Kun tase on tyhjä, punnitaan liiketoiminnan tärkeintä pääomaa, jota ei taseesta löydy eli luottamuspääomaa".

Näin eräs kokenut konkari on opettanut. Johdon ja hallituksen keskeisin tehtävä on pyrkiä rakentamaan ja vahvistamaan luottamusta sidosryhmissä yhtiön toiminnan ollessa katkolla.

Avoin ja rehellinen kommunikaatio on kaikki kaikessa. On parempi olla lupamatta liioja, koska sidosryhmien luottamus on jo asetettu kyseenalaiseksi. Päinvastoin on parempi säätää tavoitteet hiekan alakanttiin ja saavuttaa uskottavuutta tuottamalla lupauksia paremmat luvut.

Kassavirta kannattavaksi

Kassavirta kuvaa sitä, mistä toiminnoista yritykseen tulee rahavirtaa ja mitkä toiminnot ovat kulueriä. Kriisiyhtiön hallituksessa on syytä muodostaa kokonaiskuva odotettavissa olevista suurimmista tulo- tai menoeristä ja niiden aikatauluista.

Kassavirran arvioimiseksi tarkasteluhorisontti voi olla esimerkiksi 6–12kk eteenpäin. Kassavirta on korjattava positiiviseksi, koska ilman sitä ei ole jatkuvuutta.

Myynti, myynti, myynti

Myyntitoimintoja ei saa lopettaa kriisitilanteessa, koska vain sieltä saadaan yritykseen tuloja niin lyhyellä kuin pitkälläkin tähtäimellä. Myyntiin tuleekin panostaa entistä enemmän.

Myyntiorganisaation on annettava keskittyä kaupantekoon ja asiakkuuksiin eikä sitä kannata kuormittaa kriisitunnelmalla. Myynnin vakaat työskentelyedellytykset kriisitilanteessa varmistetaan esimerkiksi siten, että toimitusjohtaja keskittyy johtamaan myyntitoimintoa hallituksen ottaessa päävastuun kululeikkauksista.

Sisäinen kulujen karsinta

Kannattamatonta liiketoimintaa ei voi jatkaa, minkä vuoksi kulurakenteet on käytävä kriittisesti läpi. Tämä tarkoittaa mm. henkilöstöä, hankintoja, toimitiloja, prosesseja ja saavutettuja etuja. Usein joudutaan käymään myös yt-neuvottelut ja tekemään lomautuksia tai irtisanomisia.

Yt-prosessissa juridisten menettelytapojen merkitys korostuu ja prosessissa →

TOIMINNAN OLLESA KATKOLLA ON HALLITUKSEN KESKEISIN TEHTÄVÄ SIDOSRYHMIEN LUOTTAMUKSEN VAHVISTAMINEN.

tapahtuneet virheet voivat tulla yhtiölle ja johtohenkilöille henkilökohtaisesti kalliiksi. Menettelytavat pitää tuntea ja niitä täytyy noudattaa kirjaimellisesti.

Yt-prosessin läpivienti vie aikaa ja kustannussäästöt näkyvät vasta kuukausien kuluttua, joten menettely on aloitettava riittävän ajoissa. On hyvä valmistautua myös prosessin herättämiin ikäviin tunteenpurkauksiin, jotka kohdistuvat ensisijaisesti yhtiön johtoon.

Sopimuskannan läpikäynti

Kulujen karsiminen omassa organisaatiossa voi tuntua turhautavalta, jos yhtiö tuhlaa rahojaan huonoihin pitkäaikaisiin sopimuksiin, joista eroon pääseminen on mahdotonta tai kallista. Kriisirytyksen hallituksen on kyettävä käymään sopimusneuvottelut uudelleen yhtiölle epäedullisten sopimusten osalta. Sopimuskannan läpikäynti voi olla helpommin sanottu kuin tehty, etenkin jos yhtiössä ei ole ollut toimivaa arkistointikulttuuria.

Selvä työnjako nopeuttaa päätöksentekoa

Kriisitilanteessa hallitus on koolla lähes jatkuvasti. Usein puheenjohtaja pyörittää avointa kokousta puhelimesta koko viikon ja päätökset kirjataan pöytäkirjaan tiettyinä päivinä. Kriisiyhtiön hallituksen on kyettävä tekemään päätöksiä nopeasti. Ei päätöstä on usein huonoin päätös.

Yritystä ei voi pitää kriisitilanteessa epä tietoisuudessa. Nopeaa päätöksentekoa ja toimintaa edistää selvä hallituksen sisäinen työnjako. Samoin työnjako hallituksen ja johdon kesken. Työn määrä kriisiyhtiön hallituksessa on moninkertainen verrattuna hallitustyöhön terveessä yrityksessä.

Juridiikka ja dokumentointi

Kriisiin joutuneessa yhtiössä hallituksen jäsenten henkilökohtainen vastuu korostuu. Hallitustyössä onkin kiinnitettävä erityistä huomiota päätösten lainmukaisuuteen ja niiden asianmukaiseen dokumentointiin. Tärkeää on, että hallituksen jäsenillä on selkeä käsitys ja tietämys yrityksen ja oman henkilökohtaisen vastuun jakautumisesta eri tilanteissa.

Hallituksen tekemien päätösten asianmukaiseen dokumentointiin on kiinnitettävä huomiota varmistamalla, että allekirjoitetuista pöytäkirjoista löytyvät selkeästi kirjatut päätökset, joihin liittyviä perusteita ja näkökulmia avataan. Näin selviää, millaisin perustein hallitus on päättänyt harkintaansa käyttäen kyseiseen ratkaisuun.

Tätä dokumentaatiota saatetaan myöhemmin käyttää oikeudessa. Mikäli pöytäkirjat on laadittu asianmukaisesti, pystyy hallitus jälkikäteen osoittamaan käyttäneensä huolellista harkintaa päätöksenteossaan. Lisäksi on tärkeää pitää mielessä ero virallisena tietolähteenä toimivan pöytäkirjan ja hallituksen jäsenen omien henkilökohtaisten muistiinpanojen välillä.

Viestintä

Kriisitilanteissa huhut liikkuvat ja käytävājuorut leviävät. Siispä hallituksen on oltava erityisen tarkka viestinnässään. Hallitus on lähtökohtaisesti anonyymi kollegio, joka viestii yrityksen sidosryhmille yhtenäisesti tiedottein joko puheenjohtajan tai toimitusjohtajan johdolla. Yksittäinen hallituksen jäsen ei koskaan puhu hallituksen suulla.

Tiedontarve eri sidosryhmissä on suuri, joten asioista on pyrittävä viesti-

mään selkeästi, samanaikaisesti ja ajoissa. Keskenäisiä asioita ei saa lähteä spekuloidaan, koska ne otetaan usein totuuksina. Keskeisille sidosryhmille on annettava rehellinen tilannekuva. Perusteluita on myös hyvä taustoittaa, koska syiden kertominen lisää ymmärrystä ja päätösten hyväksyttävyyttä.

Selviytymissuunnitelma ja uusi strategia

Kriisitilanteessa hallitustyöskentelyn horisontti siirtyy tulevaisuudesta hyvin lähelle nykyhetkeä. Hallituksella on oltava selviytymissuunnitelma, jota toteutetaan määrätietoisesti.

Selviytymissuunnitelma on eri asia kuin strategia. Kriisitilanteessa strategia työtä kannattaa jättää toissijaiseksi, sillä visiointi 3-5 vuoden aikajänteellä ei ole relevanttia, kun yrityksen olemassaolokaan ei ole itsestäänselvyys. Uuden strategian ytimessä ovat uskottavuuden palauttaminen, selkeän muutoksen viestiminen ja uuden innostuksen synnyttäminen.

Vaihtoehto B, C ja D

Yhtiön toiminnan jatkumisen tulee olla hallituksen vaihtoehto numero yksi. Hallituksen ja omistajien on kuitenkin myös tarkasteltava yritystoiminnan jatkamisen edellytyksiä. Jos yritystoiminnan jatkamisen edellytykset osoittautuvat suhteellisen toivottomiksi, on hallitus velvollinen aloittamaan selvitykset muiden vaihtoehtojen kuten saneerausmenettelyn tai suoran konkurssin osalta.

Hallituksen kannattaa myös arvioida mahdollisuuksia yritys- ja omistusjärjestelyyn, jonka avulla kurssi saataisiin vielä käännettyä. Hallituksella on keskeinen rooli realistisen tilannekuvan välittämässä ja vaihtoehtojen arvioimisessa, vaikka omistajat sanovatkin aina viimeisen sanan näissä asioissa. □

KTM **Tero Luoma** toimii Taaleritehtaan Pääomarahastot Oy:ssä sijoitusjohtajana ja osakkaana. Hän valmistelelee Jyväskylän yliopistossa väitöskirjaa omistajuudesta.

Himmeliinkin tarvitaan hyvää hallintoa

NYKYISTÄ kuntien ja kuntayhtymien hallintorakennetta on toisinaan kuntarakenneskustelussa kuvattu himmeliksi. Todellinen himmeli syntyy kuitenkin vasta siitä, kun mukaan otetaan kasvava kuntayhtiöiden joukko.

Keskuskauppakamari vaati hiljattain avoimuutta ja hyvää hallintoa kuntayhtiöihin. Esillä oli erityisesti yhtiöiden hallituksen valinta, jäsenten kelpoisuus ja puolueveron maksaminen. Hyvä hallinto kuntayhtiössä on tietysti paljon laajempikin asia.

Vuoden alussa voimaan tulleet kuntalain uudet sisäistä valvontaa, riskienhallintaa ja konsernivalvontaa koskevat määräykset korostavat entisestään koko kuntakonsernin käsittävän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan merkitystä.

Kunnat järjestävät toimintojaan yhä enemmän konserniyhteisönsä kautta. Kuntakonsernin laajentuessa konserniohjauksen ja -valvonnan merkitys kasvaa. Onnistuminen omistajaohjauksessa ja konsernivalvonnassa varmistaa omistajan tahdon toteutumisen ja sitä kautta strategisen onnistumisen.

Konserniohjauksen käytännön ongelmana saattaa usein olla, että konsernijohto - yleensä kunnan/kaupungin hallitus ja kunnan/kaupunginjohtaja - ei ole ottanut omaa rooliaan ohjauksessa. Tällöin saattaa helposti käydä niin, että konserniyhteisöt saavat elää omaa elämänsä eriytyen konsernin yhteisistä pelisäännöistä, minkä seurauksena toiminnan avoimuus kärsii.

Kunnan tilintarkastajan on voitava todentaa, että kunnan hallitus seuraa ja arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan toimeenpanoa ja tuloksellisuutta. Riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista koko kuntakonsernin tasolla ja sen tulee kattaa strategisten, toiminnallisten ja taloudellisten riskien lisäksi hyvän hallintotavan ja hyvän hallinnon noudattamiseen liittyvät riskit.

Konsernivalvontaan kuuluu erityisesti konserniyhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta ja analysointi sekä tarvittava raportointi. Jotta tytäryhteisöjen kannattavuutta ja vaikuttavuutta voidaan seurata, tulee kiinnittää huomiota niiden tilaa kuvaavien tunnuslukujen ja mittareiden määrittelyyn.

KUNNAN TIEDOTTAMISPOLITIikkaan sisällytettävä tieto KUNTAYHTIÖN HALLITUSPALKKIÖKÄYTÄNTEISTÄ EDISTÄISI HYVÄÄ HALLINTOTAPAA.

Konsernivalvonta sisältää myös valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisen, emoyhteisön antamien ohjeiden (esimerkiksi konserniohje) noudattamisen seurannan sekä riskienhallinnan toimivuuden arviointia konserniyhteisöissä.

Osakeyhtiössä hallituksen jäsenten kelpoisuus on tärkeä asia. Valtuusto voi konserniohjeissaan tai konsernihallinnon periaatteissaan vahvistaa hallitusjäsenille lait ylittäviä kelpoisuusvaatimuksia. Näitä ei juuri ole käytössä. Tätä kuitenkin pohdittaneen vakavasti kuntakentällä.

Kunnan antamassa konserniohjeistuksessa on suositeltavaa tuoda esiin emon kanta esimerkiksi hallituksen ja johdon palkkioihin, muihin palkitsemisjärjestelmiin ja niiden raportointiin. Kuntayhtiöiden hallitusten palkkiot vahvistetaan yhtiökokouksessa, jotka eivät lähtökohtaisesti ole julkisia asiakirjoja samalla tavalla kuin kunnan päätökset.

Kunnalla on kuitenkin kuntalain 29 §:n mukaan tiedottamisvelvollisuus myös yhtiön asioista. Hyvää ja avointa hallintotapaa edistäisi, jos kunnan viestintäpolitiikkaan sisällytettäisiin tieto siitä, millaisia hallituspalkkioita yhtiössä sovelletaan. Isommissa kaupunkikonserneissa nämä on vahvistettukin erikseen, mutta pienemmissä kunnissa ei välttämättä näin tehdä.

Kuntayhtiön hallinnossa puolueveron periminen kuntayhtiöiden maksamista palkkioista ei ole kovin hyvä idea. Jos näin tehdään, tulee se tehdä avoimesti ja siitä tulee myös tiedottaa. Kansanvalta on tärkeä asia, mutta kuntayhtiöiden hallituksissa ammatillisen osaamisen vaatimuksesta ei pidä tinkiä.

Kuntien toimintojen yhtiöittäminen tavoitteeksi ei koskaan sovi valmistelun ja päätöksenteon piilottaminen osakeyhtiölain selän taakse. Kuntakonsernien ongelma saattaa ehkä yllättävänkin usein olla se, että tytäryhteisöjen toimitusjohtajat eivät "ymmärrä", miksi heidän pitäisi antaa tietoja omistajakunnalle. "Miksi kyselette tuollaisia, mehän olemme yhtiö".

Aina käytettäessä julkista rahaa tai asetettaessa riskille alttiiksi pitää siihen liittyä tilivelvollisuus, läpinäkyvyys ja ulkoinen tarkastus. Avoimuus, tehokas strateginen johtaminen ja ammatillinen osaaminen ovat niin ikään tärkeitä hyvän hallinnon periaatteita. Nämä kaikki sopivat hyvin myös kuntayhtiöön. Himmeliinkin pitää olla tehokas! □

Laadukkaan tilintarkastuksen punaista lankaa etsimässä

TEKSTI / TAINA KIVELÄ KUVAT / OLLI HÄKÄMIES

Takana on ensimmäinen kaikki hyväksytyt tilintarkastajat kattanut tarkastuskierros laadunvarmistusmenettelyjen uudistuttua vuonna 2009. Kokemukset ja prosessin muutostarpeet puhuttivat Tilintarkastuksen laadun arviointi -koulutuksessa Helsingissä.

VAIKKA meneillään oli vuoden ruuhkahuippu, oli Hotelli Haagan auditorioon 24.1.2014 kokoontunut koko joukko ammattilaisia hankkimaan tietoa työnsä ja laadunvalvontajärjestelmänsä kehittämiseksi. Osallistujat eivät olleet tulleet vain kuulemaan laaduntarkastusten havainnointia ja tuloksia. Heillä oli myös terveisiä prosessin kehittäjille.

Standardit ja valvonta takaavat laadun

Tilintarkastuslautakunnan (TILA) laadunvarmistuksen tavoitteena on tilintarkastuksen korkea laatu sekä sijoittajien ja muiden sidosryhmien luottamuksen vahvistaminen tilinpäätöksiin. Laadun takeena taas ovat ISA-standardit, ja riippumattoman valvonnan tarkoitus on varmistaa niiden noudattaminen.

– HTM-Info Oy:n ja KHT-Media Oy:n yhteistyönä järjestämässä koulutuksessa saatiin evästystä muun muassa siihen, kuinka kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja voidaan käytännössä soveltaa myös pienissä toimeksiannoissa, kuvailee **Carita Mäkinen**, HTM-Infon koulutuspäällikkö, tilaisuuden antia.

Dokumentointi kaiken A&O

KHT **Pasi Waris**, joka johtaa PwC:n Lappeenrannan toimistoja, käsitteli esityksessään tilintarkastuksen punaista lankaa. Tämä on laadunvarmistuksen olennainen asia.

– Punainen lanka tarkoittaa sitä, että tarkastus on suunniteltu ja toteutettu niin, että kokenut kollega voi työpapereiden perustella tulla samaan johtopäätökseen kuin tarkastuksen tehnyt tilintarkastaja. Käytännössä tämä edellyttää huolellista dokumentaatiota, tiivistä **Anja Ilkko-Virtanen**.

Ilkko-Virtanen on yksi TILA:n laadunvarmistusryhmän viidestä asiantuntijasta. Ryhmä tekee osan laaduntarkastuksista itse ja koordinoi kokonaisuuden. Ryhmä vastaa muun muassa laaduntarkastajien koulutuksesta, valvontaraporttien käsittelystä ja prosessin kehittämisestä.

– Ryhmä tekee yhteisöjen ja yksittäisten tilintarkastajien, joilla on asiakkai-

◀ **Anja Ilkko-Virtanen TILA:sta kertoi laaduntarkastusten havainnointia ja tuloksista.**

23 muun laaduntarkastajana toimivan kollegansa tavoin työskentelee tilintarkastajana.

– Vaikka tarkastus olisi miten hyvin tehty, on laadunvalvonnan tulos auttamatta uusinta tai jopa hylkäys, jos ainoa dokumentti siitä on tilintarkastuskertomus ja evidenssinä puhe, hän korosti.

Vakavat puutteet harvinaisia

Hylkäyksen tyypillisin peruste on se, että uusinnassa havaitaan samat puutteet kuin aikaisemmin, koska korjaaviin toimiin ei ole ryhdytty. Muita perusteita voivat olla tilintarkastuksesta annettu selvästi virheellinen lausunto tai hyvän tilintarkastustavan vastainen työ.

Hylkäämisiä ja uusintatarkastuksia on kuitenkin varsin vähän. Vuonna 2013 tehtiin 203 tarkastusta, joista 87 % hyväksyttiin kommentein, 11 % johti uusintatarkastukseen ja vain 2 % hylkäykseen.

– Punaisen langan lisäksi keskeisimmät laadun kriteerit ovat dokumentoitu →

◀ – **Raportointivaiheessa varmistetaan, että kaikki olennaiset riskit on tarkastuksessa todella katettu, painotti mm. tarkastuskohteiden riskiperusteisesta valinnasta puhunut Waris.**

▲ KHT:t Kaisa Tschokkinen, Helena Sinisalo ja Ilkka Vairimaa vaihtoivat ajatuksia tauolla.

► KHT Heikki Melto toimii tilintarkastajan työnsä ohella myös TILA:n nimeä laaduntarkastajana.

tilintarkastusevidenssi, selkeät perustelut ja johtopäätökset sekä ammatillinen harkinta. Kaiken kaikkiaan se, onko tarkastus tehty hyvän tilintarkastustavan mukaisesti, Ilkko-Virtanen sanoi.

Laaduntarkastuslomakkeen vastausvaihtoehdot uusiksi

Hyvän tilintarkastustavan noudattaminen on yksi lukuisista laaduntarkastuksessa arvioitavista kysymyksistä, joita tosin on jo vuosien varrella reilusti vähennetty.

Yksi osallistujien esittämä kehitysehdotus koski laaduntarkastuksen lomakkeen kysymysten vastausvaihtoehtoja. Esityksen tekijän mielestä kysymyksiin pitäisi pysyä vastaamaan jotain muutakin kuin kyllä tai ei. Vastausasteikko voisi olla vaikkapa viisiportainen – näin mustan ja valkoisen väliin saataisiin sävyjäkin.

Useammat vastausvaihtoehdot nähtiin tarpeelliseksi erityisesti lomakkeen laaja-alaisissa kysymyksissä, joita hyvän tilintarkastustavan lisäksi ovat muun

muussa sisäistä valvontaa ja väärinkäytösriskejä koskevat kohdat.

Laadunvalvontajärjestelmän kuvaus – miksi?

Laadunvalvontajärjestelmän kuvauksen puuttuminen on riittämättömän dokumentaation ohella yksi yleisimmistä korjaamista vaativista havainnoista.

– Järjestelmäkuvausta koskevan HTM-Infon julkaiseman käsikirjan me-

nekin perusteella asia otetaan tilintarkastajakunnassa kuitenkin vakavasti. Valtaosa HTM-yhdistyksen jäsenistä on tilannut käyttöönsä helposti muokattavan valmiin mallin, Carita Mäkinen HTM-Infosta kertoo seminaaripäivän päätyttyä.

Kuvausvaatimus synnytti Helsingissä vilkasta ajatustenvaihtoa. Esimerkiksi yksin tilintarkastustyötä tekevän ammattilaisen järjestelmäkuvauksen mielekkyyttä pohdittiin porukalla.

– Itselle kirjoitettu tuntuu imaginariselta, kommentoi eräs aktiivisesti keskusteluun osallistunut tilintarkastaja.

Järjestelmäkuvauksen hyödyt nousivat keskustelussa kuitenkin selkeästi esiin.

– Kun kuvaa oman työprosessinsa, voi samalla arvioida, onko se ajan tasalla ja standardien mukainen. Vaikka nyt hoitaisi tilintarkastustoimeksiantoja yksin, voi tilanne muuttua nopeasti. Työprosessin kuvaus onkin hyvä olla valmiina muutostilanteita silmällä pitäen, Anja Ilkko-Virtanen perusteli.

Samoilla linjoilla oli Pasi Waris, jonka mukaan laadunvalvontajärjestelmän kuvaus kuuluu keskeisiin kilpailutuksen kriteereihin ainakin suurissa toimeksiantoissa.

– Jos laadunvalvontajärjestelmää ei ole kuvattu, on tarkastajan mahdotonta selvittää, onko sitä ylipäättään olemassa tai onko tarkastukset tehty sen mukaisesti, Heikki Melto totesi.

Eräs osallistujista kommentoi, että järjestelmäkuvauksen voi myös ajatella listana, jonka avulla voi helposti varmistaa, että kaikki tarpeellinen on tullut tehdyksi.

– Kuvaus on siis vähän niin kuin varmuusväline, nauratti toinen kollegojoaan.

Kuvausten jatkuva päivitys välttämätöntä

Pasi Waris puolestaan korosti, että työmenetelmien ja niiden kuvausten jatkuva päivitys on välttämätöntä, koska standardit muuttuvat ja vaateet kasvavat kaiken aikaa.

– Jos edellisessä tarkastuksessa on todettu kaiken olevan kohdallaan, voi sa-

Standardien myötä voi keskittyä olennaiseen

KHT KAISA TSCHOKKINEN pitää tilintarkastusstandardeja ja laadunvarmistusta hyvänä asiana. Ne auttavat onnistumaan.

– Tätä työtä minä haluan tehdä, koko sydämestäni. Ja minä haluan tehdä sen hyvin, perustelee Tschokkinen, jonka iloinen hymy ja avoin katse vakuuttavat. Tässä on työstään nauttiva ja innostunut ihminen.

Tschokkinen mielestä standardit ja niiden mukaan tehtävän työn dokumentointi ovat osa ammattietiikkaa. Myös laadunvalvontajärjestelmän kuvaus on hänelle olennainen osa laadukasta ja luotettavaa tilintarkastusta.

– Standardit takaavat laadun ja vapauttavat minut miettimään olennaisia asioita. Ohjeita noudattamalla minimoin myös yrittäjän riskit. Dokumentoimalla käyttämäni menetelmät ja työn tulokset voin osoittaa, että olen noudattanut alan parhaita käytänteitä. Teen parhaani, ja sen voi myös ulkopuolinen todeta.

Tschokkinen on tullut alalle vuonna 1998. Hän on suorittanut HTM-tutkinnon vuonna 2002 ja KHT-tutkinnon johtajan vuosia myöhemmin.

Tie tilintarkastajaksi ei ollut aivan tavanomainen, sillä Tschokkinen perustutkinto on oikeustieteen kandidaatti, ja varatuomarin arvoon vaadittavat kärkevät on myös istuttu. Nyt hänellä on oma yritys Joensuussa.

– Ehkäpä oikeustieteen opinnot ja pankkilakimiehen tehtävät ovat orientoineet minut myötäsukaiseksi säännöksille. Niiden noudattaminen on sisäänrakennettu mekanismi, jota ei tarvitse sen kummemmin miettiä, pohtii Tschokkinen.

Kaisa Tschokkinen työtä koskevassa laaduntarkastuksessa kiinnitettiin huomioita vaihto-omaisuuden inventaareihin, joihin tilintarkastajan olisi hyvä osallistua erityisesti niissä kohteissa, joissa omaisuus muodostaa merkittävän erän tilinpäätöksessä.

– Olin mukana asiakkaan inventaarissa. En pelkästään tarkkaillut, vaan käärin hihat ja tein oman osani. Asiakas oli oikein tyytyväinen, hän kertoo.

malla mallilla toimien tulla seuraavalla kerralla pyyhkeitä.

Heikki Melto kuvaili laadunvalvonnan edellyttämää vaatimustasoa seuraavasti:

– Tilintarkastajan laadunvalvontajärjestelmän pitää myös toteutua käytännössä. Tarkastustyö tulee siis tehdä kuvauksen mukaisesti. Ja tämä pitää pystyä todentamaan dokumenteista.

Riskit ja olennaisuus ohjaavat tilintarkastusta

Laadukas tilintarkastus perustuu suunnitelmaan, jossa on esitetty tarkastuksen tavoite, laajuus, luonne ja kohteet. Kohteiden valinta pitää perustella olennaisuudella ja riskeillä, ja nimenomaan

tässä järjestyksessä.

Olennaisuus arvioidaan tilintarkastuskohtaisesti. Olennaisuusrajan laskentaan on olemassa monia hyviä ja yksityiskohtaisia ohjeita. Pasi Wariksen mukaan tarkastussuunnitelmassa tulee esittää paitsi laskennan lopputulos myös sen perusteet.

– Riskien taas pitää kytkeytyä tilinpäätökseen, ja olla lisäksi erakohtaisia. Yritysjohdon riskiarviot liittyvät usein muihin asioihin kuten asiakassuhteen jatkuvuuteen, eivätkä näin ollen ole käyttökelpoisia tilintarkastuksen näkökulmasta. Johdon kanssa on silti hyvä keskustella riskeistä, samalla on hyvä tilaisuus käydä yrityksessä paikan päällä, hän totesi.

Riskiarviointi ohjaa paitsi suunnitelmaa, myös toteutusta eli havaintojen keräämistä ja johtopäätöksiä.

– Raportointivaiheessa tulee tarkistaa, että kaikki olennaiset riskit on tarkastuksessa todella katettu, painotti Waris.

Muita loppuvaiheen tsekkejä hänen mukaansa ovat tilikauden aikainen myynti, vaihto-omaisuuden todentaminen, dokumentaation kattavuus sekä poikkeamien analyysi.

– Jos havaitut poikkeamat ylittävät olennaisuusrajan, on pakko antaa mukautettu kertomus, Pasi Waris muistutti. □

Toimintakertomus tuo haasteita asunto-osakeyhtiön tarkastukseen

JARI ETELÄMAA

KUVA: Mvphotostock

BALANSSI-LEHDEN edellisessä numerossa 1/2014 käsittelin asunto-osakeyhtiöiden tilintarkastukseen liittyviä erityispiirteitä. Tässä toisessa osiossa tarkastelen toimintakertomusta, osakeluettelon ylläpitämistä sekä lopuksi hieman tilintarkastajan raportointia.

Toimintakertomus osakkaan tärkein tietolähde

Tietyllä tavalla asunto-osakeyhtiöiden erityispiirteenä voisi pitää myös sitä, että sekä kirjanpitolain että osakeyhtiölain säännöksiin verrattuna asunto-osakeyhtiölaissa on otettu tiukka kantaa toimintakertomuksen laatimiseen. Asunto-osakeyhtiölain 10 luvun 5 §:n mukaan asunto-osakeyhtiössä on aina laadittava toimintakertomus.

Toimintakertomuksen laatimisvelvoite ei siis ole sidottu kirjanpitolain pienen kirjanpitovelvollisen käsitteeseen. Mikäli kirjanpitolain pienen kirjanpitovelvollisen käsitettä sovellettaisiin, ei toimintakertomusta tarvitsisi laatia ollekaan suurimmassa osassa Suomen asunto-osakeyhtiöitä.

Asunto-osakeyhtiölain valmisteluvaiheessa todettiin, että taloudellisen informaation lähteenä toimintakertomuksella on asunto-osakeyhtiöiden osakkeenomistajien näkökulmasta aivan olennainen merkitys, joten sen laatiminen tuli säätää kaikissa tapauksissa pakolliseksi.

Vaatimukseen on mielestäni helppo yhtyä, sillä monelle taloyhtiön osakkaalle toimintakertomus on tärkein tiedonhankintakanava yhtiön toiminnasta. Asunto-osakeyhtiön toimintakertomuksen tarkastaminen onkin taloudellisen informaation oikeellisuuden ja riittävyyden varmistamisen kannalta ensiarvoisen tärkeää.

Huomiota taloudellisten tietojen riittävyyteen

Toimintakertomuksen suuri painoarvo yhtiön taloudellisen informaation lähteenä asettaa myös sen tarkastamiselle suuret haasteet. Asunto-osakeyhtiölain 10:5 - 7 §:ään on kirjattu vähimmäisvaatimukset koskien asunto-osakeyhtiön

toimintakertomuksen sisältöä. Pohdittaessa kirjanpitolain oikeiden ja riittävien tietojen (kuvan) välittymisen veloitetta ovat omien kokemusteni perusteella suurimmat haasteet asunto-osakeyhtiöiden toimintakertomusten tarkastamisessa kohdistuneet lähinnä riittävien tietojen antamisen varmistamiseen.

Toki virheitä on löytynyt tietojen oikeellisuudesta, mikä on pääosin aiheutunut niin sanottujen ”vanhojen pohjien” käyttämisestä toimintakertomusten laatimisessa. Eniten puutteita on esiintynyt tiedoissa, jotka koskevat olennaisia liiketapahtumia tilikaudella tai tilikauden päättymisen jälkeen, talousarvion toteutumista sekä arviota tulevasta.

Olellaiset tapahtumat tilikaudella ja sen päätyttyä

Näissä tiedoissa haasteellisin osio on tilikauden päättymisen jälkeisten olennaisten tietojen esittäminen. Ne ovat useasti puuttuneet kokonaan tai tietojen esittäminen ei ole ollut täydellistä.

Talousarvion toteutuminen ja selvitys poikkeamista

Numeerinen esitys talousarvion toteutumisesta kyllä löytyy toimintakertomuksen liitteistä, mutta haasteellisin osio on ollut selvityksen laatiminen olennaisten budjettierojen syistä. Selvitykset ovat monesti puuttuneet kokonaan tai sitten annetut selvitykset ovat olleet ympäröivä esityksiä talousarvion kokonaistoteutumisesta.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Tämä toimintakertomuksen osa on missä tahansa yhtiössä haasteellinen eikä asunto-osakeyhtiö tee tässä poikkeusta. Taloyhtiöistä puhuttaessa arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä tarkoittaa useimmiten arviota tulevista, merkittävistä korjaustarpeista. Joissakin yhtiöissä arvion antaminen on koettu erittäin kiusalliseksi, koska suuren korjausvelan / -tarpeen esittämisen on ymmärrettävästi pelätty laskevan asuntojen hintoja.

ARVIO TODENNÄKÖISESTÄ TULEVASTA KEHITYKSESTÄ TARKOITTA YLEENSÄ ARVIOTA TULEVISTA KORJAUSTARPEISTA, MIKÄ KOETAAN JOISSAKIN YHTIÖISSÄ KIUSALLISENA.

Asunto-osakeyhtiölain 6:3 §:n mukaan hallituksen on esitettävä varsinaisessa yhtiökokouksessa kirjallinen selvitys tarpeesta sellaiseen yhtiön rakennusten ja kiinteistön kunnossapitoon yhtiökokousta seuraavan viiden vuoden aikana, joka vaikuttaa olennaisesti osakehuoneiston käyttämiseen, yhtiövästikkeeseen tai muihin osakehuoneiston käytöstä aiheutuviin kustannuksiin (ns. 5 vuoden korjaustarveselvitys).

Vaatus on parantanut myös kyseisten tietojen esittämistä toimintakertomuksissa. Tässä kohdin on muistettava, että Kirjanpitolautakunnan mukaan kyseistä ”korjaustarveselvitystä” ei sellaisenaan tule liittää toimintakertomukseen. Kyseinen korjaustarveselvitys ja toimintakertomuksessa esitettävä arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä eivät voi tietenkään olla keskenään ristiriitaisia.

Vastikejälkilaskelmat tärkeä liitetieto

Toimintakertomukseen liitettävät vastikejälkilaskelmat ovat mielestäni oleellimmat dokumentit asunto-osakeyhtiön tilinpäätöshetken taloudellista asemaa koskevana esityksenä. Laskelmien tarkoituksena on todentaa, onko eri tarkoituksiin perityt vastikkeet käytetty juuri niihin menoihin, joita varten niitä on kerätty.

Samalla laskemat antavat selvyyden vastikeperinnän / tuottojen riittävyydes-

KUVA: iMphostock

tä toteutuneisiin menoihin nähden. Osataan laskelmat tukevat osakkeenomistajien yhdenvertaisen kohtelun toteutumista. Erilaisia tunnuslukuja mietittäessä vastikejälkilaskelmia voi pitää vastikekohtaisina quick ratio -laskelmina.

Osakeluettelon ylläpitämisestä

Asunto-osakeyhtiölain 2:12 §:n mukaan hallituksen on ylläpidettävä osakkeista osakeluetteloa. Samaiseen lainkohtaan on myös kirjattu asiat, jotka osakeluetteloon tulee merkitä. Käytännössä useimmiten isännöitsijä / isännöitsijätoimisto huolehtii osakeluettelon ylläpitämisestä sekä siihen tehtävistä merkinnöistä.

Myös osakeluetteloon tehtävistä omistusoikeuden siirron perusteista on asunto-osakeyhtiölaissa säädetty yleisellä tasolla. Osakseluettelo tarkastettaessa haasteellisia ovat tilanteet, joissa omistusoikeuden siirron peruste on jokin muu tapahtuma kuin osakekauppa (esim. perintö, testamentti, ositus, lahja jne).

Vuoden 2013 alkupuolella voimaan tullut varainsiirtoverolain uudistus toi mukanaan uuden elementin osakeluettolomerkinnän perusteisiin. Asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden luovutuksista maksettava varainsiirtovero nousi tuolin 2 %:iin. Taloudellisesti tarkasteltuna

suurempi muutos oli se, että varainsiirtoveron peruste muuttui kauppahinnasta velattomaan kauppahintaan. Tämän seurauksena osakkeisiin kaupantekohetkellä kohdistuvat lainaosuudet lasketaan mukaan varainsiirtoveron perusteeseen. Näin ollen osakeluettolomerkinnän tekemiseksi tulee myös tarkistaa, että varainsiirtovero on laskettu / maksettu oikeasta perusteesta eli velattomasta hinnasta.

Taloyhtiön tilintarkastajan raportointiin kohdistuu suuria odotuksia

Asunto-osakeyhtiön tilintarkastajan raportoinnin haasteellisuutta voisi – tietysti toimijoiden kokoon suhteutettuna – rohkeasti verrata jopa pörssiyrityksen tilintarkastusraportointiin. Tästä rinnastuksesta toivottavasti kukaan ei mieltänsä pahoita!

Asunto-osakeyhtiöissä kuten myös pörssiyrityksissä on yleensä laaja joukko osakkeenomistajia, jotka myös aktiivisesti osallistuvat yhtiökokouksiin. Yhteistä on myös se, että osakkaiden erityisen seurannan kohteena on hallituksen ja isännöitsijän / toimitusjohtajan toiminta. Täten odotukset tilintarkastajan raportointiinkin kohtaan ovat korkeat.

Asunto-osakeyhtiön taloudessa tapahtuvat muutokset (esimerkiksi vas-

tikkeen korotukset) saattavat heijastua välittömästi myös osakkeenomistajien henkilökohtaiseen taloudelliseen tilanteeseen. Herkkä tilanne voi heijastua myös tilintarkastajaan kohdistuviin odotuksiin.

Taloudellisen tiedon riittävyteen huomiota

Liiaksi ei voi koskaan korostaa, että kaikki asunto-osakeyhtiöiden johtamiseen, taloudellisen informaation tuottamiseen ja tietojen oikeellisuuden ja riittävyden varmistamiseen osallistuvat toimijat pyrkivät varmistamaan, että osakkaille esitettävä tieto yhtiön toiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta on oikeaa ja riittävää. Omalta osaltaan tehtävä kuuluu niin hallitukselle, isännöitsijälle, taloushallinnon henkilöstölle kuin tilintarkastajallekin.

Olen omassa raportoinnissani melko usein nostanut jonkin mielestäni tilintarkastuskertomuksen lukijan kannalta tärkeän tiedon esiin otsikon ”Muut seikat” alla, vaikka käytännössä muita seikkoja koskevia lisätietoja pidetäänkin harvinaisina. Olen katsonut tämän tyyppisen tarkastuskertomuksessa tapahtuvan kommunikoinnin tällöin tarpeelliseksi täyttääkseni sitä odotusarvoa, jota tilintarkastukselle usein osakkeenomistajien taholta asetetaan.

Omien kokemusteni perusteella pidän tärkeänä, että asunto-osakeyhtiöiden tilintarkastuksessa tulee tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa annetun taloudellisen tiedon oikeellisuuden tarkastamisen ohella kiinnittää erityistä huomiota esitettyjen taloudellisten tietojen riittävyteen. Näin varmistetaan, että taloudellisen informaation käyttäjät saavat oikean ja riittävän tiedon / kuvan yhtiön tuloksen muodostumisesta ja taloudellisesta asemasta. □

HTM Jari Etelämaa toimii tilintarkastajana Tilintarkastus J. Etelämaa Oy:ssä

EROTUKSEN VIISARIT

Vapaata pudotusta

Muistanette veropohjan rapautumista ja voittojen siirtoa (Base Erosion and Profit Shifting, BEPS) koskevan raportin. BEPS:n tavoitteena on pureutua kansainvälisesti toimivien yritysten verosuunnitteluun, jonka sanotaan perustuvan eri maiden verolainsäädäntöjen aukolliseen yhteensovitukseen ja jolla verotettavat voitot katoavat maihin, joissa ei veroja makseta.

Poliittinen paperi: tässä ovat ongelmat, tekkää näille jokin.

Ensimmäisen vaiheen eli syyskuun 2014 määräpäivään mennessä asialistalle ovat päättyneet digitaalitalouden verohaasteet, hybridi-instrumenttien tuottamien etujen ja haitallisten verokäytäntöjen eliminointi, verosopimusten väärinkäytön estäminen, aineettomien oikeuksien siirtohinnoittelu ja uudet dokumentointisäännökset.

Kahdenvälisten verosopimusten rinnalle nostettaisiin sovittuja aiheita koskeva yleissopimus. Osa-alueiden raportit ovat alkaneet tippua julkisuuteen.

Verosopimusten väärinkäyttöön paneutuva luonnosraportti julkistettiin 14. maaliskuuta. Jälleen todettiin, että tämä osa-alue on yksi BEPS:n vakavimmista huolenaiheista. Lääkkeeksi on ehdotettu Yhdysvaltojen verosopimuksista tuttua etujen rajoittamista koskevaa artiklaa ja vähän meikäläistä veronkiertosäännöstä muistuttavaa rajoitusta.

Jos järjestelyn pääasiallisena tarkoituksena on verosopimusetujen saaminen, verosopimus ei sovellu. Epävarmuutta ja tulkintasotkia tiedossa! Kaksoisasumistilanteessa toimivaltaisten viranomaisten pitäisi määritellä, kummassa valtiossa verovelvollinen asuu. Osinkojen lähdeverovapaudelle asetettaisiin vähimmäisomistusaika ja kommentteja pyydetään nyt siitä, mikä olisi sopiva aika.

Sääntelyä voisi tulla myös kiinteiden toimipaikkojen lähdeverotukseen. Verosopimusten tulkintaa ohjattaisiin malliverosopimuksen esipuheella, jossa todetaan, ettei verosopi-

musten tarkoituksena ole mahdollistaa nollaverotusta. Ohjeistusta tarjotaan myös valtioille, jotka käynnistelevät verosopimusneuvotteluja ja arvioivat neuvottelukumppaneidensa veropoliittikkaa.

Tämä kommentoitavana ollut osa-alue käsiteltiin Pariisissa 14–15. huhtikuuta. Kahdenvälisiä sopimuksia laajemmin soveltuva yleissopimus on tosin keskusteluissa vasta joulukuussa 2015.

Hybridi-instrumentteja koskeva raportti julkaistiin 19. maaliskuuta. Ehdotukset ovat kaksijakoisia: kotimaiset toimenpiteet, joilla vesitetään epäsuhtaiset järjestelyt ja OECD:n

malliverosopimuksen muutokset, joilla selvennetään hybridien verokäsittelyä.

Pääpaino on konsernin sisäisillä järjestelyillä eikä kolmansien osapuolten välisiin markkinainstrumentteihin ole tarkoitus kajota. Kommentoinnin määräpäivä on 2. toukokuuta. Hybridit käsitellään Pariisissa 15. toukokuuta ja käsitteilyä jatketaan 20–21. syyskuuta G20-maiden kokouksessa.

Digitaalitalouden – veropohjan rapauttamisen ykköskandidaatti -raportti julkaistiin 24. maaliskuuta.

Rapautumisen paikkausaineiksi ehdotetaan kiinteän toimipaikan käsitteen laajentamista, lähdeverotuksen ulottamista digitaalisiin transaktioihin ja arvonlisäverotusta. Myös tämä kommentoitavana ollut kysymys oli esillä jo huhtikuussa pidetyssä Pariisin kokouksessa.

Uskooko joku tosissaan, että tällä käsittelytahdilla saadaan aikaan yhteisymmärrys säännöistä, joiden varassa kansainväliset yritykset voivat luottaa veropositoidensa pitävyyteen? Jo nyt on nähty, että maat lähtevät lainsäädäntöhankkeisiin vain omista lähtökohdistaan ja koodien yhteensovittaminen voi olla entistä vaikeampaa.

Paketti kuorutetaan hurjasti työtä teettävillä uusilla dokumentointivelvoitteilla ja sittenhän on maailma mallissaan. Seuraava BEPS- osuus työn alle ja hei, täytäntöön syyskuussa 2015. □

OUTI UKKOLA

Varmistuskartta avuksi valvonnan toimivuuden arviointiin

Kartta helpottaa päällekkäisten varmennustoimintojen karsimista ja valvonnan katvealueiden tunnistamista.

JANI HEIKKALA

OLEN TOIMINUT sisäisenä tarkastajana kohta 15 vuotta. Koko tuon ajan olemme käyneet keskustelua siitä, kuinka saada sisäisestä tarkastuksesta enemmän irti ja kuinka parhaiten kommunikoida mitä me teemme ja miksi. Nykyään riskit ovat osa arkipäiväistä keskustelua myös muiden kuin sisäisten tarkas-

tajien parissa ja corporate governance -vaatimukset jatkavat kehittymistään.

Varmennustoimintojen kirjo kasvaa

Erityisesti finanssisektorilla, mutta myös muilla toimialoilla vaatimusten ja vastuiden määrä on kasvanut jo pit-

kään samalla, kun rikkomuksista seuraavat sanktiot ovat koventuneet ja uusien vaatimusten ilmestymistahti on nopeutunut. Ulkoisen sääntelyn lisäksi myös organisaatioiden sisäiset politiikat ja ohjeistukset monimutkaistuvat.

Erilaiset kriisit ja liiketoiminnan epäonnistumiset ovat herättäneet kysymyk- →

siä siitä, ymmärtävätkö organisaatiot ja niiden hallitukset toimintansa kohtaat riskit niiden hallinnasta puhumattakaan. Organisaatiot ovat usein reagoineet lisääntyviin ja monimutkaistuihin vaatimuksiin lisäämällä erilaisia varmennusfunktioita aina työturvallisuus- ja ympäristötarkastajista compliance-toimintoon.

Jokainen uusi toiminto pyrkii parantamaan riskienhallintaa ja johtamista omalla erikoisalueellaan. Päällekkäistä työtä on vaikea välttää ja joku riski tai riskialue voi monimutkaisessa toimintaympäristössä jäädä katveeseen uusista toiminnoista huolimatta. Kuinka hallitus, jonka keskeinen tehtävä on varmistaa riskienhallintaprosessien tehokas toiminta, onnistuisi ottamaan kokonaisuuden haltuunsa?

Kokonaiskuva varmennustoiminnoista

Sisäisen tarkastuksen perustehtävä on arvioida riskienhallinta-, valvonta- sekä johtamis- ja hallintoprosesseja ja edistää niiden kehittämistä sekä raportoida arvioinnin tulokset hallitukselle. Onkin luontevaa, että sisäinen tarkastus koko-

KARTAN LAATIMINEN JA YLLÄPITO ON TYÖLÄSTÄ, MUTTA SE SÄÄSTÄÄ VÄÄRÄN RISKIARVION AIHEUTTAMILTA TURHILTA TARKASTUKSILTA

aa yhteen erilaisten varmennustoimintojen – niin sisäisten kuin organisaation ulkopuolistenkin tahojen – tekemän työn antaakseen hallitukselle kokonaiskuvan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehokkuudesta organisaation eri riskialueilla.

Eräs tapa kerätä yhteen erilaisten varmennusfunktioiden tekemä työ on assurance map eli varmistuskartta. Se on loistava työkalu myös sisäisen tarkastuksen tekemän työn kommunikoinnissa ja vuosisuunnittelun apuna.

Esimerkki tavasta hyödyntää varmistuskarttaa

Evli Pankki Oyj:ssä käytämme varmistuskarttana matriisia, jossa kaikki ris-

kiluokat strategisista riskeistä lähtien ovat pystysarakkeessa ja kaikki kolmen eri puolustuslinjan toimijat vaakasarakkeessa. Riskit on lisäksi mahdollisuuksien mukaan linkitetty prosesseihin, joissa niitä hallitaan.

Matriisissa pystymme tunnistamaan ja dokumentoimaan, mikä yksikkö tai toiminto ja missä roolissa osaltaan varmistaa kunkin riskin tai riskialueen pysymistä halutuissa rajoissa.

Matriisiin pystyivät kertovat eri toimijoiden roolit liittyen eri riskialueiden riskienhallintaan. Vaakariviltä puolestaan näemme, ketkä vastaavat kyseisellä rivillä olevan riskin hallinnasta ja missä roolissa ”kolmen puolustuslinjan -mallin” mukaisesti.

Varmistuskartan laatimisen vaiheet

1. Tunnista tärkeimmät riskiluokat.
2. Dokumentoi tunnistetut sekä organisaatio- että liiketoimintatason riskit
3. Tunnista ja dokumentoi riskien omistajat.
4. Tunnista ja dokumentoi operatiiviset prosessit, joissa tunnistettuja riskejä hallitaan.
5. Tunnista ja dokumentoi sekä organisaation sisäiset että ulkoiset varmistustoiminnot.
6. Tunnista ja dokumentoi riskienhallinta/varmistustoimenpiteet eri puolustuslinjoissa.
7. Arvioi riskienhallinnan / varmistuksen riittävyys riskeittäin.
8. Arvioi eri varmistusfunktioiden työn laatua.
9. Ylläpidä tunnistettuja riskejä, riskien hallinta- ja varmistustoimenpiteitä sekä riskikohtaisia arvioita muuttuvassa toimintaympäristössä.

Vaakarivin tiedoista voimme myös arvioida, miten eri riskit tai riskialueet saavat huomiota ”eri puolustuslinjoilla”. Voimme arvioida, onko riskien kohdalla aukkoja varmistuksessa vai tehdäänkö joidenkin riskien kohdalla ylimääräistä tuplatyötä? Lisäksi voimme arvioida, mihin riskeihin sisäisen tarkastuksen tulisi keskittyä?

Varmistuskartan käytöstä saatuja hyötyjä

Oman kokemukseni mukaan matriisi helpottaa keskustelua sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kokonaisuudesta. Se myös selkeyttää riskienhallintaan liittyviä vastuita.

Lisäksi matriisi auttaa kommunikoimaan niin hallitukselle kuin muullekin johdolle ja koko henkilökunnalle, mitä sisäinen tarkastus ja muut varmistusfunktioit tekevät ja miksi. Se avaa myös mahdollisuuden yleiselle keskustelulle mahdollisista katvealueista riskien valvonnassa.

Suositellaan myös ammattistandardeissa

Varmistuskartat eivät ole uusi asia. Sisäisen tarkastuksen ammattistandar-

deissakin on suositeltu jo pitkään varmistuskartan laatimista. Yllätykseksi olen havainnut, etteivät kaikki sisäiset tarkastajat vielä hyödynnä varmistuskarttaa työssään.

Varmistuskartan laatiminen ja ylläpito vaatii paljon työtä, mutta lyö paremmin leiville kuin turhien tarkastusten tekeminen väärin arvioitujen riskien takia.

Kolmen puolustuslinjan malli

Liiketoiminnot ja kukin esimies vastaavat oman alueensa toiminnan suunnittelusta ja toteutuksesta, siihen liittyvien riskien arvioinnista ja hallinnasta, mutta myös toiminnan valvonnasta erilaisten prosessien ja kontrollien kautta. Tästä voidaan käyttää termiä ensimmäinen puolustuslinja - First Line of Defence.

Yhtiötason valvontafunktiot kuten riskienhallinta-, compliance- ja controller-funktiot tukevat ensimmäistä puolustuslinjaa kontrollien rakentamisessa ja valvovat ensimmäisen linjan toimintaa toisessa puolustuslinjassa (Second line of Defence). Toiseen puolustuslinjaan voidaan lukea myös paljon muita toimintoja

kuten laatu, taloushallinto, treasury, tietohallinto, turvallisuus ja HR.

Sisäinen tarkastus ja tilintarkastus muodostavat kolmannen puolustuslinjan (Third Line of Defence), joka kyseenalaistaa ja arvioi riippumattomasti kahden ensimmäisen linjan tekemää ohjausta ja valvontaa.

Vinkkejä varmistuskartan laadintaan

Yllä olevassa laatikossa on kuvattu varmistuskartan laatimisen eri vaiheet ja viereisellä sivulla on havainnollistava esimerkki varmistuskartasta. Näitä voi hyödyntää kattavan kokonaiskuvan saamiseksi oman organisaation varmennusfunktioiden toimivuudesta sekä kehittämistarpeista ja -mahdollisuuksista. □

Riskit	Prosessit	Ensimmäinen puolustuslinja			Toinen puolustuslinja				Kolmas puolustuslinja		Arvio varmistuksen tasosta
		Liiketoimintayksikkö 1	Liiketoimintayksikkö 2	Liiketoimintayksikkö 3	Controller-funktio	Riskienhallinta	Compliance	Laatu	Sisäinen tarkastus	Ulkoinen tarkastus	
Strategiset riskit	Prosessi 1				●	●	●	●			●
Operatiiviset riskit	Prosessi 2	x		x	x				x		■
Rahoitusriskit	Prosessi 3										■
Vahinko- ja omaisuusriskit			x							x	■

Arvon alentumistestauksen raportointi parantunut

Liikearvon arvonalentumistestausta koskeva raportointi suomalaisissa pörssiyrityksissä on kehittynyt merkittävästi sitten vuoden 2006.

JOONA KYRÖ

LIIEKARVON arvonalentumisia on aiemmin käsitelty Tilintarkastus-lehdessä vuonna 2012 liikearvoa koskevassa artikkelisarjassa. **Jari Huikka** ja **Hanna Silvola** (1/2012, 2/2012) pohtivat arvonalentumistestausten luotettavuutta ja arvonalentumiskirjausten vähäisyyttä. Jatkan tässä artikkelissa osittain keskustelua keskittymällä arvonalentumistestausta koskevien liitetietojen laatuun.

Puutteita herkkyyksanalyysissä ja keskeisissä oletamuksissa

Tutkielman tulokset osoittavat pakollisten liitetietovaatimusten noudattamisen suomalaisissa pörssiyrityksissä parantuneen selvästi sitten vuoden 2006 tason. Herkkyyksanalyysin puuttuminen ja keskeisten oletamusten mainitsemattomuus olivat todetut suurimmat puutteet vuosina 2006–2008.

Vain kolmannes yrityksistä täytti herkkyyksanalyysille tutkielmassa asetetut vaatimukset. Toinen kolmannes julkaisi puutteellisen herkkyyksanalyysin ja viimeiseltä kolmannekselta puuttui herkkyyksanalyysi kokonaan. Keskeiset oletamukset jäivät mainitsematta yli puolelta yrityksistä.

Kassavirtoja tuottavien yksiköiden määrittäminen oli myös monesti ongelmallista ja moni yritys jakoi kassavirtoja tuottavat yksiköt toimintasegmenttejä suurempiin kokonaisuuksiin. Jotkut yk-

sittäiset yritykset jättivät myös mainitsematta diskonttoron laskentatavan sekä käyttivät vastoin IAS 36:n vaatimuksia verojen jälkeistä diskonttokorkoa.

Raportoinnin taso kohentunut

Suurin osa ongelmista korjautui vuoden 2009 tilinpäätöksiin, minkä jälkeen ongelmia oli havaittavissa pääasiassa yhtiökohtaisesti yksittäisten liitetietovaatimusten puutteellisesta noudattamisesta. Puutteet hajautuivat usein eri kategorioihin.

Herkkyyksanalyysi löytyi vuoteen 2009 mennessä jokaiselta yritykseltä ja keskeiset oletamukset puuttuivat täysin vain kahdelta yhtiöltä. Yksittäistapauksissa saattoi myös olla puutteita johdon lähestymistavan ja kassavirtaa tuottavien yksiköiden määrittämisessä. Liitetietoportoinnin taso on käytännössä pysynyt tasaisen korkeana vuodesta 2009 lähtien.

Pakollisten liitetietovaatimusten noudattamisen keskiarvo parantui vain hieman vuosina 2010–2011 ja vuonna 2012 tapahtunut notkahdus selittyy yksittäisen yrityksen liitetietojen olennaisena heikentymisenä.

Organisaatiomuutokset heikensivät raportoinnin johdonmukaisuutta

Pakollisten liitetietovaatimusten noudattamisen lisäksi tutkittiin liikearvon

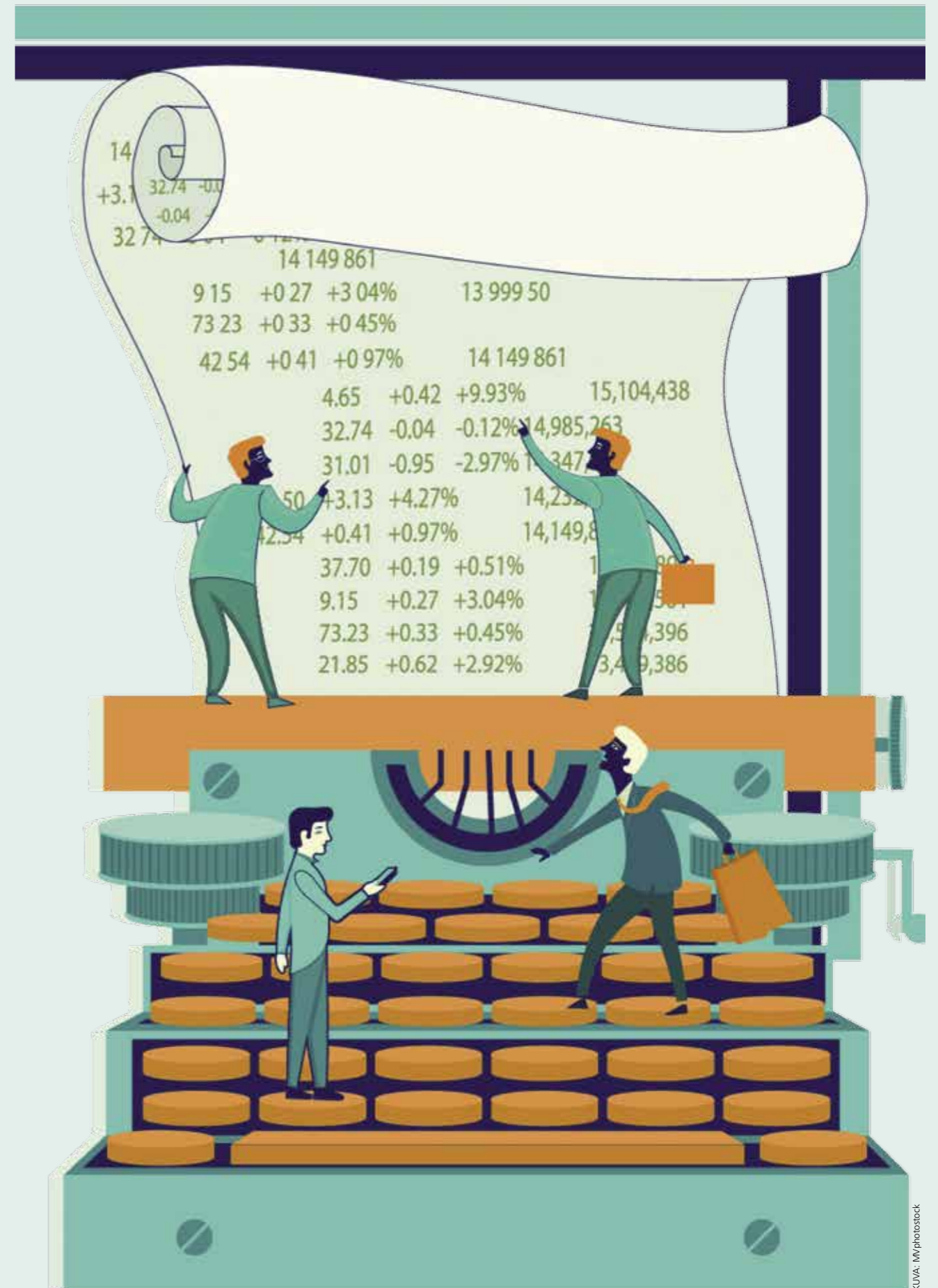
arvonalentumistestausten dokumentaation laatua etenkin raportoinnin johdonmukaisuuden ja vapaaehtoisten lisäselvitysten osalta.

Tutkituissa yrityksissä suurimpana haasteena raportoinnin johdonmukaisuuden näkökulmasta näyttävät olevan jatkuvat organisaatiomuutokset. Kaikki tutkitut yhtiöt tekivät organisaatiomuutoksia ja järjestelivät uudelleen kassavirtaa tuottavia yksiköitään vähintään kerran ja valtaosa yrityksistä useimpia kertoja vuosina 2006–2012. Pahimmissa tapauksissa uudelleenjärjestelyä tehtiin vuosittain.

Muutamissa tapauksissa uudelleenjärjestelyin yksinkertaistettiin rakennetta ja raportointia siten, että usean segmentin mallista siirryttiin yhden segmentin malliin ja siten myös yhteen kassavirtaa tuottavaan yksikköön. Jatkuva liikearvon uudelleenkohdistaminen uusiin yksiköihin vaikeuttaa etenkin liikearvon kehityksen vertailua aiempiin vuosiin.

Käyttöarvolaskelmien keskeisten oletamusten muutoksista niukasti tietoa

Yritykset raportoivat vähäsanaisesti keskeisten oletamusten muutoksista käyttöarvolaskelmissa. Diskonttoron muutoksia selvitettiin ainoastaan kahden yhtiön tilinpäätöksessä ja kas-

savirtaennusteiden ajanjaksoja muutettiin ilman perusteluita.

Kenties kuitenkin huolestuttavimaksi piirteeksi nousivat terminaaliarvojen muutokset ja ennen kaikkea arvojen korotukset yhtiöissä, jotka olivat olleet jo useamman vuoden peräkkäin tappiollisia. Terminaaliarvojen tai terminaaliarvojen pohjana käytettyjen keskeisten oletusten muutoksia ei perusteltu yhdenkään yhtiön tilinpäätöksessä.

Taso, jonka mukaan yritykset määrittivät keskeiset oletukset käyttöarvolaskelmiin, vaihteli suuresti. Yhtiöt määrittivät usein koko konsernia koskevan yhteisen diskonttokoron ja kasvuvauhdin, mutta valtaosassa yrityksiä ainakin diskonttokorko määriteltiin erikseen kassavirtaa tuottavien yksiköiden välillä.

Suuria laadullisia eroja oli havaittavissa ennen kaikkea yritysten tilinpäätöksiin sisältyvissä herkkyyksianalyysissä, jotka parhaimmillaan esitettiin selkeästi taulukkomuodossa. Heikoimmillaan analyysit puuttuivat kokonaan.

Tavanomainen puute herkkyyksianalyysissä oli se, että testattujen oletusten, kuten diskonttokoron ja terminaaliarvon julkaisemisesta huolimatta kertomatta jäi, millainen muutos näissä oletuksissa aiheuttaisi liikearvon arvonalentumisen. Tilinpäätösten herkkyyksianalyysit kattoivat usein ainoastaan muutoksille herkimmän rahavirtaa tuottavan yksikön muiden yksiköiden testautustietojen jäädessä raportoinnin ulkopuolelle.

Arvonalentumistestauksen laatu kansainvälisesti

Kansainvälisessä vertailussa suomalaisen arvonalentumistestaus pärjää puutteista huolimatta hyvin. Puutteellisimmatkin tilinpäätösten liitetiedot tarjoivat ainakin jotakin informaatiota arvonalentumistestauksesta.

Italiassa tehdyssä vastaavanlaisessa tutkimuksessa muutamat pörssiyritykset olivat jättäneet arvonalentumistestaukset kokonaan suorittamatta tai liitetietoja arvonalentumisista ei ollut saatavilla (Izzo et al. 2013). Samoja ongelmia koet-

Liitetietojen laatua tutkittiin

TUTKIELMANI käsitti 17 liikearvoltaan intensiivisen (liikearvon osuus omasta pääomasta oli yli 50 %) suomalaisen pörssiyrityksen tilinpäätökset vuosina 2006–2012. Yritykset valittiin Finanssivalvonnan vuonna 2006 listaamien Suomen liikearvoltaan intensiivisimpien pörssiyritysten joukosta.

Peruskriteerinä käytettiin käyttöarvoon perustuvaa laskelmatapaa kerrottavien kassavirtojen määrittelemiseksi. IAS 36 omaisuusarvon alentuminen -standardi määrittää käyttöarvoa koskevien laskelmien osalta pakolliset liitetiedot. Niihin kuuluu sisältyä tulevien kassavirtojen arvioimisessa käytetyt keskeiset oletukset, yritysjohtoon käyttämä lähestymistapa keskeisten oletusten määrittelemiseen, liikearvon kohdistaminen kassavirtaa tuottaviin yksiköihin, kassavirtaennusteesta käytetty ajanjakso, ajanjakson jälkeinen terminaaliarvo, laskelmissa käytetty diskonttokorko ennen veroja ja keskeisten oletusten muutosherkkyden testaus.

tiin vastaavassa tutkimuksessa Singaporissa (Khairi et al. 2012). Puutteet olivat myös usein kokonaisvaltaisempia mm. tarkkojen terminaaliarvojen tai diskonttokorkojen puuttuessa kokonaan.

Terminaaliarvojen puute todettiin suureksi ongelmaksi myös australialaisia pörssiyrityksiä koskevassa tutkimuksessa arvojen puuttuessa ainoastaan kahdesta tämän tutkielman tilinpäätöksistä (Carlin et al. 2010).

Arvonalentumisia perustellaan vähäsanaisesti

Tutkittujen suomalaisyritysten tilinpäätöksissä havaittiin vuosina 2006–2012 ainoastaan 28 liikearvon arvonalentumista, mikä on varsin pieni määrä suhteessa tilinpäätösten kokonaismäärään (117) ja ajanjakson suhdannetilanteeseen. Yli 20 % kokonaisliikearvosta kattavat arvonalentumiset olivat seurausta pidempiaikaisesta huonosta tuloskehityksestä, mutta pienemmät arvonalentumiset eivät monissa tapauksissa ole yhdistettävissä konsernin kokonaisvaltaiseen tuloskehitykseen.

Yritysjohto kommentoi arvonalentumisia usein varsin pidättyväisesti toimintakertomuksissaan jättäen merkit-

tävätkin liikearvojen arvonalentumiset mainitsematta. Tilinpäätöksen liitetiedoissa merkittävät arvonalentumiset yleensä mainitaan kohdentamalla ne kassavirtaa tuottaviin yksiköihin, mutta arvonalentumisten perustelut saattavat olla olemattomia.

Sijoittajien kannalta olennaista on saada tietoa arvonalentumisen syistä erityisesti yrityksissä, joissa yleinen kehitys on hyvä, mutta yksittäisen kassavirtoja tuottavan yksikön arvo alentuu merkittävästi. Yleisimpinä arvonalentumisen syinä tilinpäätöksissä mainittiin mm. alakohtaisen sääntelyn tiukentuminen, avainasiakkaiden menetys, budjetoinnin epäonnistuminen, kustannustason nousu ja yleisten markkinanäkymien heikentyminen.

Petrattavaa riittää

Arvonalentumistestauksen liitetiedoissa on edelleen parantamisen varaa, vaikka suomalaisten pörssiyritysten liitetiedot kansainvälisesti vertailtuna ovatkin korkeatasoisia erityisesti liitetietojen laadun ja standardien noudattamisen kehittyessä merkittävästi viime vuosina. Kaikki puutteet kassavirtalaskelman keskeisissä oletuksissa

sa ja diskonttokorossa sekä testauksen herkkyyksianalyysissä heikentävät olennaisesti tilinpäätöksen käyttäjän mahdollisuutta saada oikeaa ja riittävää kuvaa johdon tavasta arvioida liikearvon arvonalentumismahdollisuuksia.

Liikearvon arvonalentumistestauksen oletusten subjektiivinen luonne asettaa suuria vaatimuksia testauksen läpinäkyvyydelle ja raportoinnin määrälle. Tutkielma vahvistaa myös aiempia käsityksiä arvonalentumistestauksen hankaluudesta. IAS 36 -standardi edellyttää ainoastaan rajallisesti pakollisia liitetietoja määrittämättä kuitenkaan tarkemmin liitetietojen laajuutta.

Siten pelkästään standardin vaatimusten mukaiset liitetiedot eivät välttämättä tarjoa tilinpäätöksen hyödyntäjälle riittävää ja olennaista tietoa käyttöarvolaskelmien keskeisistä oletuksista ja herkkyyksianalyysin tuloksista. □

LÄHTEET:

Carlin M. Tyrone, Finch Nigel, Evidence on IFRS goodwill impairment testing by Australian and New Zealand firms, Managerial Finance Vol. 36 Iss. 9, 2010

Izzo Maria Federica, Luciani Valerio, Satori Elisa Impairment of Goodwill: Level of Compliance and Quality of Disclosure during the Crisis. An Analysis of Italian Listed Companies, International Business Research Vol. 6 No. 11 2013.

Khairi Kharil Faizal, Nairi Laili Hidayah, Tran Manh Dung, Disclosure Quality of Goodwill Impairment Testing: A Disclosure Index. Journal of Economics and Development Vol. 14 Iss.1 Kesäkuu 2012

Kyyrö Joona, IAS 36 Impairment of Assets – Compliance and quality of goodwill impairment disclosures in Finnish listed companies. Åbo Akademi, 2014.

Åbo Akademin yliopistossa tutkimusassistenttina toimiva KTM **Joona Kyyrö** laati pro gradu -tutkielmansa liikearvon arvonalentumistestauksen raportoinnin laadusta.

TILINTARKASTAJIEN TUTKINTO-VALMENNUS

KHT- tai HTM-tutkintoon

Valmennus on kehitetty KHT-Median, suurimpien KHT-yhteisöjen ja HTM-tilintarkastajat ry:n yhteistyönä. Se koostuu useammasta koulutuspäivästä, joista voit valita koko paketin tai haluamasi päivät.

Valmennuksessa on KHT- ja HTM-tutkintoihin tähtäville osallistujille yhteisiä ja erillisiä koulutuspäiviä. Koulutukseen sisältyy myös työskentelyä verkko-oppimisympäristössä.

Hinnat: 1 päivä 250 € + alv. • Harjoitustenttipäivä 150 € + alv. Kun otat väh. kuusi koulutuspäivää, saat pakettialennuksen 14 %. Hinnat sisältävät koulutuspäivien tarjoilut ja oikeudet verkko-oppimisympäristöön.

Lue lisää: khtmedia.fi/koulutus

KHT-MEDIA

CSIProfessional®

Asiantuntijaorganisaation toimeksiantojen ja resurssien hallintaan

Helppokäyttöinen työkalu

Toimeksiantojen hoitamiseen ja joustavaan laskuttamiseen

Määräaikaisten tehokkaaseen valvontaan

Tehtävien koordinointiin ja työajan seurantaan

Kannattavuuden ja työn tuottavuuden raportointiin

Lue lisää: www.csiprofessional.fi

CSI Helsinki Oy
Vilhonvuorenkatu 11 C
00500 Helsinki

CSI CREATIVE SOFTWARE
INNOVATIONS HELSINKI

Puh. 010 322 7880
myynti@csihelsinki.fi
www.csihelsinki.fi

Olenaisuus tilinpäätösraportoinnissa ja hallinnon tarkastuksessa

Miten lähestyä tilinpäätöksen olennaista oikeellisuutta ja riittävyttä? Millaista olennaisuusharkintaa tarvitaan hallinnon tarkastamisessa? Entä onko olennaisuuseuroista hyötyä?

KARI LYDMAN

JATKAN Balanssi-lehdessä 1/2014 aloitettua olennaisuus-teeman käsittelyä tilinpäätösraportoinnin, hallinnon tarkastamisen ja tilintarkastajan raportoinnin näkökulmasta.

Mikä avuksi olennaisuuden määrittelyssä?

On esitetty, että ennen olennaisuuden pohtimista tilintarkastajan tulisi määrittellä potentiaalisin tilinpäätöstietojen hyväksikäyttäjryhmä. On kuitenkin kyseenalaista, onko tällaisesta käyttäjryhmän pohdinnasta hyötyä, koska ryhmätkin koostuvat yksittäisistä ihmisistä ja tilinpäätösinformaation tilintarkastuksineen tulee olla kaikille ihmisille yhteismitallinen.

Vai voivatko kahden täysin identtisen yrityksen tilintarkastuskertomukset olla erilaisia sen vuoksi, että toinen niistä on pörssilistattu? Millä perusteella ja tavoin olennaisuuden määrittely poikkeaisi toisistaan näissä yrityksissä, ja mihin suuntaan? Ymmärrystä tilintarkastajan työtä kohtaan tulee pyrkiä lisää-

mään¹ odotuskuilun molemmin puolin, mutta käsitysero tulee säilymään, koska olemme ihmisiä.

Tilinpäätöksen olennainen oikeellisuus ja riittävyys

Tilinpäätöksessä tulee olla tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaava tase ja tuloksen muodostumista kuvaava tuloslaskelma. Siinä on myös oltava rahoituslaskelma, jossa on annettava selvitys varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana. Lisäksi tilinpäätös sisältää taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman liitteenä olevat tiedot, liitetiedot.

Edelleen, tilinpäätökseen on liitettävä toimintakertomus, jossa annetaan tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista.

Tilinpäätöksen päätarkoitus liiteti-toineen yhdessä toimintakertomuksen kanssa on antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta (oi-

kea ja riittävä kuva²). Huomion arvoista on, että laissa ei ole korostettu mitenkään sitä, kenelle nämä tiedot annetaan tai kuka tietoja tulee tarkastelemaan tai käyttämään hyväksi. Tietojen tulee olla objektiivisesti ja yleisesti oikeita sekä riittäviä.

Lienee hyödyllistä mieltää, että tilinpäätös ja toimintakertomus eivät anna mitään informaatiota. Niissä tarjotaan tietoja (data), josta eri tarkastelijat saattavat saada informaatiota päätöksentekonsa tueksi. Yksittäisten tietojen noteeraus- ja yhdistelemisessä ja tulkimisessa on kyse tietojen hyödyntäjän inhimillisestä henkilökohtaisesta prosessista⁴.

Sama olennaisuusvaatimus tilinpäätöksen laatimisessa ja tarkastuksessa?

Ainoa oikea tapa lähestyä tilinpäätöksen olennaista oikeellisuutta ja riittävyttä on tarkastella tilinpäätöstä toimintakertomuksineen yhtenä kokonaisuutena. Kuitenkaan eri suuntiin vaikuttavien olennaisten virheiden tai

KUVA: iVvphoto/stock

puutteiden netottaminen ei ole hyvän kirjanpitotavan mukaista.

On esitetty, että tilinpäätöksen laadintaan ja sen tilintarkastamiseen kohdistuu sama olennaisuuden vaatimus. Ei ole siis kahta erilaista olennaisuusvaatimusta. Suomessa eroa saattaa olla ainakin siinä mielessä, että tilinpäätöksessä pitää antaa oikeat ja riittävät tiedot tilintarkastajan varmentuessa (vain) näiden tietojen olennaisen oikeellisuuden ja riittävyden.

Euromäärältään kenties vähäisiä tai toteutumiseltaan epävarmoja, mutta silti olennaisia ja kauaskantoisia asioita on käsitelty viereissä laatikossa.

Toimintakertomuksen olennainen ristiriitaisuus

Tilinpäätökseen on liitettävä toimintakertomus, jossa annetaan tiedot kirjanpitovelvollisen toiminnan kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista. Tilintarkastajan on tilintarkastuslain mukaan annettava lausunto siitä, ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätök-

TILINTARKASTUKSESSA OLENNAISIA ASIOITA

- yrityksen yleinen huolimattomuuden, välinpitämättömyyden tai salaamisen asenne kirjanpito kirjauksia tai kontroleja kohtaan, mikä voi käydä ilmi tarkastuksessa vastaan tulleista pikkuasioista
- keskeisen sopimusehdon (esim. kovenanttiehdon) täyttämisen vaikeudet
- tuloksen manipulointi "kerrotussa tarinassa" analyytikoiden konsensuksessa pitämiseksi
- tilikauden tappion kääntäminen voitoksi
- osakepääoman menettäminen, kun se on eurosta kiinni
- johdon epärehelliset toimet ja muut hallinnon tarkastuksen piiriin kuuluvat asiat
- maksukyvyttömyyden uhka, vaikka oma pääoma on kunnossa
- muut toiminnan jatkuvuutta kenties vakavasti uhkaavat keskeneräiset asiat
- poikkeukselliset lähipiiritapahtumat
- johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitseminen
- arvonalennuskirjausten ja pakollisten varausten tekoarpeen pois selittäminen
- keskeisten asiakkuuksien menettäminen tai voittaminen
- moni liitetiedoissa tai toimintakertomuksessa annettavaksi säädetty tai muutoin annettava tieto (tilauskanta ja markkinaosuus sekä niiden muutokset, laskentaperiaatteiden muutokset ml. arvonalentumislaskelmat ja pakolliset varaukset ym., tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat, tiedot riskeistä, segmenttitiedot jne.).

sen tiedot ristiriidattomia. Tämä sen lisäksi, että hän jo lausuu käsityksensä siitä, antaako toimintakertomus ja tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta, ja onko siinä olennaista virheellisyttä.

On vaikea edes kuvitella tilannetta, jossa toimintakertomus (ja tilinpäätös) antaisi oikeat ja riittävät tiedot ollen silti ristiriidassa tilinpäätöksen kanssa. Mikä olisi toimintakertomuksessa raportoitava toiminnan kehittymistä koskeva tärkeä seikka, joka olisi ristiriidassa tilinpäätöksen kanssa?

Tilintarkastuslain esitöiden mukaan toimintakertomus -sanan ottaminen ulos tilinpäätöskokonaisuudesta on vain teknisuonteinen selvennys; minkään ei ollut tarkoitus muuttua tämän asioita selkeyttävän muutoksen jälkeen. Lausutaanko ristiriidattomuudesta vain sen vuoksi, että kansainväliset tilintarkastusstandardit sitä edellyttävät, lausutaan vaikka lausumalla ei ole mitään sisältöä?

Raportointikokonaisuuden olennaisuus ratkaisee

Tilintarkastajan tulee lukea toimintakertomus ja todeta, että siinä esitetyt luvut täsmäävät kirjanpitoon ja tilinpäätöksen. Toimintakertomuksen sanallisen esityksen tulee olla johdonmukainen, tasapainoinen ja järkeenkäypä⁵.

Tilinpäätös koskee päättynyttä tilikautta, mennyttä aikaa ja toimintakertomusta verrataan tilintarkastuksessa siihen mahdollisten ristiriitojen löytämiseksi. Toimintakertomukseen mahdollisesti sisältyviin tulevaisuutta koskeviin näkemyksiin tilintarkastaja ei ota kantaa.

Tilintarkastajan ei tarvitse selvittää, antaako erityisesti toimintakerto-

mus oikeat ja riittävät tiedot vaan riittää, että hän selvittää antaako toimintakertomus yhdessä tilinpäätöksen kanssa vaatimusten mukaiset tiedot. Tilintarkastajalle tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen muodostaman kokonaisuuden olennainen oikeellisuus ja olennainen riittävyys yhdessä on tarpeeksi.

Olennaisuus hallinnon tarkastuksessa

Tilintarkastajan ehkä vaikein tehtävä on tarkastaa hallinto: 1) onko syylistytty tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus tarkastuksen kohteelle, tai 2) onko rikottu tarkastuskohteen perussääntöjä tai -lakia.

Kaikissa tilintarkastuslain tarkoittamissa tehtävissä on aina noudatettava hyvää tilintarkastustapaa. Kansainvälisiä tilintarkastusstandardeja on tilintarkastuslain mukaan noudatettava (osana hyvää tilintarkastustapaa) vain tilinpäätöksen lakisääteissä tilintarkastuksessa, ei siis ilman muuta hallinnon tilintarkastuksessa tai muussa tilintarkastajan toiminnassa.

Kansainväliset standardit eivät edes käsittele hallinnon tarkastusta muutoin kuin väärinkäytösten aiheuttaman tilinpäätöksen olennaisen virheellisyyden kannalta. Standardeista ei siis ole paljon apua hallinnon tarkastuksessa, joten pulmaan on haettava ratkaisuja tilintarkastajan omasta kokemusvarastosta ja ymmärryksestä sekä kommentaareista ja oikeus- sekä kurinpitokäytännöstä unohtamatta hyvää tilintarkastajatapaa.

Hankalia kysymyksiä

Hallinnon tarkastustehtävä lienee säädetty siinä tarkoituksessa, että johdon vastuuvapaudesta päättävällä elimellä olisi edes jotakin kättä pitempää päätöstä tehdessään. Tehtävällä on merkitystä myös arvioitaessa johdon kyvykkyyttä; huomautus tilintarkastuskertomuksessa ei ole koskaan meriitti johdolle.

Tarkastuskohteen perussääntöjä tai -lakia koskevien rikkomusten (tehtävä 2.) tarkastaminen on periaatteessa helppoa, koska laki ei näyttäisi edellyttävän

rikkomiselta olennaisuutta. Esimerkiksi osakeyhtiön tilintarkastuskertomuksessa tulisi listata huomautuksina kaikki tilikauden aikana tapahtuneet osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen pienetkin rikkomiset.

Perussääntöjen tai -lakien vastaisen toiminnan arviointi muuttuu hankalamaksi, mikäli tilintarkastajan täytyy arvioida osakeyhtiölaissa säädettyä johdon tärkeintä tehtävää: huolellisuutta osakeyhtiön edun ajamisessa ja edistämässä.

Tilintarkastajalta ei voi odottaa täydellistä ratkaisua vahingonkorvausvelvollisuuden tarkastuskohteelle aiheutaneen teon tai laiminlyönnin tarkastamisessa (tehtävä 1.), koska tehtävään sisältyy vaikeita kysymyksenasetteluja kuten kysymys syyllisyydestä: Milloin on syyllistytty johonkin? Milloin teko on tapahtunut? Entä mikä on laiminlyönti? Milloin jostakin saattaa seurata jotakin, eikö aina?

Tilintarkastajalta voi kohtuudella odottaa tämän asian raportointia tilintarkastuskertomuksessa⁶ vain ilmisisissä tapauksissa.

Milloin poikkeama normista on niin olennainen, että on annettava huomautus tilintarkastuskertomuksessa? Sillä perusteella, miten laki on kirjoitettu, olennaisuusharkinnalla näyttäisi olevan enemmän merkitystä hallinnon tarkastuksen tehtävän 1. ratkaisussa. Sellaista⁷ merkitystä olennaisuudella ei olisi tehtävää 2. ratkaistaessa.

Tilintarkastuspöytäkirja – helppo ratkaisu huomautuksen antamiseksi?

Laki näyttäisi antavan ensilukemalta pelottavan helpon ratkaisun: huomautukset, joita tilintarkastaja ei esitä tilintarkastuskertomuksessa, voi merkitä tilintarkastuspöytäkirjaan. Huomautus voi koskea kirjanpitoa, tilinpäätöstä tai hallintoa.

Laki on kirjoitettu ikään kuin tilintarkastajalla olisi mahdollisuus esittää huomautuksensa joko kertomuksessa tai pöytäkirjassa. Näin asia ei kuitenkaan ole. Lisäksi tilintarkastajalla näyttäisi olevan mahdollisuus valita merkitseekö hän huomautuksen pöytäkirjaan vai pitääkö

vain omana tietonaan, jos hän päättää olla esittämättä sitä kertomuksessa.

Huomautus (aikaisemmin: muistutus) on kuitenkin esitettävä aina tilintarkastuskertomuksessa, kun on siihen on syy. Tilintarkastuspöytäkirja ei ole tälle vaihtoehto. Tilintarkastuskertomus (julkinen) ja tilintarkastuspöytäkirja (sisäinen) ovat kaksi aivan eri asiaa. Tilintarkastuskertomuksessa ei sovi myöskään viitata tilintarkastuspöytäkirjaan.

Huomautuksen käsitetään usein sisältävän moitteen sävyn, mutta se voi olla myös valaiseva tai selväntävä, miksei rohkaiseva tai kehuvakin. Tilintarkastajan kannattaisi oman vastuunsa takia ehkä suosia tilintarkastuspöytäkirjan laatimista, nimittäkään hän sitä vaikka muistioksi, raportiksi⁸ tai muuksi vastaavaksi asiakirjaksi.

Turhaa tai merkityksetöntä tekstiä tulee tietysti välttää, mutta toisaalta mainiolla raportoinnilla tilintarkastaja voi erottua edukseen. Myös suullisella tai muutoin epävirallisemmalla kommunikoinnilla asiakkaan kanssa on merkitystä erityisesti silloin, kun se on todistettavissa tapahtuneeksi (tässä merkinnät työpapereissa ja tallennetut sähköpostit ovat avuksi).

Olennaisuus euroina

Olennaisuuteen liittyvät käsitteelliset vaikeudet ja tilintarkastajan halu tehdä

työnsä moitteetta ovat johtaneet yritysiin löytää laskentakaavoja olennaisen euromäärän selvittämiseksi. Kaavoja onkin kehitetty kymmenittäin, ja peukalosääntöjä, mutta niihin ei tässä kirjoituksessa mennä, koska silloin on vaarana uppoutua puihin metsän sijaan⁹.

Kannattaako kvantitatiivisten olennaisuusrajojen olla mieluummin korkeampia kuin matalampia? Tilintarkastajan ja hänen työnsä hyväksikäyttäjien ajatukset tästä voivat olla jossain määrin vastakkaiset.

Absoluuttisten rajojen määrittäminen tulee kuitenkin jättää tilintarkastajan ammatilliseen harkintaan jo hänen riippumattomuutensa varjelemiseksi. Liian matala olennaisuusraja voi johtaa kohtuuttomiin tilintarkastuskustannuksiin ja ylikorkea olennaisuusraja voi teoriassa johtaa tilintarkastajan virheelliseen raportointiin.

Olennaisuuseuroilla saattaa olla opastava merkitys koulutusmielessä ja silloin, kun tilintarkastajalla tai hänen apulaistilintarkastajalla on kokemusta. Muutoin eurot ovat vain suuntaa-antavia, jos sitäkin. Niiden määrittämisessä monimutkaisesta laskennasta ei ole hyötyä. Joka tapauksessa tulee välttää systematiikkaa, jonka mukaan olennaisuuseurot johtaisivat automaattiseen tilintarkastuskertomuksen mukauttamiseen.

Olennaisuuden oikea, yksiselitteinen määrittäminen euromääränä tai prosentteina on mahdotonta. Tilintarkastajalla on kuitenkin olennaisuudesta aina jonkinlainen toimeksiantokohdainen käsitys. Tämä käsitys kannattaa dokumentoida työpapereihin, koska sellainen on hyvän tilintarkastustavan muukaista. □

- 1 Tilintarkastuskertomusta koskeviin kansainvälisiin standardeihin ollaan parakaava puuhassa muutoksia mm. tästä syystä.
- 2 Esim. tase ei siis ole tilinpäätöspäivän taloudellinen asema vaan vain kuvaus siitä.
- 3 Oikeiden ja riittävien tietojen antaja ei voi täysin tietää minkälaisen kuvan joku niistä muodostaa. Tietojen määrä ei ole ratkaisevaa vaan annettavaksi määrättyjen tietojen laatu, oikeellisuus.
- 4 Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen pohdinta informaatio-, kommunikaatio-, päätöksenteko- ja viestintäoppien valossa voisi olla hyödyllinen harjoitus. Sama koskee tilintarkastajan raportointia.
- 5 On esitetty, että tilinpäätöksen olennaisuuskäsite (materiality) ei sovellu toimintakertomuksen (narratiivisen puolen) arviointiin. Kerronnallista puolta tulisi arvioida mieluummin sen tasapainoisuuden ja järkevyyden kannalta (balanced and reasonable).
- 6 Raportointi tilintarkastuskertomuksessa voi tapahtua huomautuksena tai tarpeellisen lisätiedon antamisena.
- 7 Tilintarkastuslain esitöiden mukaan tilintarkastuksen suorittamiseen liittyvästä yleisestä olennaisuusperiaatteesta seuraa, ettei vähäisestä säännöksen rikkomisesta, kuten myöhemmin oikaistusta rekisteri-ilmoituksen laiminlyömisestä, aiheutuisi ilmoitusvelvollisuutta. Itse lakiteksti on kyllä kirjoitettu toisin.
- 8 Ei saisi jäädä kuitenkaan epäselvyyttä, onko raportti laissa tarkoitettu tilintarkastuspöytäkirja vai ei huolimatta siitä, että hallintoelimelle osoitetut muistiot tai muut raportit yleensä käsitellään ko. toimielimen kokouksessa. Toisaalta on epätodennäköisenä, että jonkun mielestä vähäpätöisten asioiden esittäminen tilintarkastuspöytäkirjassa tulkittaisiin hyvän tilintarkastustavan vastaiseksi.
- 9 Koko kansainvälisten standardien massiivinen paketti on vaarassa tehdä tilintarkastuksesta pääosin teknisen suorituksen, jossa ammatilliselle harkinnalle ei puheista huolimatta anneta paljonkaan arvoa.

KHT **Kari Lydmanilla** on kolmen vuosikymmenen kokemus koti- ja ulkomaisten yhtiöiden, säätiöiden ja yhdistysten tilintarkastuksesta.

Palstan toimittivat Castren & Snellmanin asiantuntijat Associate **Kristiina Virtanen**, Associate **Jenni Parviainen**, Associate **Mariella Både-Landell** ja Associate **Niko Johansson**.

Muutoksia osinkotulon ennakoperintään

OSINKOTULON ennakoperintään on tullut muutoksia (ennakkoperintäasetus 15 § 1 momentti (1316/2013)). Myös muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön on jatkossa toimitettava ennakonpidätys jakamastaan osingosta saajan ollessa luonnollinen henkilö tai kotimainen kuolinpesä. Ennakonpidätys on toimitettava siitä riippumatta, onko osinko saajalleen tuloverolain mukaan verotettavaa tuloa, elinkeinotuloa vai maatalouden tuloa. Ennakonpidätysvelvollisuus koskee myös sellaista varojen jakoa muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön vapaan oman pääoman rahastosta, joka verotetaan osinkona. Osingon maksajan on annettava Verohallinnolle myös kausiveroilmoitus osingoista toimitetuista ennakonpidätyksistä ja perityistä lähdeveroista.

Osinkoverotusta ja ennakoperintää koskevia uusia säännöksiä sovelletaan osinkoon, joka on nostettavissa 1.1.2014 tai sen jälkeen. Vanhoja säännöksiä sovelletaan osinkoon, joka on ollut nostettavissa ennen 1.1.2014.

Ennakonpidätys osingosta on toimitettava nostettavissa olevien osinkojen koko määrästä ajankohtana, jolloin osingot ovat osingonsaajan nostettavissa. Laiminlyönnin voidaan yleensä katsoa tapahtuneen sellaisissa olosuhteissa, että maksuunpanosta voidaan luopua ennakoperintälain 39 §:n perusteella, mikäli muu kuin julkisesti noteerattu yhtiö on jättänyt ennakonpidätyksen toimittamatta tammi-maaliskuussa 2014 nostettavissa olleista ja maksetuista osingoista.

Saajan jättäessä esittämättä osingolle laskettu muutosverokortti on ennakonpidätyksen suuruus muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön maksamasta osingosta ja sen sijaan maksetusta sijaisosingosta 7,5 prosenttia; kuitenkin 27 prosenttia siltä osin kuin saajan samalta yhtiöltä verovuonna saamiensa osinkojen määrä ylittää 150 000 euroa. Osingon maksajan on siten seurattava samalle saajalle maksamiensa osinkojen 150 000 euron rajan ylittymistä.

Vuoden 2014 alusta julkisesti noteeratun yhtiön maksamasta osingosta ja sen sijaan maksetusta sijaisosingosta on toimitettava 25,5 prosentin suuruinen ennakonpidätys saajan ollessa luonnollinen henkilö tai kotimainen kuolinpesä. Ennakonpidätysvelvollisuus koskee aina myös varojen jakoa julkisesti noteeratun yhtiön vapaan oman pääoman rahastosta.

Uusi ostotarjouskoodi voimaan vuoden alusta

UUDEEN alussa voimaan tullut Arvopaperimarkkinayhdistyksen julkaisema uusi ostotarjouskoodi korvaa edelliset julkisia ostotarjouksia koskevat suositukset, jotka Keskukskaupakamarin yrityskauppalautakunta antoi vuonna 2006. Uudessa koodissa annetaan uudet suositukset julkisissa ostotarjouksissa noudatettavasta menettelystä. Koodi koskee kaikkia julkiseen ostotarjoukseen liittyviä tahojen kuten tarjouksen tekijää, kohdeyhtiötä ja näiden neuvonantajia.

Uuden koodin asiasisältö on pyritty säilyttämään vuoden 2006 suosituksia vastaavana. Varsinaiset suositustekstit on muotoiltu uudelleen, jotta niihin voidaan soveltaa noudata tai selitä -periaatetta. Suosituksissa on myös otettu huomioon lainsäädännön ja markkinakäytännön muutokset. Koodissa on neljätoista yksittäistä ostotarjoustilanteita koskevaa suositusta. Siihen on koottu myös sellaisia menettelytapoja, joita voidaan yleisesti pitää oikeana ja kaikkien osapuolten kannalta kohtuullisena kauppatapana.

Koodin tulkintaperiaatteiden mukaan on tärkeää, että yksittäisessä tapauksessa valittu menettelytapa lisää ostotarjousprosessin ennustettavuutta. Lisäksi pyritään yhdenmukaistamaan ostotarjouksessa noudatettavia menettelytapoja, lisäämään osapuolten tiedonsaantia ja arvopaperimarkkinoiden läpinäkyvyyttä sekä varmistamaan osapuolten oikeussuojan toteutuminen.

Yrityskauppalautakunnan vuoden 2006 suositus oli luonteeltaan ei-sitovaa itsesääntelyä. Uuden koodin noudattaminen perustuu arvopaperimarkkinalakiin ja ns. noudata tai selitä -periaatteeseen (comply or explain). Kohdeyhtiön ja tarjouksen tekijän tulee arvopaperimarkkinalain mukaan ilmoittaa, noudattavatko ne koodia, ja jos näin ei ole, perusteltava ratkaisunsa. Pakottavan lainsäädännön asettamista velvoitteista ei periaatteen nojalla voida kuitenkaan poiketa. Tämän seurauksena osapuolille asetetaan tietyissä tilanteissa aiempaa kattavampi velvollisuus antaa toiminnastaan informaatiota markkinoille.

Koodi on laadittu vapaaehtoisista julkista ostotarjousta silmällä pitäen koodin monien suositusten soveltuessa myös pakolliseen ostotarjoukseen.

Vaihtoehtorahastojen hoitajat sääntelyn piiriin

VAIHTOEHTORAHASTOJA kuten hedge -rahastoja, pääomarahastoja, kiinteistörahastoja ja hyödykerahastoja sekä muita vastaavia kahdenvälisiä sijoitusinstrumentteja hoitavat toimijat tulivat rahoitusmarkkinasääntelyn piiriin, kun uusi laki vaihtoehtorahastojen hoitajista (2014/162) tuli voimaan 15.3.2014. Laki perustuu ns. AIFM -direktiiviin (2011/61/EU) ja sääntelee vaihtoehtorahastojen hoitajia niiden hoitaessa ja markkinoidessa vaihtoehtorahastoja ammatillisille sijoittajille. Laki mahdollistaa myös vaihtoehtorahastojen markkinoinnin vähittäissijoittajille, ja siihen tarvitaan toimilupa lähtökohtaisesti aina. Uusi laki tuo aiemmin sääntelemättömiä toimintoja rahoitusmarkkinasääntelyn ja valvonnan piiriin.

Vaihtoehtorahaston hoitajan tulee hakea Finanssivalvonnalta toimilupa (tietyin poikkeuksin) tai laissa määriteltyjen raja-arvojen alittuessa rekisteröityä Finanssivalvontaan. Tästä toimintaa harjoittavan on voitava osoittaa ryhtyneensä riittäviin laissa säädettyihin toimenpiteisiin lainsäädännön noudattamiseksi. Toimilupaa tai rekisteröitymistä on haettava viimeistään 22.7.2014. Toiminnan harjoittaminen on viimeistään tuolloin lopetettava, jos hakemusta ei ole jätetty määräaikaan mennessä.

Uuden lainsäädännön soveltaminen on Suomessa vielä käytännössä monelta osin epäselvää. Finanssivalvonnalta voidaan hakea sitovaa päätöstä lain soveltumisesta kyseessä olevaan toimijaan jättämällä hakemus 22.4.2014 mennessä. Laki mahdollistaa ns. passporting-menettelyn. Siinä ETA-alueen vaihtoehtorahastojen hoitaja voi perustamatta tytäryritystä tai sivuliikettä Suomeen markkinoida hoitamansa ETA-vaihtoehtorahaston osuuksia Suomessa saatuaan kotijäsenvaltionsa valvontaviranomaiselta markkinoinnin saltilvan ilmoituksen.

Ilman toimilupaa markkinointia voi jatkaa 22.7.2014 saakka, jos suomalaista tai ulkomaista vaihtoehtorahastoa on markkinoitu ammatillisille asiakkaille jo ennen lain voimaantuloa. Markkinoinnista on kuitenkin ilmoitettava Finanssivalvonnalle 15.4.2014 mennessä. Suljettujen rahastojen hoitoa on mahdollista jatkaa ilman toimilupaa, mutta myös tästä on ilmoitettava Finanssivalvonnalle niin ikään 15.4.2014 mennessä.

Alkuvuodesta 2014 julkaistuja Verohallinnon ohjeita

TULOVEROTUS

Laki tuotannollisten investointien korotetuista poistoista verovuosina 2013 ja 2014 (25.3.2014)
Ennakonpidätys osingosta ja Verohallinnolle annettavat ilmoitukset (12.2.2014)
Työmatkakustannusten korvaukset verotuksessa (10.2.2014)
Työnantajan koulutusvähenys (10.2.2014)
Metso Oyj:n osittaisjakautumisesta syntyneen Valmet Oyj:n ja Metso Oyj:n osakkeiden hankintamenon määrittäminen verotuksessa (7.2.2014)
Kotitalousvähenys (3.2.2014)
Peruskorko ja viitekorko ovat pysyneet ennallaan (3.2.2014)
Ulkomaisen yhteisön tuloverotus Suomessa – Liiketulo ja muut ulkomaisen yhteisön Suomesta saamat tulot (31.1.2014)
Verohallinnon yhtenäistämishojeet vuodelta 2013 toimitettavaa verotusta varten (29.1.2014)

PERINTÖ- JA LAHJAVEROTUS

Perintö- ja lahjaverotus kansainvälisissä tilanteissa (27.2.2014)

KIINTEISTÖVEROTUS

Kiinteistöverotuksen perusteena olevien tietojen uusi ilmoittamis- ja toimittamismenettely (14.3.2014)
Kiinteistöverotuspäätös 2014 (7.3.2014)
Ohjeita rakennusten jälleenhankinta-arvoasetuksen soveltamisesta (6.3.2014)
Rakentamattoman rakennuspaikan veroprosentti (22.1.2014)
Kiinteistön verotusarvo kiinteistöverotuksessa (22.1.2014)
Rakentamattomien rakennuspaikkojen ilmoittaminen (17.1.2014)

VEROTUSMENETTELY

Verovalitusmenettelyä koskeva ohje (5.2.2014)

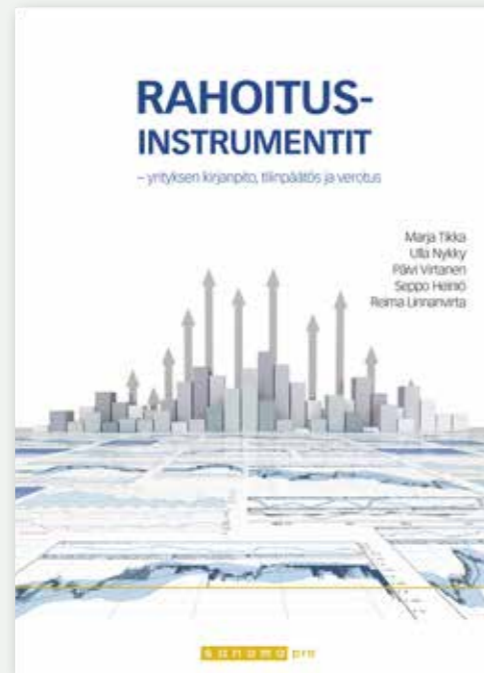

Rahoitusinstrumentit – yrityksen kirjanpito, tilinpäätös ja verotus

→ Nimensä mukaisesti tässä uutuuskirjassa tarkastellaan rahoituksen, kirjanpidon ja tilinpäätösraportoinnin sekä verotuksen solmukohtaa. Kirjassa on hyvin lyhyt johdanto-osa, jonka jälkeen aihe alkaa jäsentyä neljän erityisaiheisiin pureutuvan osan kautta. Ensimmäinen osa käsittelee käteisinstrumentteja, toinen osa johdannaisinstrumentteja, kolmas osa erityiskysymyksiä ja neljäs osa tulevaisuuden näkymiä. Rahoitusinstrumentteja käsittelevät luvut muodostavat laajuutensa puolesta kirjan runko-osan, ja ne jäsentyvät keskenään samalla tavoin.

Ensiksi esitellään oman ja vieraan pääoman ehtoiset käteisinstrumentit sekä niihin liittyvät kassavirtarakenteet ja riskit. Seuraavaksi tarkastellaan käteisinstrumenttien kirjanpito- ja tilinpäätös- ja tilinpidon käsittelyä ja tilinpidon suomalaisten säännösten mukaisesti. Tarkastelu tehdään sekä liikkeellelaskijan että sijoittajan kirjanpidon kannalta. Tarkastelussa ovat myös vaihtoehdot arvosuuperiaatteet, mahdollisten käypien arvojen muutosten vaikutukset tuloslaskelmaan, liitetiedot, toimintakertomus ja rahoituslaskelma.

Suomalaisen kirjanpito käytännön jälkeen huomio siirtyy aiheen käsittelyyn IFRS-standardien mukaisesti. Keskeistä tässä on rahoitusinstrumenttien luokittelu, ja kunkin luokan mukaisten yksityiskohtaisten sääntöjen tarkastelu. Kirjanpito ja tuloslaskelmakäsittelyjen jälkeen neljäntenä aiheena on verotus, jota sitäkin käsitellään niin liikkeellelaskijan kuin sijoittajan kannalta.

Jos kaksisataa sivua käteisinstrumenttien kirjanpito- ja tilinpäätöskäsittelyä – sekä kotimaisten ja kansainvälisten normien että liikkeellelaskijan ja sijoittajan kannalta tarkasteltuna, ja vielä verotus siihen lisäksi – saattaa tuntua hiukan hankalalta, uskoisin että viides aihe tuo tähän ainakin osittaista helpotusta. Lopuksi nimitäin asioita punotaan yhteen monien havainnollisten esimerkkien kautta. Esimerkit ovat hyviä, havainnollisia ja todella tarpeellisia. Samoin lukija kiittää kaikkia ku-

Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä

3. uud.painos

→ Myös osakeyhtiön varojen jakamista ja verotusta käsittelevä kirja pureutuu moniin erityiskysymyksiin, joita muodostuu yhtiö- ja verolainsäädännön yhteensovittamisen ongelmista. Osinkojen jakamisen lisäksi huomiota tässä saavat osakepääoman alentaminen, omien osakkeiden hankkiminen, yhtiön varojen lainaaminen ja yhtiön purkaminen erilaisina tilanteina, joissa kyse on osakeyhti-

via ja kaavioita sekä kirjan hienojakoista palastelua lukuisiin alalukuihin.

Edellä kuvattua peruslogiikkaa noudattava käsittely tehdään myös johdannaisinstrumenteille, vaikka niiden kirjanpidolliseen ja verotuskäsittelyyn liittyy toki omat erityiskysymyksensä. Erityiskysymyksiä käsitellään yhdistelmä- ja yhdistettyjä instrumentteja, arvopaperilainauksia ja repo-kauppoja, lyhyeksimyyntiä, osinkoa 'in natura', arvopaperistamista ja kapitalisaatiosopimuksia. Tulevaisuudennäkymät on loogisesti itsenäinen kirjan lopetusosa.

Kirjoittajaryhmä on kyennyt jäsentämään laajojen ja josinäsä haastavien asiantuntemusalueiden risteispistettä hyvin analyttisellä ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Suoritus on ihailtava. Uskoisin tästä teoksesta löytyvän apua rahoitusinstrumenttien kirjanpito-, tilinpäätös- ja verotuskysymyksiin ratkaisua hakeville talousihmisille.

Kirjoittajat Marja Tikka, Ulla Nykky, Päivi Virtanen, Seppo Heiniö, Reima Linnavirta
Sarja Sanoma pro
Kustantaja Sanoma Pro Oy, 2014.

ön varojen jakamisesta. Erilaisia tilanteita muodostuu myös siinä, kenelle varoja jaetaan. Henkilöosakkaalle tai konsernin muille yrityksille varojen jakaminen synnyttää erilaisia kysymyksiä.

Muita tilanteita, joissa osakeyhtiön varoja saatetaan jakaa ulos yhtiöstä, voi syntyä yritysjärjestelyjen yhteydessä tai siirtohinnoittelua vaativissa tilanteissa. Siirtohinnoitteluun voi liittyä suuria verotuksellisia intressejä erityisesti kansainvälisten konsernien toiminnassa. Samoin varojen minimointiin pyrkivä käyttäytymisen voi synnyttää tilanteen, joka katsotaan peitellyksi osingonjaoksiksi.

Ajankohtaisena aiheena kirjasta voisi nostaa yritystoiminnasta luopumisen. Suomeen halutaan paljon uusia yrityksiä ja samaan aikaan meillä on suuri tarve löytää olemassa oleville yrityksille jatkajia. Yrityskauppaan ja osakkeiden myyntiin liittyvät verotuskysymykset käsitellään omana kokonaisuutenaan. Samoin sukupolvenvaihdostilanteissa relevantit lahjoitukseen ja perintöön liittyvät veronhuojennukset käydään sopivassa laajuudessa läpi.

Uudistetussa painoksessa on huomioitu vuoden 2014 alusta voimaan tulleet osinkoverotuksen muutokset. Kirjan laajuus on pysynyt uudistusten jälkeenkin kohtuullisena. Myös tämä kirja nyt ajantasaisesti laadittuna laitoksena varmasti kuuluu tänä vuonna kirjanpidon ja verosuunnittelun parissa työskentelevien lukemistoon.

Kirjoittajat Merja Raunio, Leena Romppainen, Outi Ukkola, Kare Kotiranta
Sarja KHTpro
Kustantaja KHT-Media Oy, 2014

Professori, KTT **Jukka Pellinen** Jyväskylän yliopiston kauppa-korkeakoulusta esittelee ajankohtaisia laskentatoimen ja taloushallinnon kirjauutuuksia.

BALANSSI

**Ilmoita 16.6.2014
ilmestyvässä
Balanssi-lehdessä!**

Kysy tarjouksista ja toistoalennuksista osoitteessa:
ilmoitukset@balanssilehti.fi

Kotisivuiltamme
www.balanssilehti.fi
löydät päivitettyä tietoa Balanssi-lehdestä ja ilmoittelusta.

FL
Profita Partners
Larsen & Co
TILITOIMISTO
www.larsen-co.fi

P-Analyzer
Tilinpäätösanalyysi-
ja ennusteohjelmisto.

Info ja ilmaisversio
www.sbb.fi

Pienet yritykset

– tilintarkastus vai yleisluonteinen tarkastus?

Miten tilinpäätöksen varmennusmuodon valinta vaikuttaa tarkastustyöhön käytännössä? Luupin alla ovat yhtäläisyydet ja erot uuden ISRE 2400 -standardin ja ISA:n välillä.

LASSE ÅKERBLAD

HYVÄN tilintarkastustavan mukainen tilintarkastus on Suomessa saanut konkreettiset muodot kansainvälisten tilintarkastusstandardien – ISA – myötä. Nyt ISA:sta tulee myös EU- tasoinen tilintarkastusstandardi.

Väljennyksiä pienyritysten tilintarkastuksen EU-sääntelyyn Tilinpäätösdirektiivin mukainen lakisääteinen tilintarkastus koskee EU-tasolla enää keskisuuria ja suuria yrityksiä. Direktiivi on vapauttanut pienet yritykset tilintarkastusvelvollisuudesta. Mikroyritykset jäivät tilintarkastusvelvollisuuden ulkopuolelle mikroyritysdirektiivin myötä.

Uusi tilinpäätösdirektiivi antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden poiketa lakisääteisen tilintarkastuksen rajoista alaspäin, kunhan pienen yrityksen tarpeet ja erityispiirteet huomioidaan; ISA:n mukaista tilintarkastusta pidetään epäsovivana ja hallinnollisena taakkana pienille yrityksille.

Varmennuspalveluille tulossa vaihtoehtoja

Suomen lakisääteisen tilintarkastuksen nykyrajat ovat yhdessä Ruotsin kanssa EU:n alhaisimmat. Rajaa on tähän asti voitu pitää matalalla, koska perinteinen hyvän tilintarkastustavan mukainen tarkastus on käytännössä ollut varsin hyvin skaalautuva yrityksen koon ja monimutkaisuuden mukaan.

Ongelmalliseksi tilanne muuttui ISA-standardien käyttöönoton myötä. Tilintarkastajien ammattikunta ei ole varauksetta mieltänyt standardeja sopiviksi pienen yrityksen tilintarkastukseen.

Lakisääteiselle tilinpäätöksen varmentamiselle – ”tilintarkastukselle” – on ollut vain yksi vaihtoehto: ISA-standardien mukainen tilintarkastus (seuraavassa ISA-tilintarkastus).

Nyt ISA-standardeja laativa IAASB tarjoaa erityisesti pienten yritysten tilinpäätösten varmentamiseen uudistettua ISRE 2400 -standardia menneitä aikaa koskevan tilinpäätöksen yleis-

luonteisen tarkastuksen toimeksiannot (seuraavassa ISRE). Yleisluonteisesta tarkastuksesta käytetään kansainvälisesti termiä ”review”.

Tanska ja Viro ottaneet ISRE:n kansalliseksi standardiksi

Perinteinen tapa olisi kuvata ISRE:ä sellaisena kun se on standardiin kirjoitettu. Tässä artikkelissa verrataan kuitenkin standardin keskeisiä elementtejä lakisääteistä tilintarkastusta koskeviin standardeihin, mikä auttaa arvioimaan ISRE:n käyttökelpoisuutta juuri pienen yrityksen tilinpäätöksen varmennusvaihtoehtona.

Lakisääteisenä varmennusmuotona ISRE on käytössä mm. Virossa ja Tanskassa. Sitä voidaan vapaaehtoisesti käyttää toki tilintarkastusvelvollisuuden lakisääteisen rajan alle jäävissä yrityksissä kaikissa maissa, myös Suomessa.

Review-standardit, jotka käytännössä eivät poikkea ISRE:stä, ovat laajasti käytössä anglosaksisissa maissa kuten USA:ssa ja Kanadassa. Pohjois-Amerikassa vireillä olevan kehitystyön seurauksena standardit tulevat yhtenäistymään, jolloin ISRE:stä muodostuu maailmanlaajuisesti hyväksytty standardiperusta.

Tilinpäätösvarmennuksen tarkoitus

Sekä tilintarkastus että ISRE ovat varmennusmuotoja, joilla lisätään tilinpäätöksen käyttäjien luottamusta tilinpäätöstiedon ohella myös itse yritykseen. Varmennetun tilinpäätöstiedon käyttäjänä on omistajien ja johdon lisäksi ns. yleinen etu; eduskunta kun on säätänyt tilintarkastuksen pakolliseksi.

Yleistä etua edustavat viralliset tahot kuten Verohallinto ja PRH. Yleisen edun piiriin luetaan myös yritysten tilinpäätöstietoja käyttävät muut tahot kuten rahoituslaitokset, toimittajat, sijoittajat, riskiluokittelijat ym.

Varmennusmuotojen antama varmuustaso vaihtelee

ISA-tilintarkastus on se varmennusmuoto, johon vaihtoehtoiset varmentustavat suhteutetaan. ISA-tarkastuk-

sen antama varmuus on korkein mahdollinen tarkastustyöllä saavutettava varmuustaso. Ammattitermillä ilmaistuna varmuustaso on ”kohtuullinen”, joka kuitenkin merkitsee korkeaa, josta ei absoluuttista varmuutta.

ISA-tilintarkastuksessa tilintarkastaja varmentaa, että tilinpäätös on laadittu kuten tilinpäätöslainsäädäntö edellyttää; että se antaa oikeat ja riittävät tiedot yrityksen toiminnasta ja taloudellisesta asemasta.

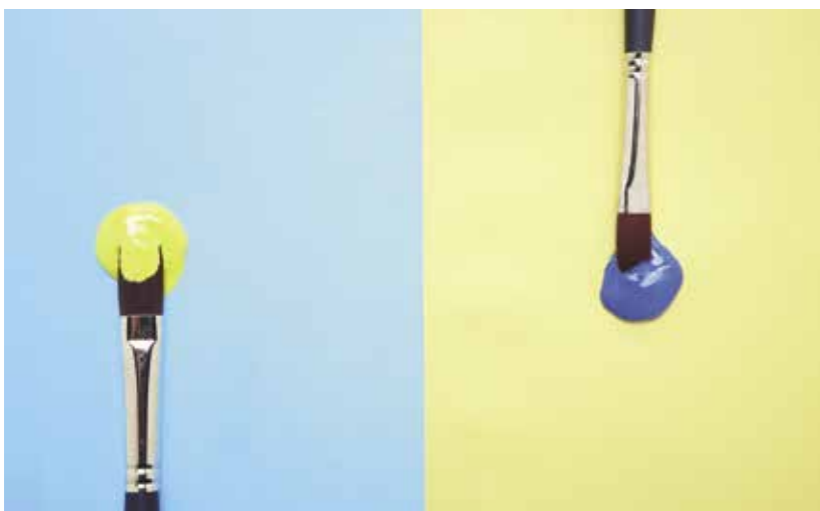
Yleisluonteisessa tarkastuksessa ISRE:ssä lausunnon antama varmuus ei ole korkea vaan rajoitettu; siis rajoitettu ISA-tilintarkastukseen verrattu-

na. Tilintarkastuksessa tilintarkastaja (tässä tekstissä käytetään tilintarkastaja-nimitystä molempien standardien kohdalla) lausuu antaako tilinpäätös oikeat ja riittävät tiedot, kun taas yleisluonteisessa tarkastuksessa tilintarkastajan raportissa esitetään johtopäätös siinä muodossa, että onko tilintarkastajan tietoon tullut mitään, mikä antaisi syytä uskoa, ettei tilinpäätös anna oikeita ja riittäviä tietoja.

Yhdysvalloissa käytössä olevan vastaavan standardin ilmaisu on, ”että tilinpäätökseen ei tule tehdä mitään olennaisia muutoksia”. Tämä sananmuoto ku-

KUVA: WpPhotoStock

vaa hyvin myös ISRE-standardiin sisältyvää tavoitetta saada aikaan oikea tilinpäätös; tilintarkastajan mahdollisesti toteamat virheet ensisijaisesti korjataan.

Mielekäs varmuustaso

ISA-tilintarkastuksen varmuustaso ei vaihtele toimeksiantokohtaisesti vaan taso on sijoitettavissa numeeriselle asteikolle sen pysyessä jokaisessa toimeksiannossa aivan asteikon yläpäässä. Alan kirjallisuuden mukaan korkea varmuus on luokkaa 80–95 %.

ISRE-standardin varmuustaso ei sen sijaan ole suoraan sijoitettavissa prosenttasteikolle. Sen antama rajoitettu varmuus tarkoittaa ns. mielekästä varmuustasoa, mikä katsotaan saavutetuksi, kun lausunto lisää raporttien aiottujen käyttäjien luottamusta tilinpäätökseen. Varmuustaso on siten liukuvalla asteikolla ollen toimeksiantokohtainen.

Tilinpäätöksen käyttäjä ja taloudellisen informaation käyttötapa vaikuttavat tilintarkastajan ammatilliseen harkintaan hänen arvioiessaan tavoiteltavaa varmuustasoa. Tämä vaikuttaa hänen tapansa hankkia evidenssiä.

ISRE-standardin toimiessa lakisäänteisenä varmennusmuotona herää kysymys yleisen edun kannalta mielekkästä varmuustasosta. Riittäkö perus-ISRE:n antama varmuus? Tanskassa ISRE-standardiin lisättiin joitakin pakollisia lisätoimenpiteitä mm. vahvis-

tamaan verojen ja veroluonteisten maksujen ja ilmoitusten ristiriidattomuutta kirjanpidon kanssa.

Evidenssien hankkimiseksi valittavat toimet

Tilintarkastaja valitsee tarkastustoimenpiteensä tavoitteena olevan varmuustason saavuttamiseksi.

ISA-tilintarkastuksessa toimenpiteiden on oltava järeämmästä päästä, koska tilintarkastaja verifioi kaikki tilinpäätöksen olennaiset luvut. Siksi hänen tulee kohdistaa niihin kaikkiin ns. substantiivisia tarkastustoimenpiteitä. Yksi esimerkki järeistä toimista on ”havainnointi”, joka edellyttää varaston arvon kohdalla tilintarkastajan osallistumista varastoinventaarin tekemiseen. Muita ovat mm. tarkastaminen, ulkopuoliset vahvistukset ja uudelleenlaskenta.

ISRE-standardia soveltaessaan on tilintarkastajan kohdistettava tarkastustoimenpiteitä kaikkiin tilinpäätöksen olennaisiin lukuihin. Toimenpiteet – tiedustelut ja analyttiset toimenpiteet – kuuluvat tilintarkastajan työkalupakin kevyimpään osastoon. Tiedustelut osoitetaan niille, jotka voivat tietoa antaa; esimerkiksi johto ja tilinpäätöksen tekijät.

Yksinkertainen analyttinen toimenpide on ”lukeminen ajatuksella” – ammatillista harkintaa käyttäen. Esimerkiksi luetaan tasekirja ja tase-erittelyt tilikohdaisine tuloslaskelmineen ja taseineen

vertaamalla edellisvuoteen tai budjetteihin, tutustutaan pöytäkirjoihin jne. Analyttisenä toimenpiteenä pidetään myös tilinpäätösanalyysiohjelmalla laskettujen tunnuslukujen ja trendien arviointia useammalta vuodelta poikkeamien tai outojen yhteyksien havaitsemiseksi.

Riskiarvio toimenpidevalinnan perustaksi

Riskiarvion kohdalla varmennusstandardit poikkeavat merkittävästi toisistaan. Jopa niin, että riski-sanan asemesta ISRE:n yhteydessä puhutaan tilinpäätöksen alueista, joilla ”olennaisia virheellisyksiä todennäköisesti esiintyy”. Tosi-asiallisesti kyse on virheen riskiarvioinnista, mutta aivan eri mittaluokassa.

ISA-tilintarkastuksessa riskien arviointi kuuluu perustavaa laatua olevien toimenpiteiden joukkoon. Tilintarkastaja arvioi olennaisen riskin mahdollisuutta – ei vain tilinpäätöksen tasolla vaan myös tilinpäätöserän (-rivin) tasolla ja virheen tyyppiin – kannanoton – osalta. Esimerkkinä oikeellisuuden, täydellisuuden, olemassaolon jne. arvioiminen. ISA-tarkastuksessa tilintarkastajan tulee hallita ja soveltaa useita erilaisia riskikäsitteitä.

ISA-tilintarkastuksen lähtökohtana on, että ”ihminen on erehtyväinen”, minkä vuoksi varmennusmuoto edellyttää perusteellisestikin tehdystä riskiarviosta huolimatta tilinpäätöksen kaikkien olennaisten erien verifioimista. Tilintarkastajan arvioima riskitaso vaikuttaa valittavaan toimenpiteen ”järeyteen” eli tapaan, jonka avulla evidenssit hankitaan.

Evidenssin hankkimiseksi valittavat toimet -otsikon käsittelemässä esimerkitapauksessa pelkkä kysely-vastauksiin ei anna riittävästi todisteita siitä, että asia on tilinpäätöksessä käsitelty säästöjen mukaisesti oikein. Tämän vuoksi tilintarkastajan tulee suorittaa myös muita toimenpiteitä.

Myöskin ISRE-standardia soveltaessaan tilintarkastajan on kohdistettava toimenpiteitä kaikkiin tilinpäätöksen olennaisiin eriin, mutta riskien arviointiin perustuva toimenpidevalinta on varsin yksinkertainen; tarkastaja kohdistaa

toimenpiteensä alueisiin, joissa hän arvioi virheitä syystä tai toisesta esiintyvän. Esimerkkinä tällaisesta alueesta on rakentaminen yrityksen omana työnä; onko aktivoinnit hoidettu oikein?

Käsitys yrityksestä ja sen toimintaympäristöstä

Virheen riskin arviointi perustuu niin ISRE-standardin mukaisessa varmennuksessa kuin ISA-tilintarkastuksessa yrityksen ja sen toimintaympäristön ymmärtämiseen.

Tilinpäätös- ja kirjanpitolainsäädännön tuntemisen lisäksi tilintarkastajan tulee ymmärtää, mitä yritys tekee, miten se toimii ja kuinka yhtiötä johdetaan ja omistetaan sekä miten taloushallintoa hoidetaan unohtamatta yrityksen asemaa toimialalla, jne. Tältä osin molemmat standardit ovat otsikkotasolla samantyyppiset, mutta tavoiteltavan varmuustason erilaisuus vaikuttaa ymmärryksen ”laajuuteen”.

Standardit eroavat jyrkästi toisistaan siinä, miten sisäisen valvonnan käsitte mielletään. ISA-tilintarkastuksessa sisäistä valvontaa pidetään keskeisenä käsitteenä sen luodessa jokaisessa toimeksiannossa perustan riskien arvioinnille aina kannanottotasoa myöten. Tilintarkastajan tulee siten ymmärtää mm. miten kontrollit on suunniteltu, arvioida sitä, onko kontrollit pantu täytäntöön ja verifioida eri tarkastustoimenpitein, että ne myös toimivat.

ISRE-varmennuksessa sisäistä valvontaa koskevat vaatimukset rajoittuvat taloushallinnon rutiinien ymmärtämiseen sekä miten liiketapahtumat tulevat kirjanpitoon ja tilinpäätökseen kirjatuiksi.

Ammatillinen harkinta korostuu

Uudistettu ISRE on muuttunut toimenpidepohjaisesta standardista periaatelähtöisemmäksi. Vanha standardi ohjeisti suoraan tarkastuslistan muodossa, mitä tarkastajan piti tehdä. Uudistettua ISRE-standardia sovellettaessa korostuu kaikissa vaiheissa tilintarkastajan ammatillinen harkinta.

Ammatillisen harkinnan painoarvo kasvaa joiltakin osin jopa suuremmaksi kuin ISA-tilintarkastuksessa, koska rutiinomaisia pakollisia toimenpiteitä ei juuri ole. Toimeksiannon suorittajan asiantuntemuksen, osaamisen ja kokemuksen merkitys painottuu hänen joutuessa erilaisissa olosuhteissa tekemään päätöksiä tarkastustoimenpiteistä ja päätelmiä hankituista evidensseistä.

Ammatillinen skeptisyys. Luottamus

Molempien standardien yksi peruselementti on tilintarkastajan ammatillinen skeptisyys. Mutta onko luottamuksen ja skeptisyyden välinen tasapaino ISRE-standardissa erilainen verrattuna ISA-standardiin? Toisin sanoen luottaako tilintarkastaja tilinpäätöksen laatijoihin enemmän ISRE-standardin mukaan suoritettuna varmennuksessa kuin ISA-tilintarkastuksessa? Näin ei ole vaan skeptisyysaste on molemmissa samanlainen.

Esimerkiksi yrityksen omana työnä toteutettavaan rakentamisen aktivointia koskevaan kysymykseen annetun vastauksen uskottavuuteen – tai sen puutteeseen – suhtaudutaan siis samalla tavalla, mutta jatkotoimet poikkeavat toisistaan. ISRE:n mukaisessa varmennuksessa ”olennaisen virheen etsintä” saattaa päättyä tilintarkastajan saamaan vastauksen sen ollessa ehkä riittävä evidenssi. ISA-tilintarkastuksessa varmennusta on jatkettava muitakin toimenpiteitä suorittamalla aktivoinnin oikean käsitteilyn vahvistamiseksi; ”uskottava ja hyväkään vastaus” ei voi olla ainoa evidenssi korkean varmuustason saavuttamiseksi.

”Tarpeellinen määrä tarkoitukseen soveltuva evidenssiä”

Tilinpäätöksen varmentaminen huipentuu ISRE-standardia sovellettaessa tarkastuksen läpi toistuvaan kysymykseen: onko saatu kerättyä riittävästi evidenssiä niin yksittäisen erän kuin koko tilinpäätöksen osalta. Ovatko kyselyyn saadut vastaukset ja analyttiset toimenpidetulokset sellaisia, että asia joko ”on kunnossa” tai ”ei ole kun-

nossa” kunnossa-vaihtoehtoon tarkoitettaessa, että tilintarkastaja ammatillisen harkinnan perusteella päättää olevansa riittävän vakuuttunut siitä, ettei tarkastuskohteesta piile olennaisia virheitä.

ISA-tilintarkastuksesta poiketen ISRE-varmennuksessa lisätoimenpiteitä tarvitaan vain siinä tapauksessa, ettei vastaus tai tieto vakuuta. Tällöin tilintarkastaja voi yrityksen omana työnä toteutettavan rakentamisen aktivointia koskevassa esimerkissä jatkaa ”lukemisinjalla” todetakseen pää- ja päiväkirjasta, että rakentaminen on kirjanpidossa käsitelty kirjanpitolainsäädännön mukaisesti niin, ettei seurauksena ole olennaisia virheitä. Tai hän voi valita ISA-tilintarkastuksessa käytettyjä ”järempiä” toimenpiteitä.

Muita otsikkotasoa yhtäläisyyksiä

ISRE-standardin periaatepohjaisuus ei silti anna tilintarkastajalle aivan ”vapaita käsiä” vaan standardin vaatimuksiin kuuluu toimenpiteiden kohdistaminen tietyille alueille mahdollisten virheellisyksien havaitsemiseksi. Otsikkotasolla nämä toistuvat molemmissa standardeissa ja niihin kuuluvat mm. väärinkäytökset, lähipiiri, Going Concern, säästöjen ja määräysten noudattaminen ja tilikauden jälkeiset tapahtumat.

Balanssi-lehden seuraavassa numerossa 3/2014 pohditaan mm. sitä, miten tilintarkastuksen tulevaisuuden skenario vaikuttaa pienten yritysten tilintarkastukseen. Varmennetaanko pienyritysten tilinpäätökset jatkossa ISA-standardien, ISRE-standardin vai jonkin muun normiston mukaisesti? □

Linkkiluettelo
Linkit IFAC:n englanninkieliseen aineistoon
löytyvät pdf-tiedostosta osoitteesta: ow.ly/u9er9

Lasse Åkerblad
HTM-tilintarkastaja
Teuva

Tilinpäätöksen virheet

ja niiden vaikutus tilintarkastuskertomukseen

Lähtökohtana on "vähintään" ehdollinen lausunto, jos tilintarkastaja toteaa tilinpäätöksen olevan olennaisesti virheellinen.

TIMO VIRKILÄ

JATKAN Balanssin edellisessä numerossa 1/2014 aloittamani kirjoitusta mukautetuista tilintarkastuskertomuksista. Tässä artikkelissa käsitellään virheiden vaikutusta kertomuksen sisältöön ja tilintarkastajan yleisimpiä käytänteitä todettaessa tilinpäätökseen sisältyvä virhe. Myös virheiden vaikutusta yhtiön hallinnon tarkastukseen käydään läpi.

Tilinpäätösten virheellisyydet

Mikäli tilinpäätöksen virheellisyys yksin tai virheellisyyksien yhteismäärä ylittää määritellyn olennaisuuden, on se tekijä, joka vaikuttaa kertomuksen sisältöön. Tulkittaessa alun perin USA:sta peräisin olevia standardeja näyttää hyvin usein siltä, että tilinpäätöksissä on aina virheellisyyksiä, jotka myös jäävät korjaamatta, minkä seurauksena annettava kertomus on aina ”epäpuhdas”. Suomessa pääsääntö lieenee, että tilintarkastuksessa esille tulleet virheellisyydet korjataan, minkä jälkeen voidaan yleensä antaa vakio-
muotoinen kertomus.

Joissakin tilanteissa tilinpäätöksessä voi olla ”valmiiksi” virheellisyyksiä. Näin voi käydä esimerkiksi, kun tilinpäätös laaditaan ulkopuolisessa tilitoimistossa, joka on tehnyt jo veroilmoituksenkin ennen varsinaista tilintarkastusta. Tällöin ”kamppailua” virheiden korjaamisesta tai korjaamatta jättämisestä saatetaan käydä kirjanpitäjän ja tilintarkastajan välillä.

Tilintarkastajalla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin antaa mukautettu kertomus, mikäli tilinpäätöksen oikaisut päädytään jättää tekemättä (esimerkiksi jos eläkekulut puuttuvat tilinpäätöksestä kokonaan vakuutusyhtiön vaihduttua tai vaihto-omaisuus on esitetty siten, että se sisältää 24 % arvonlisäveroa ym.).

Oikea keskusteluyhteys tällaisissa tapauksissa tulisi olla tilintarkastajan ja tarkastuskohteen toimivan johdon välillä. Usein näin ei valitettavasti ole, mutta onneksi näitä tilanteita sattuu yksittäisen tilintarkastajan kohdalle kuitenkin harvoin.

Mukautettu kertomus altis virheellisille tulkinnoille

Tilintarkastajalla on korkea kynnys ottaa esiin toiminnan jatkuvuuden uhat tilintarkastuskertomuksessa. Toisinaan kuitenkin muita vaihtoehtoja ei ole, jos olosuhteet niin edellyttävät. Hankalaa tilannetta saattaa entisestään mutkistaa se, että tilintarkastuskertomusten käyttäjät eli sidosryhmät ja hyvin usein taloustoimittajat tekevät omia tulkintojaan annetuista mukautuksista.

Tänä keväänä eräs suomalainen listattu yhtiö on saanut tilintarkastajaltaan mukautetun kertomuksen, jossa annettu lausunto oli vakio-
muotoinen, mutta tilintarkastajat olivat todenneet toiminnan jatkuvuuteen liittyvän uhkatekijöitä. Tilinpäätös sisälsi uhkatekijöistä asianmukaiset ja riittävät tiedot, koska annettu lausunto oli nimenomaan vakio-
muotoinen. Arvostetussa talouslehdessä asia oli uutisoitu seuraavasti:

”Yhtiö ABC Oyj itse arvioi, että konsernin käyttöpääoma riittää seuraavien 12 kuukauden tarpeisiin, mikäli konserni saavuttaa ennustetut tulostavoitteet ja lyhytaikaista rahoitusta voidaan järjestellä uudelleen. Yhtiön tilintarkastajan XYZ Oy:n näkemyksen mukaan yhtiön toiminnan jatkamahdollisuudet näyttävät epävarmoilta.”

Toimittajan tulkinnan mukaan yhtiön ja tilintarkastajan näkemykset voisivat jollakin lailla poiketa toisistaan yhtiön katsoessa selviävänsä veloitteistaan tilintarkastajan ollessa toista mieltä. Toimittajan tulkinta ei ole kuitenkin miltään osin oikea. Tilintarkastuskertomusten käyttäjien lukutaidossa onkin kehittämisen tarvetta ilmeisesti myös muiden kuin tilintarkastajien osalta.

Virheettömyydestä huolimatta mukautettu kertomus

Tilintarkastaja saattaa joutua mukautamaan antamaansa kertomusta, vaikka tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa ei olisikaan mitään virheellisyyttä. Tällöin mukauttaminen liittyy TTL 15 §:n 4 momentin mukaisesti tilanteisiin.

Edellä mainituissa tilanteissa yhteisön tai säätiön vastuuhenkilö on syylistynyt tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhteisöä tai säätiötä kohtaan tai vastuuhenkilö on rikkonut ko. yhteisöä tai säätiötä koskevaa lakia tai muuta säännöstä.

Tällaisia tilanteita on lukuisia. Tilintarkastajan raportointi -kirjassa (Tilintarkastajan raportointi 2013, uusien vuoden 2014 painos, sivut 187–194) on annettu tähän liittyen jotain esimerkkejä.

Huomautuksen antamisen syitä

Huomautuksen antamisen syitä

Hyvin usein tilintarkastaja joutuu antamaan huomautuksen, koska tilinpäätös on laadittu myöhässä tai hallituksen voitonjakoesitys voi olla vastoin osakeyhtiölain säännöksiä. Tällöin tilintarkastajalla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin huomauttaa esimerkiksi uhkaavasta maksukyvyttömyydestä. Usein tilanne kuitenkin ratkaistaan siten, että hallitus vetää pois ehdotuksensa.

Uhkaavan maksukyvyttömyyden arviointi ainakin jälkikäteen on todella

TILINTARKASTAJA SAATTA JOUTUA MUKAUTTAMAAN KERTOMUSTA VIRHEETTÖMÄSTÄ TILINPÄÄTÖKSESTÄ TAI TOIMINTAKERTOMUKSESTA HUOLIMATTA.

vaikeaa. Erään yliopistotutkimuksen mukaan maksukykyllänsäädännön vaikutus tilintarkastajan käytännön työhön on ollut vähäistä eikä tilintarkastajilla juurikaan ole uusia toimintatapoja, malleja tai ohjelmistoja, joiden avulla maksukyky varmistettaisiin¹.

Myös negatiivisen oman pääoman rekisteröimättä jättäminen johtaa yleensä huomautuksen antamiseen. Tällöin on toki hyvä ensin arvioida, voisiko tilanteen korjata esimerkiksi konvertomalla velkoja omaksi pääomaksi tai pääomainoiksi.

Vaikein tilanne lieenee aina se, jos yhtiö on lainannut varojaan toiselle taholle. Osakeyhtiölain tulkinta on tältä osin melko tiukka.

Aiheuttaako lainan sisältyminen yhtiön taseeseen huomautuksen antamisen, jos yhtiö on lainannut varojaan laatimalla asianmukaisen lainasopimuksen ja perien korkoa lainalle vaatimatta kuitenkin lainalle vakuutta ja lisäksi verotarkastuskertomuksessa on katsottu, että tämän TVL:n piiriin kuuluvalla lainasaamisella ei ole mitään liiketaloudellista perustetta?

Virheellisyyden vaikutus hallinnon tarkastukseen

Tilinpäätöksen ollessa virheellinen ja jouduttaessa antamaan siitä esimerkiksi negatiivinen lausunto tulee tämän johtaa automaattisesti siihen, että tilintarkastaja antaa myös huomautuksen. Näin sen vuoksi, että esimerkiksi OYL:n mukaan tilinpäätös ja toiminta-

kertomus tulee laatia aina myös kirjanpitolain säännösten mukaisesti.

Tilintarkastajan raportointi -kirjan kaikki esimerkit on laadittu noudattaen em. logiikkaa. Mikäli huomautusta ei ole esimerkeissä, on tähän ollut olemassa perusteltu syy. Se on voinut esimerkiksi olla se, että lausunnon antamatta jättämiseen liittyvä tietojen saantipuute ei ole aiheutunut sen tarkastuskohteen toimivasta johdosta (hallituksesta ja toimitusjohtajasta), josta tilintarkastuskertomus tulee antaa.

Mukautetut raportointikäytännöt yhdenmukaistuneet

Mukautettuja tilintarkastuskertomuksia esiintyy todennäköisesti enemmän heikossa suhdannetilanteessa. On vaikea arvioida, onko epäpuhtaiden kertomusten määrä lisääntynyt Suomessa pitkään jatkuneen matalasuhdanteen takia. Olen kuitenkin pannut iloisena merkille, että ainakin kertomusten systematiikka ja rakenne ovat yhdenmukaistuneet.

Myönteiseen kehitykseen on todennäköisesti vaikuttanut Tilintarkastajan raportointi -kirja, jossa myös mukautusten systematiikkaa on esitetty johdonmukaisesti. Aiemmin käytäntö on ollut melko kirjava, ja toisinaan onkin ollut jopa mahdotonta arvioida, mitä mukautetussa kertomuksessa on tarkoitettu.

”Punaisena lankana pitää olla aina ”vähintään” ehdollinen lausunto, jos tilintarkastaja toteaa tilinpäätöksen olevan olennaisesti virheellinen, oli pa-
rusteltavissa oleva syy tähän mikä tahansa. Epävarmaa lainasaamista ei saa muutettua ”varmaksi lainasaamiseksi”, vaikka tilintarkastaja kuinka toteaa ker-

tomuksessaan, että ”taseen saamisiin sisältyy epävarmoja saamia xxx.xxx euroa” annetun lausunnon ollessa kuitenkin vakio-
muotoinen.

Väärä ei muutu oikeaksi sen toteamisella

Muutaman vuoden takaisessa osakeyhtiön tilintarkastuskertomuksessa todetaan lausunto-otsikon alla, että ”tilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti yhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta”. Lisäksi on kuitenkin annettu omassa kappaleessaan huomautus, jossa todetaan:

”Lausuntoamme mukauttamatta toteamme, että yhtiön sijoitusten ja lainasääntöjen arvostamiseen sisältyy epävarmuutta. Lisäksi omaisuuserien oikeellisuuteen tuovat epävarmuutta oikeudenkäynnit, kuten liitetiedoista ilmenee”.

Kuten sanottu, väärä ei muutu oikeaksi sen toteamisella. Epäselväksi jää myös edellä mainitussa tapauksessa se, mihin annettu huomautus liittyy ja mistä seikasta huomautetaan, jos tilinpäätös on laadittu asianmukaisesti (vrt. Tilintarkastuslaki, milloin tilintarkastajan tulee antaa huomautus!).

Ymmärrys mukautettujen kertomusten antamisesta on kasvanut, mutta aiheeseen liittyviä ”syventäviä opintoja” tarvitaan edelleen. Ne voi aloittaa tutustumalla Tilintarkastajan raportointi -kirjaan (uusien vuoden 2014 painos, mukautetut tilintarkastuskertomukset 146-194, erityisesti s. 150–151 edelläkuvatussa asiassa). □

KHT **Timo Virkilä** toimii omistamassaan tilintarkastusyhteisössä tilintarkastajana ja hän on toiminut alalla vuodesta 1990.

Perustaja- rakennuttaminen ja tulolähdejaon ongelmakohdat

Osakkeiden myyntivoittoon sovellettava tulolähde on viime aikoina aiheuttanut keskustelua varsinkin tilanteissa, joissa perustajarakennuttajana toimii yksityishenkilö.

VALPURI KULOVAARA, NIKLAS OIKIA

PERUSTAJARAKENNUTTAMISELLA tarkoitetaan tilannetta, jossa asunto- tai keskinäisen kiinteistöyhtiön (myöhemmin kohdeyhtiö) urakoitsijana toimii eri taho kuin yhtiön osakkeiden myyjänä. Perustajarakennuttaminen on siis eräänlainen perustajaurakoinnin erikoismuoto.

Perustajaurakoinnissahan osakkeiden myyjä ja urakoitsija ovat lähtökohdaisesti sama taho. On mahdollista ja varsin tavanomaistakin, että perustajarakennuttamisessa urakoitsija ja osakkeiden myyjä kuuluvat kuitenkin samaan intressipiiriin.

Kirjanpidon ja verotuksen näkökulma

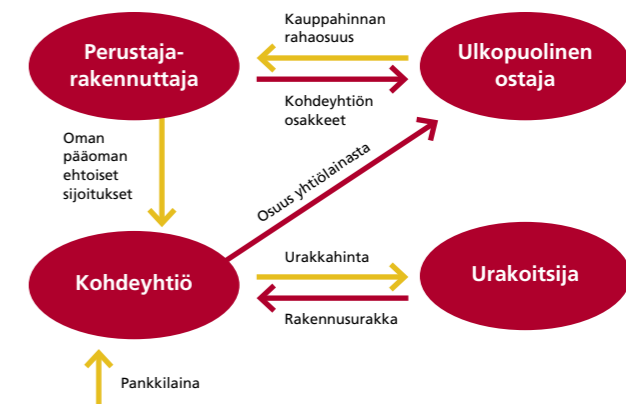
Perustajarakennuttamisessa kohdeyhtiö solmii urakointisopimuksen urakoitsijan kanssa ja maksaa urakoinnin maksuerät urakoitsijalle. Maksut kohdeyhtiössä katetaan pankkilainalla, perustajarakennuttajan tekemillä oman pääoman ehtoisilla sijoituksilla tai näiden yhdistelmänä. Perustajarakennuttaja taas vastaavasti myy ja markkinoi kohdeyhtiön osakkeita ulkopuolisille ostajille. Osakkeiden myynti tapahtuu pääosin jo rakennusaikana.

Perustajaurakoinnissa yleisenä ongelmana on ollut, että kirjanpitolain mukaiset liikevaihdon tuloutusperiaatteet eroavat merkittävästi Verohallinnon ohjeistuksen mukaisista verotettavan tulon kertymisperiaatteista.

Kirjanpitolautakunta on antanut yleisohjeen perustajaurakoinnista 17.1.2006. Yleisohjeen mukaan perustajaurakoitsijan kirjanpidossa liikevaihdon kertymisen ajankohta on sidottu urakan valmistumiseen ja liikevaihdon määrä osakkeiden myyntiin. Poikkeuksen muodostaa tuloutus valmistu-

misasteen mukaan, jolloin liikevaihtoa kertyy urakan valmistusasteen ja osakkeiden myyntiasteen mukaisesti.

Verohallinto antoi 10.9.2008 ohjeen, jonka mukaan KILA:n kanta perustajaurakointiin tilinpäätöksissä ei vaikuta verotettavien tuottojen muodostumiseen. Varsinkin osakkeiden myynnin tuloutushetki on eriyvä kirjanpidossa ja verotuksessa. Verohallinnon ohjeen mukaan osakkeiden myyntituotot ovat sen verovuoden tuloa, jonka aikana myyntisopimus on tehty. Eli osakkeiden myyntivoitot tuloutuvat käy-

Kuvio 1: Perustajarakennuttamisen taloudellinen substanssi

tännössä kauppakirjan allekirjoitus-
hetkellä.

Perustajarakennuttamisessa ei vas-
taavaa kirjanpidon ja verotuksen vä-
listä eriyvyyttä ole. Urakoitsija tulout-
taa myydyt urakan tilinpäätöksessään
joko luovutusajankohtana tai valmistus-
asteen mukaan. Perustajarakennuttaja
taas tulouttaa myydyt osakkeet kirjan-
pidossaan myyntihetkellä. Osakkeiden
myyntivoittoon sovellettava tuloläh-
de tosin on viime aikoina aiheuttanut
paljon keskustelua varsinkin tilanteis-
sa, joissa perustajarakennuttajana toi-
mii yksityishenkilö. Seuraavassa käsi-
tellään tätä tulolähdejaon aiheuttamaa
problematiikkaa.

Tulolähdejaon ongelmakohtat

Perustajarakennuttajana voi toimia niin
osakeyhtiö, henkilöyhtiö tai yksityinen
henkilökin omassa nimissään. On mah-
dollista, että rakennuttaja ostaa raken-
nusurakan täysin ulkopuoliselta toi-
mijalta tai esimerkiksi perustajaraken-
nuttajan omistamalta rakennusyhtiöl-
tä. Tällä ei tulisi olla merkitystä perus-
tajarakennuttajän verotukseen tuloläh-
dejaon kannalta, mutta on muistettava,
että intressiyhteydessä olevien osapuol-
ten tulee käyttää keskinäisissä toimis-
saan käyviä hintoja.

Perustajarakennuttamisen verokohte-
lun kannalta keskeiseen asemaan nousee
elinkeinotoiminnan ala suhteessa TVL:n
perusteella verotettavaan ns. henkilö-
kohtaiseen tulolähteeseen riippumatta
siitä, missä juridisessa muodossa toimi-
taan. Kysymys on siitä, kumpaa verola-
kia, elinkeino- vai tuloverolakia, perusta-
jarakennuttamisesta saatua tuloon so-
velletaan. Hankkeen kokonaisverokus-
tannuksen kannalta juridisella muodolla
voi olla huomattavaa merkitystä.

Elinkeinoverolakia sovelletaan lain
1 ja 2 §:ien perusteella verovelvollisen
liike- ja ammattitoimintaan, mutta
elinkeinoverolaisissa ei kuitenkaan ole
tarkemmin määritelty näitä käsitteitä
eikä liike- ja ammattitoiminnan suhdet-
ta muuhun toimintaan. Tuloverolakia
sovelletaan sitä vastoin verovelvollisen
kaikkein sellaiseen toimintaan, jota ei

KUVA: Wvphotostock

ESIMERKKI 1

PERUSTAJARAKENNUKKA toimii yksityishenkilö ja rakennus-
urakka ostetaan ulkopuoliselta urakoitsijalta. Perustajarakennuttaja omis-
taa kohdeyhtiön osakkeet, ja saa yleensä voittoa ne myydessään. Jos hen-
kilöä verotetaan tuloverolain mukaan, on osakkeiden myynnistä aiheutu-
nut voitto hänen pääomatuloaan, josta vähennetään osakkeiden hankin-
tameno (osakepääoma ja rakennusrahastosijoitus).

Yksityishenkilöllä on mahdollisuus käyttää joko hankintameno-oletta-
maa, jolloin alle 10 vuotta omistettujen osakkeiden osalta niiden myynti-
voittoa laskettaessa voidaan vähentää 20 % luovutushinnasta. Vaihtoehtoi-
sesti luovutushinnasta vähennetään todellinen hankintameno. Jäljelle
jäävä voitto verotetaan pääomatulona.

Jos voittoa syntyy esimerkiksi 50 000 euroa, on siitä maksettava veroa
15 200–16 000 euroa muiden pääomatulojen määrästä riippuen. Jos kysei-
nen henkilö on toteuttanut esimerkiksi useamman perustajarakentokoh-
teen tai toimii varsinaiselta ammatiltaan rakennusalalla, voidaan osakkei-
den luovutus verottaa hänen elinkeinotoimintanaan.

Tällöin suurin osa voitosta verotetaan ansiotulona progressiivisel-
la verokannalla, jolloin henkilön muut palkkatulot vaikuttavat verotusta
kirstävästi. Vain 20 %:n suuruinen vuotuinen tuotto elinkeinotoiminnan
nettovarallisuudelle, jolla tarkoitetaan karkeasti siihen sitoutuneiden va-
rojen ja velkojen erotusta, verotetaan pääomatulona verorasituksen nous-
tessa käytännössä nopeasti selvästi suuremmaksi kuin pääomatulovero-
tus. Myös henkilöyhtiömallissa yhtiömiesten saama tulo jaetaan ansio- ja
pääomatulo-osuuksiin samalla tavalla kuin henkilön omassa nimissä toi-
mittaessa, kun kyse on elinkeinotoiminnasta.

Verohallinnon yhtenäistämishjeessa todetaan, että jos henkilö lähtee
perustajajaksakkaana rakennushankkeeseen, voidaan toiminta katsoa elin-
keinotoiminnaksi, sillä se sisältää suuren voiton mahdollisuuden, mutta
samalla myös suuren riskin. Merkitystä tulisi kuitenkin antaa myös sil-
le, onko kyse yhdestä yksittäisestä hankkeesta vai jatkuvasta toiminnasta
sekä siitä, miten riskit ja tuotot projektissa allokoituvat.

ESIMERKKI 2

YHTIÖN TOIMIEN perustajarakennuttajana ei tulolähdejako vaiku-
ta suoraan yhtiön verokantaan. Perustajarakennuttajana toimivien yhti-
öiden verotuksessa lähtökohdaksi on yleensä, että toimintaa pidetään elin-
keinotoimintana etenkin, jos rakennuskohteita on ollut useita ja yhtiön
toiminnalla on siten jatkuvuutta sekä sitä varten tarvitaan palkattua hen-
kilökuntaa. Elinkeinoverolain mukainen verokohtelu on yhtiölle yleensä
tavoittelemisen arvoinen etenkin, jos sillä on jo muutakin liiketoimin-
taa. Tällöin kaikkea sen toimintaa verotetaan samassa elinkeinotoimin-
nan tulolähteessä.

Jos perustajarakennuttamisesta saatua voittoa pidettäisiin TVL-tuloläh-
teeseen kuuluvana, voisi yhtiö joutua maksamaan veroa, vaikka sen toi-
minta olisi kokonaisuutena tarkastellen tappiollista toisen tulolähteen tap-
pioiden takia. Lisäksi on huomattava, että projektin mahdollisesti ollessa
tappiollinen voidaan TVL-tulolähteessä omaisuuden luovutuksesta saatu
tappio vähentää vain omaisuuden luovutuksesta saaduista voitoista ve-
rovuonna ja viitenä seuraavana vuonna. Tappion kattamiseksi ei siten voi-
da netottaa yhtiön muita tuloja ja menoja.

veroteta elinkeinotoimintana tai maa-
ja metsätalouden tulolähteessä.

Elinkeinotoiminnan rajanvetokriteerit

Määritelmän puuttuessa elinkeinotoi-
minnan rajanvetokriteerit ovat muodos-
tuneet lähinnä oikeuskäytännössä. Elin-
keinotoiminnan tunnusmerkeiksi ovat
verotuksessa muodostuneet ainakin voi-
ton tavoittelu, liiketoimintariski ja toi-
minnan itsenäisyys, jatkuvuus, suunnit-
elmällisyys, laajuus ja aktiivisuus.

Lisäksi merkitystä on annettu toimin-
nan kuulumiselle laajempaan intressipi-
iriin kuten elinkeinotoimintaa harjoitta-
vaan konserniin, yrityksen muuhun elin-
keinotoimintaan, toimintaa varten tarvit-
tavaan henkilökuntaan ja tiloihin, minkä
lisäksi verovelvollisen omille käsityksille
on annettu painoarvoa. Lopulta ratkaisu
tehdään kokonaisuutena.

Käytännössä rajanvetokriteerit jäävät
varsin yleiselle tasolle ja niiden osoitta-
minen voi olla veroriitatilanteessa vaike-
aa. Lisäksi on otettava huomioon, että ve-
rotuskäytännössä on myös sovellettu ns.
saastumisilmiötä, jossa rakennusala läh-
ellä olevien henkilöiden toimintaa on
pidetty helpommin elinkeinotoimintana.

Saastumisessa on kyse siitä, että täl-
laisten henkilöiden tekemiä kauppoja
asunto- tai kiinteistöyhtiöiden osakkeil-
la pidettäisiin elinkeinotoimintana kuu-
luvina ainakin, jos henkilöt ovat osal-
listuneet näiden yhtiöiden perustami-
seen ja hankkineet omistukset työssään
saamansa asiantuntemuksen perusteel-
la. Saastumiselle ei ole selvää tukea lais-
sa, ja siihen tulisi suhtautua varsin pi-
dättyvästi.

KHO:n ratkaisuja

Esimerkeissä 1. ja 2. tulolähdejaon mer-
kitystä perustajarakennuttajalle ha-
vainnollistetaan kahdessa eri tilantees-
sa; kun perustajarakennuttajana toi-
mii yksityishenkilö ja kun kohdeyhti-
ön osakkeet myy yhtiö.

Jos perustajarakennuttajan riski ra-
joittuu lähinnä osakkeiden maltilliseen
hankintameno, ei toimintaan pitäisi
yhtä helposti konstruoida elinkeino-
toiminnaksi. Esimerkiksi KHO:n ratkai-
sussa 2008:54 eläkkeellä oleva maanvil-
jelijä kaavoitti ranta-alueen, jolle hän ra-
kensi kaksi vapaa-ajan asuntoa. Henkilö
ei ollut itse pitänyt toimintaansa elin-
keinotoimintana eikä hänellä ollut sii-
tä kirjanpitovelvollisuutta. Korkein

hallinto-oikeus totesi, että toimintaa ei
voitu näissä oloissa pitää elinkeinotoi-
mintana, vaan luovutusvoitto veroteti-
ttiin TVL:n perusteella. Toisaalta ratkai-
sussa KHO 2011:79 selvästi laajemmas-
ta kiinteistönkehityshankkeesta saatu-
ja tuloja verotettiin henkilön elinkeino-
toimintana.

Verokohteluun huomiota jo suunnitteluvaiheessa

Perustajarakennuttamishankkeissa on
olennaista, että ennen projektin käyn-
nistymistä sen kulku suunnitellaan
huolellisesti myös kirjanpidon ja vero-
tuksen kannalta. Keskeinen merkitys
muodostuu sille, pidetäänkö toimin-
taa verotuksessa elinkeinotoimintana
vai ei. Se korostuu etenkin tilanteissa,
joissa yksityishenkilö toimii perustaja-
rakennuttajana.

Tulolähderatkaisulla on usein huo-
mattava vaikutus projektin lopulliseen
verokustannukseen. Lainvalintaratkai-
su tehdään elinkeinotoiminnan yleis-
ten, oikeuskäytännössä muodostuneiden
tunnusmerkkien perusteella, jolloin
ratkaisuihin väistämättä liittyy tiettyä
häilyvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta.

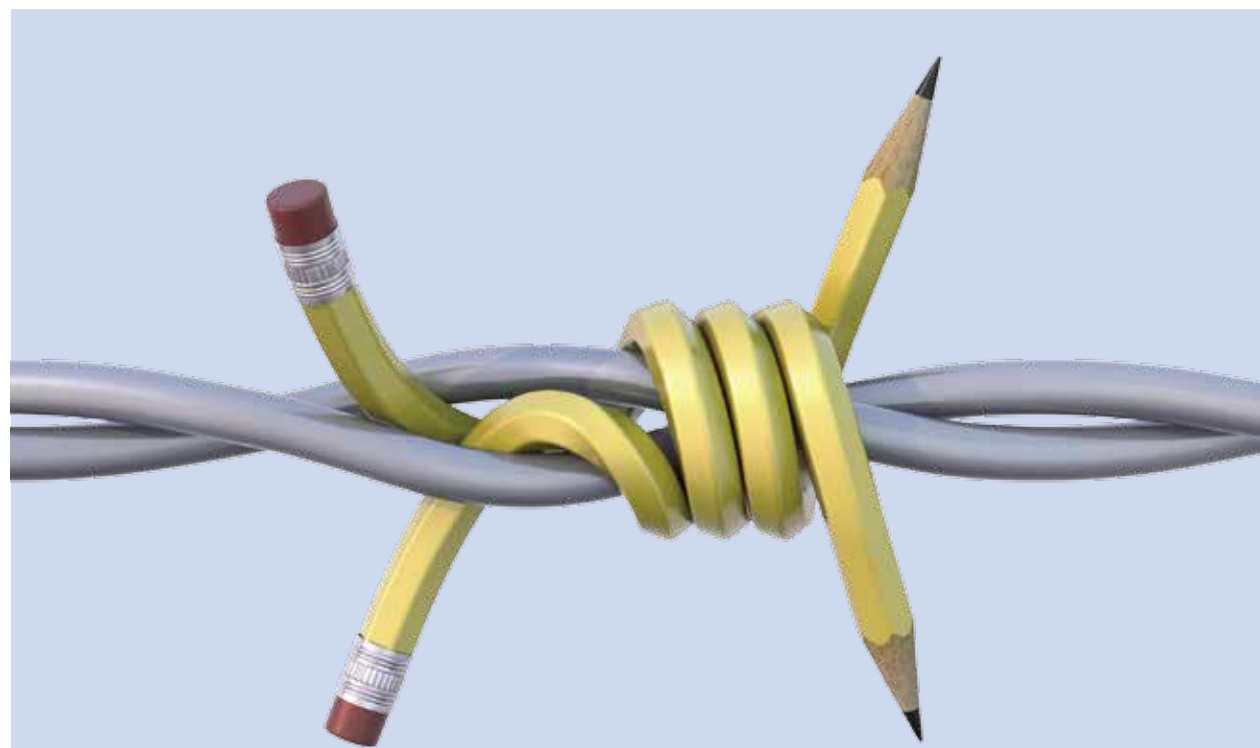
Epäselvissä tilanteissa kannattaisi
pohtia esimerkiksi yhdessä asiantunti-
jan kanssa verokohtelua, ja hedelmäl-
lisintä tämä olisi tehdä etukäteen. En-
nakkoratkaisun hakeminen voi olla raja-
tapauksissa perusteltua, mutta tärkein-
tä on, että huolellisella suunnittelulla
riskit voidaan paitsi minimoida myös
ottaa kustannuksina jo etukäteen huo-
mioon. □

KHT **Niklas Oikia** toimii Oy
KPMG Ab:n Turun toimis-
tossa tilintarkastajana eri-
tyisalueinaan mm. raken-
nus- ja kiinteistöalan kirjan-
pito- ja verokysymykset.

OTM, KTM **Valpuri Kulo-
vaara** toimii veroasiantun-
tijana Oy KPMG Ab:n Tu-
run toimistossa erityisalu-
einaan mm. tulolähdeja-
koon ja elinkeinotoimin-
nan rajanvetotilanteisiin
liittyvät kysymykset.

Ei-taloudellisen tiedon raportointia koskevalle ehdotukselle lopullinen sinetti huhtikuussa

HUHTIKUUN kuluessa odotetaan lopullista sinettiä suuria yhtiöitä koskevaan direktiiviesitykseen ei-taloudellisen tiedon raportoinnista. Ehdotus tulee EU-parlamentin hyväksyttäväksi ja Euroopan neuvoston vahvistettaviksi aivan parlamentin vaalikauden loppumetreillä.

Yli 500 työntekijää työllistävät finanssisektorin yritykset ja listayhtiöt joutuvat julkaisemaan comply or explain -periaatteen mukaisesti toimintakertomuksensa yhteydessä selvityksen ympäristöön, työntekijöihin, sosiaaliseen vastuuseen, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä korruption ja lahjonnan torjumiseen liittyvistä asioista. Myös hallituskokoonpanojen monimuotoisuuspolitiikasta on raportoitava.

http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-14-29_en.htm?locale=en
http://www.tem.fi/ajankohtaista/uutiset/direktiiviehdotus_yritysten_ei-taloudellisen_tiedon_raportoinnista_etenee.114081.news

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan uudet raportointivelvoitteet koskisivat aikaisintaan vuodelta 2017 alkavia tilikausia.

Maakohtaisen veroraportoinnin tarvetta arvioidaan myöhemmin

Euroopan neuvoston ja EU-parlamentin välisissä neuvotteluissa sovittiin alkuvuodesta, että maakohtaisen veroraportoinnin tarvetta arvioidaan tuonnempaan. Ei-taloudellista raportointia koskevan direktiivin täytäntöönpanosta ja tehokkuudesta valmistuu EU-komission raportti vuoteen 2018 mennessä, jolloin komissio voi tehdä lakiehdotuksen suurista yrityksistä koskevasta maakohtaisesta veroraportointivelvoitteesta.

Raportointi & hyvä hallinto

BALANSSI

Lähetä yhteystietojen muutokset, lehden jakelua koskevat tiedustelut ja laskutusta koskevat yhteydenotot sähköpostitse osoitteeseen:

toimitus@balanssilehti.fi

KHT-YHDISTYKSEN JA SISÄISET TARKASTAJAT RY:N JÄSENET

Ilmoita uudet yhteystietosi suoraan yhdistykselle, jonka jäsen olet:

kht@kht.fi

anne-maj.viio@theiia.fi

www.balanssilehti.fi

KUVA: MphotoStock

BALANSSI TILAUS

Kestotilaus alkaen _____

Kestotilaus vuonna 2014 on 125,00 euroa (sis. alv 10 %).
Tilaus sisältää kuusi numeroa.

NIMI _____

OSOITE _____

Laskutus, ellei sama kuin toimitusosoite

NIMI _____

OSOITE _____

/ 2014 ALLEKIRJOITUS

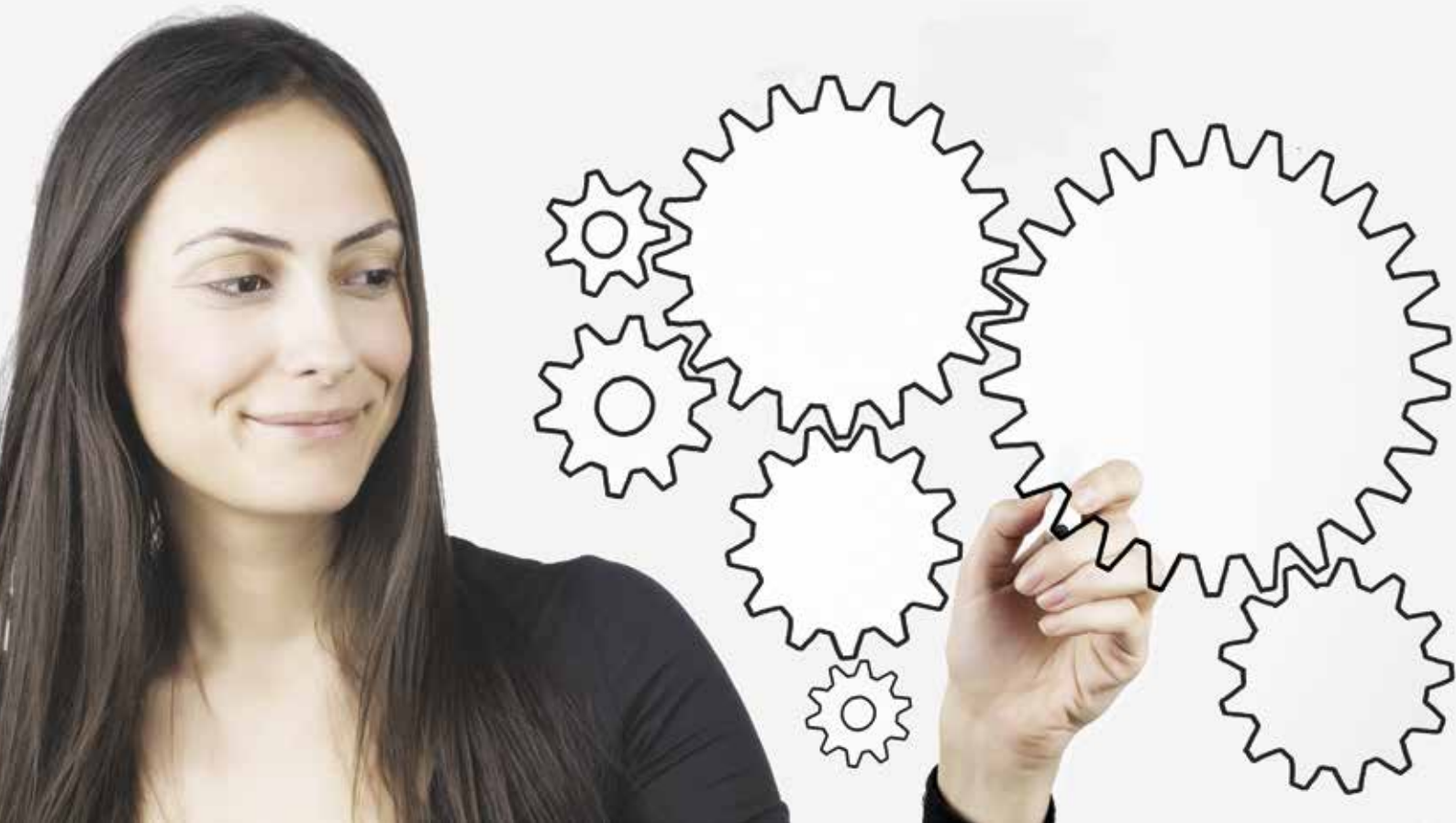
VASTAAN-
OTTAJA
MAKSAA
POSTIMAKSUN

BALANSSI

Tunnus 5007630

00003 VASTAUSLÄHETYS

BALANSSI Fredrikinkatu 61 A, 4. krs, 00100 Helsinki • toimitus@balanssilehti.fi, faksi (09) 694 9215, www.balanssilehti.fi

Tulevaisuuteen ulottuvaa taloushallinnon osaamista

Visma Services on varma kumppani, kun taloushallinto yhä laajemmin suuntautuu automaatioon sähköisessä ympäristössä. Jatkamme nopeaa kasvua, alueellista laajentumista ja sovellusten kehittämistä nykyhetkeä ja tulevaisuutta varten.

Visma taloushallinnon ulkoistamispalveluiden kärjessä

Visma tarjoaa taloushallinnon ja henkilöstöhallinnon palvelut myös selainpohjaisena pilvipalveluna. Tämä mahdollistaa joustavan työnjaon Visman ja asiakkaan välillä. Asiakas voi näin itsekkin osallistua työprosessiin haluamallaan tavalla.

Taloushallinnon ohjausjärjestelmä mahdollistaa uusia tehokkaita toimintatapoja. Automatisoinnista huolimatta palveluiden laatu ja luotettavuus lepää silti jatkossakin Visman tunnetusti ammattitaitoisen henkilöstön varassa.

Visma Services on osa pohjoismaista Visma-konsernia, jossa työskentelee noin 5 000 eri osa-alueiden asiantuntijaa palveluksessa noin 340 000 asiakasta. Suomessa Visma Services työllistää yli 500 taloushallinnon ammattilaista yli 20 paikkakunnalla.

Visman kattavat palvelualueet

- Laskentapalvelut
- Tilitoimistopalvelut
- Palkkahallinnon palvelut
- HR-palvelut
- Johdon ratkaisut ulkoistamiseen
- Kansainväliset taloushallinnon palvelut

Ota yhteyttä, niin kerromme lisää eri palveluratkaisuistamme. Lähetä viesti vsf.myynti@visma.com tai soita 010 756 40

Ammattitaidolla ja vastuulla

